

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 46 • 12. februar
Sesjonen 2025–2026

Møte torsdag den 12. februar 2026 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 46)

1. Redegjørelse av statsministeren om den sikkerhetspolitiske situasjonen
(Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
2. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Simen Velle, Line Marlene Haugen, Lill Harriet Sandaune, Helge André Njåstad, Joakim Myklebost Tangen og Julia Brännström Nordtug om justering av fraværsreglene i videregående skole
(Innst. 103 S (2025–2026), jf. Dokument 8:32 S (2025–2026))
3. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Simen Velle, Line Marlene Haugen, Lill Harriet Sandaune, Joakim Myklebost Tangen, Sylvi Listhaug, Lars Rem, Finn Krokeide, Tor André Johnsen og Morten Kolbjørnsen om å godkjenne Jotunheimen privatistskule som en offentlig finansiert kristen privatskole og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby og Grunde Almeland om å endre privatskolelova for å sikre friere etableringsrett
(Innst. 104 S (2025–2026), jf. Dokument 8:36 S (2025–2026) og Dokument 8:37 S (2025–2026))
4. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot barne- og ungdomskriminalitet
(Innst. 70 S (2025–2026), jf. Dokument 3:15 (2024–2025))
5. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby og Abid Raja om en konkret handlingsplan for naturen
(Innst. 98 S (2025–2026), jf. Dokument 8:4 S (2025–2026))
6. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Kristian August Eilertsen, Julia Brännström Nordtug, Stig Atle Abrahamsen og Anne Grethe Hauan om en ny finansieringsmodell for sykehus
(Innst. 102 S (2025–2026), jf. Dokument 8:5 S (2025–2026))
7. Referat

Presidenten [10:00:20]: Den innkalte vararepresentanten for Akershus, Håkon Snorheim, tar nå sete.

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon for representanten Truls Vasvik i tiden fra og med 24. til og med 26. februar for å delta i møter i Nordisk råd i Roskilde, Danmark, og i møter i Nordiske Investeringsbanken i Helsingfors, Finland, på vegne av Nordisk råd.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten Eivind Yrjan Stamnes innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten [10:00:43]: Representanten Julie E. Stuestøl har bedt om ordet for å trekke tilbake et representantforslag.

Julie E. Stuestøl (MDG) [10:00:59]: På grunn av enighet i kontroll- og konstitusjonskomiteen om en uavhengig granskingskommisjon trekker jeg forslaget som ble fremmet for en uke siden, på vegne av Guri Melby, Arild Hermstad og meg selv, om en uavhengig granskingskommisjon.

Presidenten [10:01:10]: Denne meddelelsen tas til etterretning.

Representanten Bård Hoksrud vil framsette et representantforslag.

Bård Hoksrud (FrP) [10:01:30]: På vegne av Fremskrittsparti-representantene Dagfinn Henrik Olsen, Frank Edvard Sve, May Helen Hetland Ervik, Mats Henriksen og meg selv har jeg gleden av å sette fram et forslag om stans i bruk av dagens synsfelttest som grunnlag for tap av førerkort samt endring av regelverket for vurdering av kjøreevne.

Presidenten [10:01:48]: Representanten Simen Velle vil framsette to representantforslag.

Simen Velle (FrP) [10:02:02]: På vegne av Fremskrittsparti-representantene Morten Stordalen, Anne Grethe Hauan, Sebastian Saltrø Ytrevik, Bård Hoksrud og meg selv har jeg den glede å framsette et representantforslag om tilrettelegging for studentene fra Pilot Flight Academy.

På vegne av Fremskrittsparti-representantene Lill Harriet Sandaune, Line Marlene Haugen, Joakim Myklebost Tangen og meg selv har jeg også gleden av å framsette et representantforslag om nasjonale regler mot sikkerhetstrusler ved forskningsinstitusjonene.

Presidenten [10:02:24]: Representanten Hanne Beate Stenvaag vil framsette et representantforslag.

Hanne Beate Stenvaag (R) [10:02:51]: På vegne av representanten Bjørnar Moxnes og meg selv vil jeg sette fram et representantforslag om å evaluere kommunereformen

Presidenten [10:02:56]: Representanten Julie E. Stuestøl vil framsette et representantforslag.

Julie E. Stuestøl (MDG) [10:03:18]: På vegne av stortingsrepresentantene Arild Hermstad, Ingrid Liland og meg selv har jeg gleden av å fremme et representantforslag om opprettelse av et antikorrupsjonsorgan.

Presidenten [10:03:24]: Representanten Marian Hussein vil framsette et representantforslag.

Marian Hussein (SV) [10:03:48]: På vegne av SVs stortingsrepresentanter Marthe Hammer, Mirell Høyer-Berntsen, Kirsti Bergstø, Ingrid Fiskaa, Kathy Lie, Anne Lise Gjerstad Fredlund og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om å kutte sykefravær, ikke sykelønn.

Presidenten [10:04:10]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:04:15]

Redegjørelse av statsministeren om den sikkerhetspolitiske situasjonen (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:04:42]: «Initiativet tilhører de små folk. Ti deres liv er i fare», sa den samfunnsengasjerte forfatteren Bjørnstjerne Bjørnson i 1899. Det var en advarsel om stormaktspolitikken harde realiteter, og det var samtidig et uttrykk for at «små folk» ikke er maktesløse.

Disse to budskapene fra Bjørnsons ord er det jeg vil understreke her i dag, for vi lever i en tid hvor vi ser mer utilslørt maktbruk fra stormakter, større uforutsigbarhet og et enda større alvor enn da jeg redegjorde for Stortinget for ett år siden. Samtidig er vi ikke maktesløse. Vi øker vår egen forsvarsevne – sammen med våre allierte. Vi investerer i økt motstandskraft. Vi styrker vår økonomiske sikkerhet.

Canadas statsminister, Mark Carney, sa det godt da han understreket at det han kalte «mellom-maktene» – og her plasserer jeg også Norge – er sterke når vi står sammen. Vi er store økonomier, solide demokratier med betydelige ressurser, og sterke institusjoner. Mellom-maktene må søke sammen og kreve sin plass ved bordet. Vi skal ha selvtilitt, men vi skal også være ærlige om utfordringene vi står overfor.

Når vi skuer utover, er det mye som er mørkt. Russlands brutale krigføring mot Ukraina fortsetter. Mer

selvhevdende stormakter setter folkerett og samarbeid til side og viser større vilje til militær og økonomisk maktbruk. Globalt får autoritære land større gjennomslag. Samtidig forblir det slik at verden er kjennetegnet av gjensidig avhengighet. Det er en realitet. På mange viktige områder – energi, klima, helse, bærekraftig utvikling, kunstig intelligens og sikkerhet – må landene samarbeide for å finne løsninger. Samarbeid vil tjene alle i lengden.

Det siste året har vi sett en kraftig amerikansk reorientering både innenriks- og utenrikspolitisk. Noe var forventet, inkludert president Trumps direkte og utfordrende stil. Noe representerer en forsterking av politiske trender som har vært der en stund, som økte krav til byrdefordeling i NATO og fokus på Kina som den største utfordrer.

Mye har også fått et annet og mer kraftfullt uttrykk enn vi forventet. Det politiske prosjektet framstår mer ideologisk og konfronterende enn vi erfarte under president Trumps første periode. Vi ser stadige retoriske angrep på Europa, med utspring i MAGA-bevegelsens syn på verden – som da president Trump på FNs talerstol sa til sine europeiske allierte: «Your countries are going to hell.»

Der USA tidligere var den ledende eksponenten for regelbasert internasjonal handel, omfavnes nå tollavgifter. De innføres, og tollavgifter brukes for å oppnå innrømmelser på helt andre områder enn handel, også mot allierte. Vi ser vilje til å utfordre normer både hjemme og ute, vi ser press mot medier og uavhengige institusjoner, og vi ser et USA som trekker seg fra forpliktende internasjonalt samarbeid, som på klimaområdet og innen helse. Uforutsigbarhet fester seg som et av de fremste kjennetegnene ved administrasjonen. Dette er en høyst krevende utvikling, og det skaper usikkerhet. Samtidig ser vi at USA under president Trump har klart å oppnå en skjør våpenhvile i Gaza, noe hans forgjenger ikke lyktes med.

President Trumps uttalte ambisjon om å innlemme Grønland i USA er den mest krevende saken vi har opplevd i det transatlantiske forholdet på lang tid. Den har svekket tilliten mellom Europa og USA. La meg understreke her:

- Grønland er en del av Kongeriket Danmark.
- Norge støtter Kongeriket Danmarks suverenitet og territorielle integritet.
- Framtiden for Grønland må avgjøres av folk på Grønland og i Danmark.
- Trusler hører ikke hjemme mellom allierte.

Jeg vil legge til at det er bred enighet i NATO – mellom de 32 medlemmene, inkludert USA – om behovet for å styrke sikkerheten i Arktis. Det gjelder også sikkerheten rundt Grønland. For Norge, som en arktisk nasjon

tett på Russland, er håndteringen av dette spørsmålet essensielt. Det må gjøres riktig – innenfor NATO og med respekt for folkeretten.

Vi erkjenner samtidig at de største sikkerhetsutfordringene i Arktis er i våre nærområder, nord i Norden. Gjennom det siste året har de syv arktiske landene i NATO jobbet fram en felles alliert holdning til nærvær i Arktis. Den er nå godt forankret. Norge har vært en pådriver og premissleverandør i denne prosessen, og vi stiller med kunnskap og erfaringer. Arktis er noe vi kan, og det er en region hvor NATO hver eneste dag skaper sikkerhet for alle allierte – og ikke minst for USA.

President Trump har flere ganger sagt at USA ensidig bidrar til NATO, og at USA ikke får noe igjen. Jeg er av den oppfatning at den analysen er feil. Sikkerhet i Arktis er et eksempel på det jeg nevnte innledningsvis: en gjensidig avhengighet hvor politikk ikke er et nullsumspill, men hvor samarbeid skaper sikkerhet for alle allierte.

Det bringer meg til et kjerneanliggende i norsk sikkerhetspolitikk: Vi deler fremdeles helt avgjørende interesser med våre amerikanske allierte, og det handler ikke minst om geografi. Vi lever i umiddelbar nærhet til de russiske strategiske kjernevåpnene på Kolahalvøya. Disse er ikke først og fremst rettet mot Norge, men mot USA.

Det skaper et skjebnefellesskap mellom oss og Nord-Amerika. Det knytter Norge tett til beskyttelsen av det amerikanske «homeland». Derfor samarbeider det amerikanske og norske forsvaret godt i det daglige. Dette samarbeidet er i begges interesse, og om noe så har det blitt sterkere, også gjennom det siste året. Det gir relasjonen til USA et solid fundament, og det er et uttrykk for kollektiv sikkerhet. Det skal vi ikke miste av syne i strømmen av uventede utspill. Vi engasjerer oss derfor tungt der Norge og USA har felles interesser – som i møte med Russland i nord. Vi reagerer der vi må, slik vi har gjort i spørsmålet om Grønland, og vi står ved våre verdier.

Russland forbereder seg på en varig konfrontasjon med Europa. Det er verdt å gjenta: Norge og NATO truer ingen. Vår vurdering er at Russland i dag ikke ser seg tjent med en væpnet konflikt mot Norge, et NATO-land, men vi lever i naboskap med et mer aggressivt og risikovillig Russland, som har gått til fullskala krig mot et annet naboland. Det gjenspeiles også i høy etterretningsaktivitet, påvirknings- og desinformasjonskampanjer, skjerpet retorikk og en vedvarende prioritering av landets forsvarssektor.

Bortimot halvparten av det russiske statsbudsjettet brukes nå til forsvarsformål. Samtidig er landet fortsatt i resesjon. 2026 ligger an til å bli det mest krevende året for den russiske økonomien siden fullskala-angrepet på Ukraina i 2022. Vi ser vedvarende manipulering av øko-

nomiske data og hardhendt undertrykking for å unngå sosial uro.

For Norge forblir Russland den dimensjonerende sikkerhetstrusselen. Et mer aggressivt og risikovillig Russland må avskrekkes fra å true vår og alliertes sikkerhet. Vi opptretr på en fast, forutsigbar og gjenkjennelig måte. I rammen av NATO bidrar vi til å redusere faren for konflikt og misforståelser. Derfor holder vi også enkelte kontaktflater åpne – som ved grensen, til sjøs, i diplomatiet, i militære kanaler og innen fiskeriforvaltning.

Det er snart fire år siden Russland innledet sin fullskala krig mot Ukraina. Russland vinner sakte terreng, men til en svært høy pris. I løpet av kun to måneder i fjor høst skal Russland ha mistet like mange soldater som USA mistet gjennom to tiår i Vietnam. Brutaliteten savner sidestykke i nyere europeisk historie.

Med temperaturer ned mot 20 minusgrader har de russiske angrepene mot kraftverk, fjernvarmeanlegg og annen sivil infrastruktur fortsatt med forbrytersk kynisme. Hundretusener er uten strøm store deler av døgnet, og de humanitære behovene er enorme. Likevel holder Ukraina stand. Infrastruktur repareres fortløpende, kampviljen er sterk, og forsvarsevnen er imponerende – hjulpet av stor innovasjonsevne og omfattende internasjonal støtte.

Den brede oppslutningen om Nansen-programmet her på Stortinget gir forutsigbarhet og trygghet i Norges støtte til Ukraina. Av en ramme på 85 mrd. kr i 2026 vil vi bidra med 70 mrd. kr til militær støtte. Vår støtte rettes mot tiltak som gir mest mulig kampkraft, og som er prioritert av Ukraina selv, som luftvern, ammunisjon og droner. Slik bidrar vi i samarbeid med våre partnere til Ukrainas legitime forsvarskamp, og til at Ukraina står sterkest mulig ved en mulig fremtidig våpenhvile. Da skal Norge også være der for Ukraina, både sivilt, militært og humanitært.

Den viktigste garantien mot framtidige russiske angrep er et sterkt ukrainsk forsvar. Vi har åpnet for å bidra til en flernasjonal styrke i Ukraina etter en eventuell våpenhvile og fredsavtale for slik å kunne fortsette opptreningen av det ukrainske forsvaret. Regjeringen vil komme tilbake til spørsmålet om hvordan Norge bør bidra, når rammene for en slik styrke avtegner seg.

Norge står ved Ukraina. Vi ønsker fred i Ukraina – og ingen ønsker fred mer enn det ukrainske folk. Norge har derfor aktivt deltatt i samtaler med Ukraina, USA og europeiske allierte om hvordan en våpenhvile i Ukraina kan komme i stand, og hvordan den kan se ut. Jeg opplever at det ukrainske lederskapet søker løsninger og viser realisme i denne prosessen. Vi har til gode å se at Russland viser den samme viljen.

Som vi vet: Det er Russland som er ansvarlig for denne krigen. Russland kunne på ethvert tidspunkt stanset

den. I stedet fortsetter de å terrorbombe sivile. Russlands målsettinger står fremdeles ved lag. Putin ønsker politisk dominans over Ukraina, full kontroll over de annekterte regionene, et endelig nei til et framtidig ukrainsk medlemskap i NATO og en grunnleggende endring av europeisk sikkerhetsarkitektur.

Selv etter fire år med brutal krigføring har de ikke oppnådd noen av disse målene. Russland er ikke uovervinnelig, selv om det er slik de ønsker å framstå. Realiteten er denne: Gjennom hele 2025 tok Russland 0,8 pst. av Ukrainas territorium, mot 0,6 pst. året før. Ingen av partene ser ut til å ha en avgjørende fordel ved fronten, men både sanksjoner mot den russiske økonomien og fortsatt støtte til den ukrainske motstandskampen vil kunne påvirke krigens videre gang. Vi støtter Ukraina i arbeidet med en fredsavtale, men vi må være realistiske: Russland ser ut til å ville fortsette – og ikke avslutte – denne krigen.

En mer farlig og mer uforutsigbar situasjon gjør at vi må samle kreftene her hjemme om det som er viktigst for å trygge Norge. Den 8. mai 2025 la regjeringen fram Norges første nasjonale sikkerhetsstrategi. Den har tre hovedprioriteringer: forsvarsevne, motstandsdyktighet og økonomisk sikkerhet.

La meg omtale alle tre. Først om forsvarsevnen: Det er en stor styrke for Norge at partiene på Stortinget sto sammen om langtidsplanen for forsvarssektoren i forrige periode. Det viste vilje til et historisk forsvarsløft. Nå prioriteres gjennomføringen. På noen viktige områder er vi foran skjemaet. Det gjelder bl.a. på personellsiden. Som tidligere varslet ser vi samtidig behov for å videreutvikle planen: For det første må vi prioritere driftsbudsjettet tyngre. Det har blitt enda viktigere at Forsvarets kapasiteter er tilgjengelige nå. Det går på bekostning av investeringer. For det andre opplever vi en ekstraordinær prisvekst på mye av det som skal anskaffes til et moderne norsk forsvar. Vi får mindre materiell for pengene, og samtidig er det lange ledetider. For det tredje pågår det en rask og omfattende teknologisk utvikling. Det tydeligste eksempelet på dette er hvordan droner har endret moderne krigføring, slik vi ser i Ukraina. For det fjerde stiller NATO økte krav til allierte.

I lys av disse fire forholdene vil det bli behov for store endringer i langtidsplanen for forsvarssektoren. Norge er fortsatt tjent med et bredt flertall på Stortinget bak en slik justering, og regjeringen ser fram til dialog med partiene om hvordan vi tar dette videre.

Et troverdig forsvar av Norge er avhengig av støtte og forsterkninger fra allierte, særlig fra USA. Det får vi illustrert i mars måned under øvelsen Cold Response, med 25 000 soldater fra 13 land som deltar i Norge, og der den største kontingenten kommer fra USA.

Vi arbeider, som jeg understreket, for å bevare sikkerhetssamarbeidet med USA, i tråd med våre varige, felles interesser. Samtidig: Vi har aldri basert oss på at USA alene skal sørge for norsk sikkerhet. Vi har alltid arbeidet for å engasjere europeiske allierte, og vi prioriterer nå enda tydeligere samarbeid med nordeuropeiske partnere. Vi kaller dette vår garderingsstrategi. Den har som formål å gi norsk sikkerhet flere bein å stå på. Et dypere og mer forpliktende samarbeid med landene rundt oss vil gi styrket avskrekking og større kollektiv slagkraft, og det vil gi økt alliert tilstedeværelse i områder som er viktige for oss. Vi har lyktes med å skape økt oppmerksomhet, forståelse og kunnskap om sikkerhet i våre nær-områder.

Vi legger stor vekt på regionale samarbeidsflater som NORDEFCO, som er forsvarssamarbeidet mellom de nordiske landene. Nå er vi alle en del av NATO, en del av NATOs regionale planer og en del av en felles NATO-kommando i Norfolk, Virginia. Samtidig fordyper vi samarbeidet i det britiskledede Joint Expedition Force, som også omfatter Nederland og de baltiske og nordiske landene.

Vi utvider samarbeidet med viktige land i vår region, som Storbritannia, Tyskland, Frankrike og Nederland, og også med partnere som Polen og Canada. Gjennom nye, forpliktende partnerskapsavtaler styrker vi det operative samarbeidet med disse landene. Vi tydeliggjør hvordan vi vil stille opp for hverandre i krise og krig, og med felles materiellsamarbeid oppnår vi stor driftsfordeler, økt operativ effekt og et bedre samvirke.

En sterkere europeisk forsvarsevne konkretiserer og utfyller sikkerhetsgarantien i artikkel 5 i NATO-pakten. Slik gjør vi også NATO mer relevant for USA og bidrar til å holde dem inne i forsvaret av Europa.

Den andre strategiske prioriteringen i vår nasjonale sikkerhetsstrategi er å gjøre samfunnet mer motstandsdyktig. I løpet av 2026 vil regjeringen for første gang legge fram en langtidsplan for sivil beredskap. Den vil legge særlig vekt på bedre sikring av kritisk infrastruktur, som kraftforsyning, elektronisk kommunikasjon og transport.

Vi har skjerpede krav til sikkerhet og beredskap for strømmettet på høring. Vi bruker 400 mill. kr bare i 2026 på å ruste den digitale infrastrukturen. Vi reduserer handlingsrommet for trusselaktører som opererer i Norge, gjennom avskrekking, forebygging og mottiltak. Vi styrker politiets og EOS-tjenestenes arbeid mot sabotasje, påvirkningsoperasjoner og andre trusler, og vi har styrket politiets innsats mot organisert kriminalitet betydelig.

Dette året, 2026, er Totalforsvarsåret. Som en del av det skal vi øve mer, også her. Målet er å styrke evnen til å beskytte sivilbefolkningen i krig, understøtte militære

operasjoner og opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner i krise og krig.

Som oppfølging av totalberedskapsmeldingen oppdaterer vi også hele vårt beredskapssystem på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Vi gjennomgår planverk, vi samarbeider med næringslivet for å ivareta beredskapen knyttet til mat, drivstoff og andre kritiske varer, og vi inviterer næringslivet, arbeidslivet, frivillig sektor og andre samfunnsaktører til forsterket samarbeid om beredskap og sikkerhet.

Vi skal huske dette: Motstandskraft og sikkerhet for landet handler i høyeste grad også om demokrati, rettsstat, menneskerettigheter, sterke redaktørstyrte medier og akademisk frihet. Dette er vår grunnvoll. I møte med desinformasjon, polarisering og algorit mestyrte medieplattformer styrker vi arbeidet med kildekritikk i skolen og innsatsen for å regulere tekgigantene. Dette er viktige innsatser i seg selv, men de har også stor betydning for å gjøre samfunnet mer motstandsdyktig.

Økonomisk sikkerhet er den siste av tre hovedpilarer i vår nasjonale sikkerhetsstrategi. Proteksjonistiske tiltak, eksportrestriksjoner og andre handelsbarrierer er nå på vei opp. Det rammer vår åpne økonomi. Vi eksporterer nesten halvparten av det vi produserer i Norge, og en femtedel av alle arbeidsplassene våre er knyttet til eksport. Vi er helt avhengige av import, enten det er klær eller maskiner. Vi må håndtere mer komplekse spørsmål nå i skjæringspunktet mellom sikkerhet, økonomi og teknologi. Ny teknologi, som kunstig intelligens, skaper store muligheter, men også sårbarheter. Samtidig ser vi at helt legitime ønsker om å kunne regulere ny teknologi møtes med trusler om sanksjoner og press.

I arbeidet med økt økonomisk sikkerhet arbeider vi langs flere spor: Vi skal bevare en sterk norsk økonomi, med trygg økonomisk styring og tiltak for å styrke norsk konkurransekraft. Vi har tatt en lederrolle i arbeidet med å reformere Verdens handelsorganisasjon, WTO. Som WTOs generaldirektør Dr. Ngozi minnet oss om i januar, skjer rundt 80 pst. av all handel fremdeles i henhold til WTOs regelverk. Vi utvider våre handelsforbindelser. Siden 2023 har vi inngått seks nye handelsavtaler, med bl.a. India og Mercosur-landene Brasil, Argentina, Uruguay og Paraguay.

Vi arbeider for å redusere sårbarheter i vårt økonomiske samvirke med andre land. Det vil si at vi har sterkere fokus på å redusere avhengigheter, bedre kontroll med investeringer, mer effektiv eksportkontroll og økt forsiktighet overfor land vi ikke har sikkerhetssamarbeid med, som Kina. I kjernen av dette er en tettere og mer fortrolig dialog med næringslivet og andre samfunnsaktører om hvordan vi sammen skjerper sikkerheten.

Nasjonal sikkerhetsstrategi er i kjernen også i en Europa-strategi. Vi skal bidra til europeisk samhold mellom land både innenfor og utenfor EU. Det er her vi finner vårt klareste verdi- og interessefellesskap, og det er her vi har våre viktigste markeder. Derfor øker vi den politiske innsatsen for å ivareta EØS-avtalen.

Militært forsvar i Europa skjer innen rammen av NATO. Det er der vi har strukturer og planer for det kollektive forsvaret, men samtidig videreutvikler vi partnerskapet med EU om forsvar, sikkerhet og sivil beredskap. Sammen styrker vi europeisk forsvarsindustri – et samarbeidsområde hvor vi deltar som fullverdig partner i flere store EU-programmer. Det er positivt for Norge at EU satser tyngre på sikkerhet og beredskap. Det erstatter ikke, men det utfyller NATO. Det styrker alliansens europeiske pilar. Norge har mye å tilby EU, f.eks. høyteknologisk forsvarsindustri og romvirksomhet.

Vi leverer en tredjedel av Europas gass. Det er et avgjørende bidrag til europeisk sikkerhet. Det skaper muligheter for norsk og europeisk næringsliv. Igjen: Energi og sikkerhet er et av de sterkeste eksemplene på gjensidig avhengighet mellom land – og hvor samarbeid skaper nytte for begge parter.

Jeg innledet denne redegjørelsen ved å sitere Bjørnstjerne Bjørnson. I en tid hvor det hardner til, og hvor alvoret er stort, er det viktig ikke å miste motet. Vi er ikke maktesløse. Innsatsen for å styrke nasjonens sikkerhet begynner med de helt grunnleggende oppgavene, som hvordan vi tar vare på barn og unge, og hvordan vi sikrer gode, inkluderende lokalsamfunn i hele landet. Det er dette som er målet for Regjeringens plan for Norge.

Vi har gode forutsetninger for å kunne håndtere det som måtte komme vår vei: Sterke institusjoner, høy tilitt, økonomiske ressurser, lange tradisjoner for samarbeid og et velfungerende trepartssamarbeid mellom myndigheter og partene i arbeidslivet.

Sammen med allierte – i NATO, i Europa og med likesinnede partnere i andre deler av verden – skal vi gripe initiativet, trygge vårt land og hegne om regler som fortsatt gir gjensidige fordeler, som de gjør innen internasjonal handel og global helse.

Samtidig skal vi fortsatt søke en høyere himmel. Norge er en stemme for fred og rettferdighet – fra Ukraina til Palestina og Sudan. Vi står opp for FN-pakten og folkerettens grunnleggende prinsipper. Vi støtter opp om initiativer som kan lede til balansert nedrustning. Vi bidrar til klimainnsats og til at mennesker verden over får tilgang til ren, fornybar energi. Dette er ikke naivitet, men beinhard realisme. Uten felles kjøreregler taper alle, og om vi vil bevare reglene, må vi melde oss – søke samarbeid, fremme diplomatiet og våge. Vi må engasjere oss.

Som den amerikanske historikeren Timothy Snyder sa til Vestlandskonferansen i Bergen tidligere denne uken: Det viktigste vi alle kan gjøre, er å delta i fellesskapene rundt oss.

Slik tar vi ansvar. Det styrker tilliten, det styrker demokratiet, og det styrker motstandskraften vår. Samlet sett styrker det sikkerheten for landet vårt.

Presidenten [10:30:04]: Takk til statsministeren for redegjørelsen.

Presidenten vil nå, i henhold til Stortingets forretningsorden § 45, åpne for en kommentarrunde, begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe og avsluttende innlegg fra statsministeren.

Tonje Brenna (A) [10:30:31]: La meg begynne med å takke statsministeren for en god redegjørelse. Sikkerhetspolitikken er en viktig ramme for Stortingets arbeid, og det er bra at regjeringen sørger for at vi er godt orientert.

Det er en krevende situasjon. Det tror jeg hver og en av oss kan kjenne på. Vi hører det hver gang vi slår på tv-en eller radioen, vi ser det når vi blar opp en avis eller skroller gjennom sosiale medier: krig, sosial uro, protester og vold, både i land vi kjenner godt, i land som er våre allierte, og i land der mange i Norge har familie, kjente og kjære. Jeg tror mange av oss kjenner på mer uro nå enn det vi har gjort på veldig lenge.

Sikkerhet har plutselig blitt noe vi må tenke på i hverdagen. Vi må planlegge bedre hvordan vi skal ta vare på våre nærmeste. Den gode nyheten er at nordmenn gjør nettopp det. Det viser DSBs årlige befolkningsundersøkelse. Flere enn før har tenkt på hva de skal gjøre hvis strømmen går, eller om vannet blir borte. Det forteller oss to ting. Det ene er at vi har tatt alvoret innover oss, og det andre er at flere av oss er bedre forberedt enn det vi var. Vi er forberedt på å ta vare på de nærmeste, de rundt oss, dersom samfunnet rammes og myndighetene ikke kan komme oss til unnsetning like fort som vi er vant til. Det har blitt veldig mye mer vanlig å ha nok vann, ved og mat hjemme, i tilfelle noe skulle skje.

Det er bra at flere av oss er forberedt. Det øker tryggheten, og det bidrar til vår felles forsvarsevne. Forsvarsevne er ikke bare soldater, kuler og krutt. Alt som er verdt å forsvare i dette landet, er en del av vårt forsvar – om det er skoler, sykehjem, sykehus, nærbutikker eller nabolaget der man bor.

Samtidig utspiller det seg en annen kamp der vi alle må bidra: kampen mot desinformasjon, kampen for sannheten. Det er mange som prøver å splitte oss. De bruker saker vi diskuterer, til å gjøre oss sintere på hverandre for å gjøre oss til motstandere mot hverandre og ikke mot dem. Den kampen kan vi bidra til gjennom ikke å trykke på deleknappen uten å tenke oss godt om

først. Vi kan utkjempe den kampen gjennom ikke å tro på alt vi leser på nett eller i sosiale medier. Den kampen kan vi bidra til gjennom å tenke oss om både en og to ganger. I tillegg til regjeringens innsats for økt kildekritikk i skolen og støtte til de redaktørstyrte mediene, er dette en motstandskraft hver og en av oss kan bidra til.

Det er bred enighet på Stortinget om vår felles satsing på Forsvaret. Det er bra, for det både haster og koster. Jeg er glad for at statsministeren også understreker hvor viktig det er samtidig å sørge for vår felles økonomiske sikkerhet. Vi må styrke den økonomiske bærekraften i Norge i årene framover. Skal vi sikre nordmenns trygghet helt reelt, må det gjøres gjennom et styrket forsvar, men det må også være et sivilt preg.

Samtidig må vi ikke slippe av syne at trygghet for økonomien til folk er viktig, både for den enkelte og for landet, og vi må klare å holde prisveksten lav og sørge for ansvarlig pengebruk i våre budsjetter. Dersom vi ikke gjør det, vil det gå utover lommeboka til hver og en, det vil øke presset på næringslivet vårt, og det vil kunne gjøre hverdagen vanskeligere for både eksportbedriftene våre, der tusenvis av mennesker har arbeidsplassen sin, og næringslivet for øvrig.

Vi i denne salen har et særlig ansvar for ikke å velge enkle og kortsiktige løsninger, men å ta inn helheten. Vi må sammen klare å bidra til å skape trygghet for norske bedrifter og for hver og en av oss gjennom ansvarlig, langsiktig politikk og trygg økonomisk styring. Å investere både i forsvaret vårt og i menneskene i landet vårt er å styrke forsvaret av Norge.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:35:01]: Takk for redegjørelsen. Vi lever i en urolig verden, der det forandrer seg egentlig rett foran øynene på oss. Jeg tror vi bare må konstatere at det som var, ikke kommer tilbake.

Da utenriks- og forsvarskomiteen var i USA, hadde vi møter med både demokrater og republikanere. Jeg tror jeg kan si at uansett hvem av dem som vinner neste valg, kommer ikke den verden som var, tilbake. USAs hovedfokus nå er Kina, og det handler om kappløpet om hvem som skal være den dominerende kraften i verden framover – økonomisk, forsvarsmessig og på alle andre måter.

Det handler om en kamp om KI, kunstig intelligens, som kommer til å forandre verden, og det er utrolig viktig at Norge greier å henge med i dette. Mye av den økonomiske veksten framover kommer til å bli drevet av det.

Samtidig er det viktig å understreke at vi har mange venner i USA. I Kongressen er det et stort flertall i begge partier som støtter det transatlantiske samarbeidet. Det blir viktig for oss å jobbe med det og å sørge for at vi har

et godt samarbeid. Det er ikke bare Europa som trenger USA – USA trenger også Europa.

Det handler om at vi må ta mer ansvar for vårt eget forsvar og vår egen beredskap. Jeg må si at det så langt er mye prat, men lite handling. Det er grunn til å reflektere over at det nå er snart fire år siden fullskalainvasjonen i Ukraina, og vi ser at arbeidet med å bygge opp Forsvaret går veldig sakte. Vi ser at det mangler penger til å få tilstrekkelig øving og trening. Vi ser at det går sent å anskaffe det vi trenger. Det går sent å få i gang et godt samarbeid med vår industri. Da tenker jeg ikke bare på forsvarsindustrien, men også alle de mulighetene som ligger i andre bedrifter. «Dual-use», altså flerbruksvarer, er noe som er populært i disse dager, og vi har enorme muligheter i Norge, ikke minst innenfor den maritime sektoren.

Det handler om byråkrati som maler sakte videre. Selv om verden er forandret, forandrer tydeligvis ikke byråkratiet seg – men det må det faktisk gjøre.

Jeg møtte Nammo for to dager siden. Vi ble av statsråden lovet at dette skulle løses, og at Nammo skulle få tilgang på kraft, men det er ikke løst. Det hadde vært interessant å få en kommentar om når det skal skje.

I Norge er vi i den heldige situasjonen at vi er enige om mye. Vi er enige om støtten til Ukraina, vi er enige om å stå opp for Kongeriket Danmark, vi er enige om å bygge opp Forsvaret, og vi er i gang med å diskutere hvilke endringer i forsvarsplanen som trengs. Vi er også i den fantastiske situasjonen – i motsetning til svært mange land i Europa – at vi har penger når vi skal bygge opp Forsvaret. Mange av de andre landene har store økonomiske problemer og kommer til å slite tungt for å finne de midlene som er nødvendig for å trappe opp til 5 pst. av BNP til forsvar.

Så til beredskap: Riksrevisjonen kom med en rapport i mai 2025 som er knusende. Dette er altså snakk om flere år etter at invasjonen i Ukraina skjedde. Totalberedskapen blir slaktet. Det mangler fellesplaner for evakuering av sivilbefolkningen i nødssituasjoner. Ikke bare mangler det, men det har altså pågått en utredning i ni år – ni år! – og det utredes ennå. Kommunene etterlyser tydelige føringer når det gjelder hva de skal forbedre seg på, hvordan de skal planlegge, og hvilke ressurser som blir stilt til veie dersom det blir krise eller krig.

Jeg hører at statsministeren nå lanserer at man skal ha en langtidsplan for sivil beredskap, men jeg må ærlig talt si at hvis det er noe vi nå ikke trenger, er det flere planer. Nå trenger vi faktisk handling. Jeg vil minne om at det snart er fire år siden fullskalainvasjonen i Ukraina, og at det som så langt har skjedd, ikke er godt nok. Vi er ikke godt nok rustet. Hvis vi skal fortsette å lage planer istedenfor å handle, kommer det heller ikke til å skje.

Erna Solberg (H) [10:40:25]: Vi lever i den mest krevende sikkerhetspolitiske situasjonen for Norge siden andre verdenskrig. Det er et tankekors at vi om tolv dager går inn i det femte året med krig i Ukraina – krig gjennom en invasjon foretatt av Russland mot et annet land, for første gang en krig av den typen på europeisk jord etter andre verdenskrig.

Dette gjør selvfølgelig mye med våre sikkerhetspolitiske perspektiver, og det har endret mye for hvordan vi må gjøre prioriteringer fremover. For Høyre betyr det bl.a. en mer interessebasert utenrikspolitikk som legger til grunn at vårt utenrikspolitiske overskudd rett og slett har blitt mindre, noe som betyr at vi også må prioritere vår egen sikkerhet og europeiske forhold.

Jeg har lyst til å takke statsministeren for redegjørelsen. Han reflekterte også den sikkerhetspolitiske vurderingen som ble gjort i fjor, som bl.a. nevnte tre viktige temaer: forsvarsevne, motstandskraft og den økonomiske evnen til å bære dette fremover.

Jeg har lyst til å si at alt dette er temaer vi er enige i, men det er jo temaer der vi ikke alltid føler at regjeringen helt når opp. Så er det ett tema som burde vært en del av disse, og det er en betydelig satsing på Norges teknologiske utvikling – vår satsing på teknologi – for mye av de store endringene som skjer i verden rundt oss nå, dreier seg også om en stor teknologisk forandring.

Faren for at Norge skal bli arena for en krig som andre verdenskrig eller det som utspiller seg i Ukraina i dag, er fortsatt liten. Grunnen til det – og det er det viktig å huske – er at vi alene, sammen med våre allierte, har en troverdig avskrekking. Derfor er det så viktig at vi fortsatt har en økonomisk satsing overfor Forsvaret og evne til avskrekking, og at vi holder fast på og videreutvikler våre allierte forhold.

Regjeringen har varslet behov for å reprioritere langtidsplanen som følge av både prisvekst på forsvarsmateriell, teknologisk utvikling og nye kapabilitetsmål i NATO. Vi ser frem til at regjeringen kommer med forslagene til Stortinget, sånn at vi reelt kan diskutere disse spørsmålene. Det ikke å investere nok i Forsvaret i dag kan bli veldig dyrt i morgen, og det må være en overordnet prioritering.

Allerede på det tidspunktet da Forsvarets langtidsplan kom til Stortinget, var deler av den teknologiske utviklingen skjedd uten at det var reflektert i den langtidsplanen som kom. Derfor gjorde også Stortinget en større prioritering, bl.a. av dronedeforsvar, fordi teknologien går med rivende endringer. På disse områdene forutsetter jeg at det er viktig og godt at vi fortsatt har en enighet, at vi kan jobbe sammen om å finne løsningene, og at det er bra for oss fremover.

Når det gjelder et annet spørsmål som ble tatt opp, vår forsvarsevne, er det ekstremt viktig å underbygge

den med at vi har en evne til å skjønne at hybrid aggresjon og cyberangrep blir større og større. Derfor er det viktig at vi øker motstandskraften i vårt eget samfunn.

FFI har levert en rapport datert 27. januar som dokumenterte at det faktisk for første gang – for dette har vi forsøkt å dokumentere over mange år – ble påvist forsøk på påvirkning av vårt stortingsvalg i høst av utenlandske aktører. Heldigvis lyktes de ikke godt, men det er altså slik at vi blir mer oppmerksomme på det. Særlig lokale folkevalgte i Finnmark har opplevd å bli stående alene i en del av de utfordringene som er fremover, og der må vi sørge for å stille opp.

Det er viktig at vi forutsetter og fortsetter å jobbe med at det forholdet vi har til USA, fortsatt skal styrkes på det sikkerhetspolitiske området. Ja, det er ekstremt viktig at vi møter våre forpliktelser, og at vi er tydelige på at USA i dag fører en feil internasjonal politikk, men fortsatt er USA alvorlig og viktig for våre sikkerhetspolitiske mål. Det er fortsatt sånn at USA har noen av de viktigste kapasitetene også for Norges sikkerhet i fremtiden. Derfor er det viktig å ha to tanker i hodet: utvide samarbeidet med andre land og sikre at vi har tette, gode forhold til EU og alle våre allierte på den europeiske siden, samtidig som vi sørger for at USA fortsatt stiller opp for det.

På de andre områdene statsministeren har nevnt, som forsvarsevnen vår knyttet til vår egen evne til motstand gjennom politi, ser vi altså ingen satsing fra regjeringen. Vi ser ingen satsing på egentlig å øke den økonomiske evnen vår, og som jeg nevnte innledningsvis, er den teknologiske utviklingen og svaret på den nesten fraværende i diskusjonen fra regjeringen. Dette må vi faktisk ta på alvor. På disse områdene kreves en annen politikk for å ivareta norsk sikkerhet fremover.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:45:51]: USA har trua ein alliert i våre arktiske nærområde. Eg vil takka statsministeren for raskt å svara på SV sitt ønske om ein sikkerhetspolitisk debatt her i Stortinget.

SV har i ei årrekke åtvart mot å gjera oss avhengige av stormakta USA. Me meinte me heller burde kjøpa svenske kampfly enn dei amerikanske, og me var imot å etablere amerikanske militærbasar – såkalla «omforente områder». SV har stilt spørsmål ved om me faktisk har nasjonal kontroll på vår eiga etterretning. Denne veka fremja me forslag om ein exitstrategi for å gjera landet mindre sårbart for den kontrollen amerikanske tekstelskap har over vår digitale infrastruktur, våre offentlege data og den offentlege samtalen.

Med få unntak har heile breidda av det norske Stortinget latterleggjort denne skepsisen, men den siste tida har det snudd. No er det ikkje lenger berre SV som er redd for å gjera seg avhengig av ei stormakt, no er den bekymringa allemannseige. Med Trump ved rattet har

interessemotsetningane mellom småmakta Noreg og stormakta USA blitt sett på spissen. Der Noreg er avhengig av ein internasjonal rettsorden, med låg spenning i nordområda, er den sterkastes rett heilt greitt for USA.

SV har lenge stilt spørsmål ved USAs sikkerheitsgaranti. Den har blitt sett på som grunnsteinen i NATO og for heile den norske sikkerheits- og forsvarspolitikken. Det viser seg no at norsk sikkerhetspolitikk er bygd på eit fundament som ikkje eksisterer. Det burde ikkje vera umogleg å føresjå for fleire enn SV at USA fyrst og fremst vil tenkja på seg sjølv. Når erkjenninga kjem såpass seint, hastar det desto meir med å byggja ein ny og meir solid grunnmur for vår sikkerheit.

SVs leiar kom nettopp heim frå Grønland. Ho drog til Nuuk for å visa vår støtte til eit hardt prøvd folk. Ho fortel om gripande møte med grønlandske parlamentarikarar. Dei hadde nyleg eit ekstraordinært landsting der alle sat og lurte på om det var siste gong dei skulle møte i sitt eige parlament. Trump er ein trussel mot sikkerheit, folkerett og suverenitet, men òg i høgaste grad mot demokratiet.

Me lever i ei tid der autoritære krefter er på frammarsj mange plassar, til og med i det landet fleirtalet i denne salen i så lang tid har påstått er Noregs nærmaste allierte. Det er nye tider, og skal me tryggja den norske befolkninga, er me nøydd til å realitetsorientera oss i det nye geopolitiske landskapet, ikkje køyra på autopilot. At Etterretningstenesta ikkje nemner USA i si oppdaterte trusselvurdering, gjer meg uroleg. For å sitera forskar Julie Wilhelmsen: «Det blir åpenbart at det er et sterkt filter mellom den virkeligheten vi står i, og E-tjenestens beskrivelse av den.»

Korleis føregår egentleg etterretningssamarbeidet med USA no?

Det er ikkje berre militært at Noreg har gjort seg avhengig av USA, det gjeld òg på det digitale området. SV har i lang tid teke til orde for lokal datalagring og statleg kontroll over sensitive data. Har regjeringa vurdert konsekvensane for norsk digital sikkerheit dersom det blir ein tilspissa situasjon mellom USA og oss, f.eks. på grunn av Grønland?

La meg avslutta med å minna om fjellvettreglane: Det er ingen skam å snu. Eg er glad for at regjeringa har styrkt det nordiske og nordeuropeiske forsvarssamarbeidet, og ofte – men dessverre ikkje alltid – ser til nordeuropeiske partnarar for produksjon og kjøp av nytt forsvarsmateriell, men me må òg ta konsekvensane av at det ikkje er i norsk interesse å oppretthalda dei amerikanske militærbasane.

Me må føra ein klok og avbalansert politikk for å hindra at Svalbard blir meir utsett. Auka militarisering er ikkje svaret. Me må byggja og tryggja vår industrielle ryggrad og matproduksjon for å hindra at landet blir ein

einsidig råvareleverandør og endå meir avhengig av import utanfrå. Me må byggja og forsvara fellesskapet og demokratiet med langt større innsats enn før. Verkeleg sikkerheit og motstandskraft kjem innanfrå. I ei uroleg tid må svaret vårt vera samfunnsbygging.

Bjørn Arild Gram (Sp) [10:51:08]: Vi levde i et demokrati, men så merket vi at det strammet seg til rundt oss. Det sier Gunnar Sønsteby til elevene på Rjukan i filmen Nr. 24 – vi merket at det strammet seg til rundt oss.

Takk til statsministeren for den sikkerhetspolitiske redegjørelsen. Det er betimelig og bra med en slik redegjørelse i en situasjon hvor vi møter stort alvor og mye uforutsigbarhet. Stormaktsinteressene blir mer framtrædende, internasjonal rettsorden utfordres, og trusselbildet er sammensatt og alvorlig.

Vi vil selvsagt bestandig arbeide for å få en utvikling til det bedre, at dialog og nedrustning kan erstatte konflikt og militarisering. Jeg tror imidlertid vi må ta inn over oss at det vi nå ser, ikke går over – heller ikke med en slutt på krigen i Ukraina, som vi ønsker skal ta slutt så fort som mulig, mest mulig på ukrainske premisser. Så langt vi kan se framover, møter vi konfrontasjon og ulike syn på hvilke internasjonale regler og samfunnsmodeller vi vil ha, og betydelig usikkerhet fra vår viktigste allierte. Situasjonen krever klok manøvrering, innsikt, bred tilnærming og rask, langsiktig og gjennomgripende prioritering av forsvars- og beredskapsbehov, bl.a. Det er heldigvis god politisk kultur i Norge for å samle seg tverrpolitisk når noe viktig står på spill for nasjonen.

Så til forholdet til vår nærmeste allierte, USA. Det siste verden nå trengte, var uforutsigbarhet og det som verre er fra Washington. Utspill og handlinger vi har sett fra USA det siste året, har vært bekymringsfulle og også uakseptable. Dette er likevel et komplekst bilde. I media ser vi at enkelte nærmest avskriver vårt forsvars- og sikkerhetspolitiske forhold til USA. Selv om mye må sies med forbehold i tiden vi nå er inne i, vil Senterpartiet advare mot en slik tilnærming. Vi må kjempe for de transatlantiske båndene. Det er investert så mye i det forholdet gjennom mange tiår til gjensidig nytte, og det ligger en langsiktig kraft her som strekker seg langt utover en presidentperiode.

Det er samtidig enighet om at Europa må ta større ansvar for egen sikkerhet, og her må vi legge vekt på Europa. Norge må selvsagt samhandle med EU når det er i vår interesse, og det er det på mange områder, men EU erstatter for det første ikke på noen måte NATO, og det er langt på vei utenkelig å se for seg tyngre europeiske forsvars- og sikkerhetspolitiske grep uten at vår viktigste europeiske allierte, Storbritannia, er en sentral aktør.

De siste årene har det vært arbeidet systematisk for å styrke våre bilaterale forsvarsbånd til nære europeiske

allierte. Det var statsministeren inne på, og den strategiske partnerskapsavtalen med Storbritannia, som også Senterpartiet var en pådriver for i regjering, er særdeles viktig. Et klokt valg av britiske leveranser av fregatter underbygger dette.

I talen sin til Stortinget kort tid etter det russiske angrepet i 2022 sa president Zelenskyj at også friheten må væpnes, og ikke noe dårligere enn tyranniet. Det var helt nødvendig at Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen la fram langtidsplanen med et formidabelt forsvarsløft, og en stor styrke for Norge at vi fikk en enstemmighet om planen her i Stortinget. Vi må forstå at det er behov for å gjøre endringer og rebalansere planen. Kostnadsveksten på materiellet har vært formidabel, og det har skjedd mye på få år. For Senterpartiet vil det likevel være avgjørende at det samlede ambisjonsnivået for forsvarsevnen vår holdes oppe. Det er ingenting i det som har skjedd de siste årene, som tilsier noe annet, snarere tvert imot, og det vil bety mye å ta vare på den brede enigheten.

Det store forsvarsløftet er helt nødvendig, men ikke tilstrekkelig, når vi skal trygge Norge. Beredskapsbehovene går langt utover det rent militære. Alt handler ikke om penger, men det var skuffende at Arbeiderparti-regjeringens forslag til statsbudsjett i fjor høst etter min mening inneholdt svak oppfølging av totalberedskapsmeldingen – ja, vi fikk faktisk forslag om en svekkelse av matberedskapen i Nord-Norge. Det var ikke bra. Senterpartiet fikk styrket en god del av beredskapsarbeidet i budsjettforhandlingene, bl.a. Sivilforsvaret, de sivile nød- og beredskapsorganisasjonene, matberedskapen og politiet, for å nevne noe. Vi har forventninger om en betydelig prioritering av beredskap i kommende budsjett. Det er nødvendig nå når det igjen strammer seg til rundt oss.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:56:04]: Året 2026 er knapt halvannen måned gammelt, og på den korte tiden har både Norge og verden vært gjennom en virvelvind av sikkerhetspolitiske utfordringer. Det har ærlig talt vært mange rystende nyheter, men å ha en krevende sikkerhetssituasjon er i seg selv ikke noe nytt. Vi har hatt flere år med stor usikkerhet, også nær oss i Norge. Likevel er det som har skjedd hittil i år, en øyeåpner for mange. Katten er ute av sekken, og det er tydelig at den amerikanske presidenten er tilbake med et dypere, farligere og mer alvorlig politisk prosjekt i sin andre periode, både innenriks og utenriks.

Krigen i Ukraina raser fremdeles og er på vei inn i sitt femte år. Det ukrainske folket er i en desperat situasjon, med stadig nye russiske angrep på sivile mål og energiforsyninger. Vi støtter ukrainernes kamp for frihet og selvstendighet mot den russiske statens angrep på og okkupasjon av landet. Til tross for stadige møter

mellom USA, Russland og Ukraina er det få utsikter til en ekte, rettfærdig fred. USA ser ut til å presse Ukraina til å gi store innrømmelser. Trump har flere ganger koblet en fredsavtale til amerikanske rettigheter til ukrainske naturressurser, og til gunstige vilkår for amerikanske selskaper. Dette er helt uholdbart. Norge må stå tydelig opp mot Trumps hersing med Ukraina. Hans trusler om stans i all våpenstøtte og forsøk på økonomisk utpressing må møtes med reaksjoner.

Vår nærmeste allierte over dammen oppfører seg stadig mer som en bølge, som i skolegården kan gjøre stort sett hva han vil, med liten protest fra verdenssamfunnet. Trump er mer brutal nå enn i sin første periode, og det må snart begynne å synke inn. Det USA vi ser nå, utfordrer folkeretten og menneskerettighetene og bidrar også kraftig til å gjøre hele verden til et mer usikkert sted for alle. Norge er og skal være en forkjemper for folkeretten og en regelstyrt verden. Vi kan ikke være naive i vår tro på at USA under dagens regime ønsker seg det samme som oss. Vi må snart begynne å forstå hva «America First» faktisk betyr. Vi har det siste året sett at strategien med å gå stille i dørene ikke har fungert.

Trump har deltatt aktivt i folkemordet i Gaza, og han har invadert Venezuela for å tilrane seg olje. Dette bruker han nå til å true fire andre latinamerikanske land og våre naboer Danmark og Grønland med at de også kan bli utsatt for USAs militærmakt. Selv om trusselen om militær maktbruk mot Grønland er trukket tilbake, har det vist oss at USA under Trump utgjør en sikkerhetspolitisk trussel mot både Danmark, Norden og Europa. Trump viser ingen respekt for folkeretten eller internasjonal lov, og jeg mener vi må innse at han nok heller ikke viser særlig stor respekt for norske rettigheter.

Rødt har i alle år sagt at stormakter som USA kan ha interesser som er i motstrid med Norges, og at det var uklokt å legge ned invasjonsforsvaret og gjøre oss enda mer avhengig av USA, både direkte og gjennom NATO. Det er på høy tid at Norge tar mer ansvar for sin egen sikkerhet, og vi må også gjøre oss mindre avhengig av USA. Rødt mener at det samsvarer veldig dårlig med å gi USA økt tilgang til våre militære områder, og mener at baseavtalen med USA må sies opp. Det er stadig mer uforståelig at stortingsflertallet sa ja til denne avtalen etter at Trump var fire år ved makten der han kom med tydelig uttrykte ambisjoner, som er dem vi ser konsekvensen av i dag, bl.a. med truslene mot Grønland. Vi kan ikke fortsette med USA-lojalitet på autopilot. Det kan bli en lojalitet som ender med å undergrave Norges egen sikkerhet og selvstendighet.

Rødt vil ha økt samarbeid med land i vår geografiske nærhet, særlig de nordiske. Dette er det ikke naturlig at vi gjør gjennom EU, siden verken Storbritannia, Island eller Grønland er en del av EU. Noe vi skal merke oss fra

den siste måneden, er at da de amerikanske truslene var på sitt skarpeste, så vi faktisk hvordan et økt europeisk samarbeid utenom EU og NATO kunne fungere for å forsvare oss mot både USA og Russland. Det mener Rødt at vi burde bygge videre på.

Arild Hermstad (MDG) [11:00:53]: Takk til statsministeren for en grundig redegjørelse.

Sikkerhet i dag handler om mer enn militær styrke – det er vi alle enige om – det handler også om demokrati, teknologi, økonomiske bånd og om hvilke fellesskap vi ønsker å være en del av. Det handler også om å stanse en akselererende klima- og naturkrise. Den britiske regjeringen plasserer nå økosystemkollaps øverst på listen over nasjonale sikkerhetstrusler. Jeg hørte ikke statsministeren berøre dette i sin redegjørelse.

Ukraina kjemper ikke bare for sitt eget territorium, de kjemper for prinsippet om at grenser ikke skal flyttes med makt. De kjemper for retten til å velge sin framtid selv. Vår støtte må være urokkelig, den må være langsiktig, og den må og bør øke militært, økonomisk og politisk. Stortinget har, med MDG i front, kjempet for økte bevilgninger til Ukraina. Regjeringen har fulgt etter, men Norge er fremdeles i en unik posisjon til å bidra mer. Den norske forsvarslinjen ligger akkurat nå i Ukraina. Ingenting er viktigere for norsk trygghet og sikkerhet enn en ukrainsk seier.

Lar vi Putin vinne i Ukraina, kan Moldova stå for tur. Landet står i frontlinjen i kampen mot russisk hybrid krigføring. De opplever desinformasjon, valgpåvirkning og økonomisk press. President Maia Sandu har vist mot og demokratisk styrke i møte med dette presset. Når Moldova søker tettere samarbeid og integrasjon med EU, handler det om trygghet, demokrati og rettsstat. Norge bør være en tydelig støttespiller for Moldovas europeiske vei.

Trump's sabelrasling mot Grønland viser oss to ting, at NATO-alliansen kan vakle og at nordområdene får en stadig større sikkerhetspolitisk betydning. Det er farlig for Norge dersom den sterkeste rett får råde i utenrikspolitikken. Et Trump-ledet USA som flørter med å ta Grønland med makt, åpner for at Putin og Xi kan få lyst til å justere grenser i sine nærområder. Da er land som Norge ute å kjøre.

Vi er enige om at Europa må ta større ansvar for egen sikkerhet både innenfor og i tillegg til NATO. Derfor har MDG bedt regjeringen arbeide for å få Norge omfattet av EU-traktatens artikkel 42.7 om kollektiv beskyttelse. Det forslaget var det kun Venstre som støttet i utenriks- og forsvarskomiteen.

Norge først-strategien til enkelte partier i denne salen gjør oss mindre trygge. Vi kan alle være kritiske til USA, og det må vi være i disse tider, men alternativet vil

på lang sikt være tettere integrasjon med EU. Da er det rart at man både er så kritisk til EU og ikke samtidig klarer å ta inn over seg hva det er som sikrer tryggheten vår på lang sikt.

Når beslutninger om sanksjoner, forsvarsindustri, energisikkerhet og gjenoppbygging tas i Brussel, sitter vi på gangen. MDG mener at det er blitt enda tydeligere at et norsk EU-medlemskap er sikkerhetspolitisk nødvendig.

Statsministeren tok også opp i sin redegjørelse hvor viktig det er med energipolitisk samarbeid for å trygge sikkerheten vår. Det er flott at statsministeren sier dette på Stortingets talerstol, men tilsvarende uansvarlig at han går til regjeringkvartalet like etterpå for å legge energidirektivene i en skuff. Det fremmer ikke vår egen sikkerhet.

Kritisk infrastruktur, valgprosesser og offentlige registre er mål for påvirkning og sabotasje. Samtidig ser vi at både stater og søkkrike enkeltpersoner får enorm makt gjennom kontroll over data og analyseverktøy. Epstein-avsløringene avslører også hvor mye makt som utøves mellom søkkrike maktmennsker i lukkede rom.

Selskaper som Palantir leverer teknologi som kan være nyttig i krisehåndtering og forsvar, men de reiser også grunnleggende spørsmål om personvern, demokratisk kontroll og avhengighet. Norge må utvikle sterkere nasjonal og europeisk kompetanse på digital sikkerhet. Vi må sikre at data lagres og behandles under demokratisk kontroll blant demokratiske, vennligsinnede land i Europa.

MDG er et solidaritetsparti. Vi fører en politikk ut fra en grunnleggende erkjennelse. Vi er ikke alene. Alt som skjer i verden, påvirker oss. Mer og bedre støtte til forebygging av fattigdom og konflikt er riktig og trygt. Redusert innsats mot klimaendringer vil gi mer kaos. Redusert bistand, slik f.eks. FrP ivrer for, gjør oss alle mindre trygge.

Takk til statsministeren for en god sikkerhetspolitisk redegjørelse, men min vurdering er at det trengs mye mer MDG-politikk for virkelig å ta Norges sikkerhet på alvor.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [11:06:19]: Takk til statsministeren for redegjørelsen.

PST slår i sin ferske nasjonale trusselvurdering fast at Norge befinner seg i den mest alvorlige sikkerhetspolitiske situasjonen siden andre verdenskrig. Slik verden ser ut i dag, er ikke det en overdrivelse, det er en nøktern beskrivelse.

I usikre tider er det desto viktigere å stå tett sammen med våre allierte. Det viktigste fundamentet for norsk sikkerhet er NATO, og vår viktigste allierte er USA. I debatten så langt antyder enkelte partier at vi ikke lenger

kan stole på NATOs sikkerhetsgaranti eller USAs forpliktelse. Det er etter mitt syn en feilaktig og forhastet slutning. Andre mener at løsningen er å koble oss tettere på EU i stedet. Det er heller ikke et godt nok svar. Et nært samarbeid med EU, vår viktigste europeiske allierte, er selvfølgelig viktig både militært, sikkerhetsmessig og økonomisk, men EU kan ikke erstatte NATO i norsk sikkerhetstenkning. Europa er selv avhengig av NATO-samarbeidet. Vi må klare å ha to tanker i hodet samtidig: styrke samarbeidet med viktige allierte i NATO og samtidig bygge videre på vårt lange og dype samarbeid med USA.

Vi må også være ærlige om trusselbildet. Selv om vi alle blir både fortvilet, skremt og sint av president Trumps framferd, er det ikke USA den reelle trusselen mot Norge og Europa kommer fra. I flere tiår har Norge hatt et nært og dypt samarbeid med USA om etterretning og overvåkning i nord. Vi er NATOs øyne og ører i nord. Vi er en pålitelig alliert, og det må vi fortsatt være, for Arktis blir stadig viktigere. USA, Russland og Kina viser økende interesse for nordområdene. Verdens største atomvåpenarsenal ligger bare noen få kilometer fra vår grense. Kina kaller seg en nær-arktisk stat og har lansert en polar silkevei, mens de siste ukene med all tydelighet har vist hvor strategisk viktig Grønland er. Alt dette understreker Norges strategisk viktige beliggenhet. Nordområdene er avgjørende for norske interesser.

Svalbard er en del av Kongeriket Norge, og vi har en rett og plikt til å håndheve suvereniteten, med det ansvaret det innebærer. Her er det heller ingen grunn til å være naiv overfor Russland. Derfor mener KrF at vi må øke vår sivile og militære beredskap på Svalbard, innenfor handlingsrommet i Svalbardtraktaten. Vi må legge til rette for flere NATO-øvelser i nord, og vi bør sikre forhåndslagring av materiell, slik at vi mer effektivt kan beskytte øygruppen i en sikkerhetspolitisk krise. En defensiv, forutsigbar og tydelig tilstedeværelse er ikke eskalerende. Den er stabiliserende, og den viser ansvar.

Samtidig er det Ukraina som i dag betaler den høyeste prisen for Putins imperialistiske ambisjoner. Krigen i Ukraina er den største sikkerhetspolitiske risikoen for Norge og Europa i dag. Det er en storkrig på vårt kontinent, og ukrainernes frihetskamp angår oss alle. KrFs standpunkt er klart: Vi står urokkelig med Ukraina i deres frihetskamp mot den russiske aggresjonen.

Her hjemme er trusselbildet på et helt annet plan. Den største trusselen i Norge er ikke tanks over grensen, men angrep som holder seg under terskelen for krig – sabotasje, cyberangrep, spionasje og påvirkning. Dette er kriminalitet, hybride trusler, og det er politiet som står i førstelinjen. Tidligere var dette skillet klart. Forsvaret tok seg av ytre trusler, politiet av indre, men i dag bruker fremmede stater kriminelle nettverk som en del av sine

strategier. Når vi ikke kan bevise at det er en stat som står bak, er det politiet som må etterforske, avsløre og stanse angrepet. Likevel er politiet alvorlig nedprioritert av denne regjeringen.

Vi har sett cyberangrep mot energiinfrastruktur i Europa, vi har sett droneaktivitet rundt europeiske flyplasser, vi har opplevd IT-angrep mot Stortinget og mot sentrale infrastrukturselskaper, og PST advarer om at antallet cyberangrep og hybride trusler vil øke i tiden framover. Da kan vi ikke møte framtidens og dagens trusler med gårsdagens budsjetter. Derfor må også finansieringen til politiet opp, i tillegg til den satsingen vi skal ha gjennom Forsvarsløftet. Vi er nødt til å styrke politiets sentrale rolle i Norges totalberedskap, ikke som en støttefunksjon, men som en bærende søyle i vårt nasjonale sikkerhetsarbeid.

Guri Melby (V) [11:11:32]: Takk til statsministeren for redegjørelsen. Verden er urolig, og da er det ekstra viktig at Stortinget står sammen om retning og ansvar. Vi kan være rykende uenige i denne sal, men når landet trenger det, finner vi løsninger sammen. Det har vi gjort før, og det kan vi gjøre igjen. Spørsmålet er: Hva gjør vi når Norge står i et geopolitisk krysspress og ingenting er som før, når våre nærmeste allierte snakker om dansk territorium, når Russland presser på i Ukraina, og når Kina bygger et sterkere militær? Situasjonen er alvorlig, men vi har ressurser, vi har venner og vi har vilje. Dette kan vi håndtere.

Det er nok mange av oss som drømmer seg tilbake til en tid da vi hadde en stabil supermakt som sto ved vår side, som delte verdiene våre, som tok kampen for demokrati, menneskerettigheter og frihandel, som har gitt en sterk global økonomisk vekst, og som ikke minst Norge har tjent godt på, men som Mark Carney sa i sin nå så berømte tale i Davos: Nostalgi er ingen strategi.

For å lede et land gjennom farlig farvann trenger vi hjerne, vi trenger hjerte, og vi trenger mot. Jeg mener at denne regjeringen i det store og hele viser at den har både hjerte og hjerne, men det jeg savner, er mot – mot til å møte en ny verden med nye løsninger, mot til å løfte de vanskelige debattene, mot til å gjøre tøffe økonomiske prioriteringer og mot til å ta lederskap, bl.a. ved å gjøre mer for Ukraina.

Norge gir mye, men når Russland rykker fram, er det ikke nok. Ukraina kjemper for landet sitt, for folkeretten og for en verden der grenser ikke endres ved bruk av vold. Etterretningstjenesten sier at Kreml ikke viser noen vilje til forhandling, og at målet om politisk kontroll over Ukraina står fast.

Norge har hatt ekstraordinære inntekter i krigsårene. Siste anslag er inntekter på over 3 000 mrd. kr, og det gir oss et ekstraordinært ansvar. Vi kan gi mer, vi kan

gi raskere, og vi kan gi mer treffsikkert – luftvern, ammunisjon og sivil beredskap. Dette virker, men det fordrer at regjeringen tør å gi Norge en posisjon der vi går foran og staker ut veien, i stedet for å gjemme oss i midtfeltet.

En annen tøff prioritering som vil kreve mot i årene framover, er å gjennomføre den forsvarsplanen vi har vedtatt, og reelt styrke vår egen forsvarsevne. Beredskapen må bygges i hele landet, og totalforsvar betyr et sterkt militært forsvar, sterke sivile tjenester, forsyning som virker, og et samfunn som holder ut over tid. Derfor bekymrer det når vi hører signaler om at regjeringen vil gå bort fra lovnaden om å være garantisten for Forsvarsløftet slik det ligger. Vi vil ikke senke ambisjonene selv om kostnadene øker, og vi mener heller ikke at det er riktig f.eks. å kjøpe færre fregatter nå. Havet er vår livsnerve. Vi kan trappe opp øving, fylle lagre, styrke cyber og sikre kysten. Alt dette er mulig hvis regjeringen tør å prioritere riktig.

Støre sa i sitt innlegg at «samarbeid skaper sikkerhet». Spørsmålet er: Gjør vi det vi kan for å sikre mest mulig samarbeid med dem som vil det samme som oss? Europa tar nå store beslutninger om sikkerhet, industri, teknologi og energi. Norge må være med når beslutningene tas. EØS er nødvendig, men det er ikke tilstrekkelig i krisetider. Irritasjonen i Brussel over Norges «cherry picking» øker, mens det norske etterslepet på innføring av direktiver vi er forpliktet til, står på stedet hvil. Et tydelig ja til Europa, og også et ja til fullt medlemskap, vil gi Norge mer innflytelse, mer trygghet og raskere grønn omstilling. Vår sikkerhet, markedsadgang og velstand og vårt handlingsrom sikres best sammen med våre nærmeste partnere i EU – land som deler våre liberale og demokratiske verdier, land som i dag er vårt klart største marked, og som også er blant våre nærmeste allierte innad i NATO. Dette samarbeidet er ikke en erstatning for NATO, men en styrking, og noe som gir Norge flere ben å stå på. Norge kan bidra, og vi kan lede på flere områder, men da må vi inn i de rommene der beslutningene tas. Vi er tryggere sammen med våre nærmeste allierte enn vi er alene. Derfor må regjeringen tørre å løfte debatten om EU.

Jeg har troen på at vi kan få til dette. Norge har klart store løft og raske endringer før. Vi har kunnskapen og økonomien, og vi har fellesskapet som trengs. Jeg oppfordrer regjeringen til å vise mer mot, gi mer til Ukraina, prioritere et overbevisende totalforsvar og si et tydelig ja til EU.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:16:40]: Jeg synes dette var en god gjennomgang som egentlig viser at det er bred enighet om alvoret i situasjonen. Det er riktig. Vi er enige om veldig klare holdninger når det gjelder Grønland, integriteten til Kongeriket Danmark og

håndteringen av det. Vi er enige om at vi må tenke bredt, at det er en sammenheng her mellom forsvar i militær forstand og den bredere dimensjonen. Jeg synes representanten Andersen Sayed sa det bra: Det er ikke stridsvogner ved grensen som er trusselen alene, men det kan være alt det som kommer for å undergrave vår sikkerhet og trygghet.

Vi er enige om at vi skal gjennomføre en langtidsplan for Forsvaret, og så skal vi ha samtaler om hvordan vi gjør det best, i den nåværende situasjonen. Det er poenget. Det er ikke senkede ambisjoner, men det ville være feil å gå videre med en plan slik vi tenkte om den for to og tre år siden, når så mye forandrer seg. Jeg tror også vi finner støtte på det.

Norge er en teknologinasjon. Jeg vil ta litt til motmæle mot det representanten Solberg sier, om at det her står helt stille for Norge. Nei, vi ser en veldig innovasjonskraft på teknologi i Norge. Vi har fra vår side satset og støttet kunstig intelligens, med forskningssentra rundt om i landet, over 1 mrd. kr i støtte til det. Vi gjør et løft for kvanteteknologi. Vi er i front på forskning hva gjelder polare områder, Polhavet, områder hvor Norge har spesielle forutsetninger. Det er helt åpenbart en del av vår egen sikkerhet og motstandskraft.

Vår forsvarsindustri skal selvfølgelig ha tilgang på kraft, så representanten Listhaug kan ta det med stor ro. Vi mener at Nammo skal gjennomføre sine samtaler med Elvia, som er deres kraftselskap. Om de ikke leder fram, kan vi sikre at de får kraft. Vi kommer til Stortinget i mars med et lovforslag som gjør det mulig å prioritere nettilgang for forsvarsindustrien, av hensyn til nasjonale sikkerhetsinteresser.

Jeg lyttet til innleggene fra både Rødt og SV. De slutter jo opp om hovedbildet om at vi må ta vare på vår egen sikkerhet, men det er et litt merkelig perspektiv, for de kobler NATO helt ut. Samtidig bruker de nesten ikke ett ord på å omtale trusselen fra Russland. De påpeker at Russland driver krig i Ukraina, og det er alvorlig, men de er vår nabo, med en voldsom militær kraft som våre sikkerhetstjenester sier også driver undergravende virksomhet i Norge. Det må sies tydelig.

Representanten fra SV sa at SV var imot å kjøpe de kampflyene vi gjorde. Jeg vil bare minne om at det skjedde i en regjering der SV satt og hadde finansministeren. Jeg var med på møtet hvor den beslutningen ble tatt, og det var fullt og helt en samlet regjering som tok den.

Vi gjør mye når det gjelder den nasjonale beredskapen. Vi har økt politibudsjettet med 6 mrd. kr, PSTs budsjett med 55 pst. På kraft og ekom er det egne tiltak for å sikre infrastrukturen her. Vi har verdens kanskje sikreste strømmett, som gjør det veldig vanskelig å slå det ut, for det er veldig bredt distribuert, og vi har skjerpede krav til reparasjonsberedskap på høring. Vi er i rute med

å lagre over 80 000 tonn matkorn innen 2029, som en del av den beredskapen, og nå etablerer vi altså – i tråd med totalforsvarsmeldingen – beredskapsråd på alle nivåer, vi oppdaterer planverk, og vi øver. Dette er et område vi jobber hardt med. Jeg synes egentlig det er bra at Stortinget er ambisiøse på det området, og vi følger det opp i alle sammenhenger hvor vi arbeider.

Til representanten Hermstad vil jeg si at Moldova i høyeste grad er på vår radar. De får en del av Nansenhjelpen, og vi har også opprettet ambassadekontor i hovedstaden der.

Til slutt: Jeg sa innledningsvis at dette med samarbeid og gjensidig avhengighet er noe vi ikke skal slippe fordi stormaktene nå handler mer egenrådig. Det gjelder i høyeste grad på området klima. Det er betydningen av at vi stiller opp og fortsetter det Norge gjør for å nå våre klimamål, i samarbeid med Europa, men at vi også er ledende på det vi f.eks. viste i fjor på regnskogsarbeidet, hvor vi var i front på å utvikle det. Vi utvikler ny teknologi knyttet til fangst og lagring av CO₂ og er helt ledende på det. Det blir vektlagt på Oslo Energy Forum, som finner sted i disse dager, hvordan Norge er en ledende aktør på det området.

Da avslutter jeg der. Jeg synes det egentlig er talende og helt greit at vi har ulike syn på tilknytning til Europa akkurat nå, men vår sikkerhetsstrategi vil alltid være europeisk. Det er her vi er, det er her vi har våre naboer, det er her vi har vårt verdigrunnlag. Det er fellesnevner i alle deler av det vi nå gjør på forsvarsområdet, det militære, og det vi også gjør på sivil beredskap, med våre partnere i Europa. Det verdsettes også av Europa, slik vi fikk illustrert det da EUs utenriksansvarlig var i Norge i forrige uke.

Presidenten [11:21:38]: Kommentarrunden er dermed avsluttet.

Presidenten vil foreslå at statsministerens redegjørelse om den sikkerhetspolitiske situasjonen vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [11:21:47]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Simen Velle, Line Marlene Haugen, Lill Harriet Sandaune, Helge André Njåstad, Joakim Myklebost Tangen og Julia Brännström Nordtug om justering av fraværsreglene i videregående skole (Innst. 103 S (2025–2026), jf. Dokument 8:32 S (2025–2026))

Presidenten [11:22:14]: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil åtte replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Monica Molvær (H) [11:22:50] (ordfører for saken): Videregående opplæring handler ikke bare om fag og karakterer, det handler også om å bygge karakter, om å forme mennesker som tåler motgang og tar ansvar, og som møter kravene i arbeidslivet og skaper sin egen vei videre. Skolen skal gi kunnskap, men den skal også bygge struktur, mestring og forutsigbarhet, og nettopp derfor er tilstedeværelse så viktig.

Læring skjer i klasserommet, i møtet mellom lærer og elev, og i det daglige fellesskapet, og fysisk oppmøte er en forutsetning for både faglig utvikling, trivsel og inkludering. Dette var bakgrunnen for at Solberg-regjeringen i sin tid innførte fraværsgrensen. Vi så at fraværet økte, vi så at mange falt fra, og det var behov for tydeligere rammer. Evalueringen viste også at det virket. Flere møtte opp, og flere fullførte. Så kom en ny økning, og fraværsreglene ble strammet inn.

Høyre mener at vi skal ha et strengt regelverk, men det regjeringen innførte, ble uklart, tungvint og vanskelig å praktisere. Ulik praksis mellom skoler og fylker skapte usikkerhet, merarbeid og unødvendig byråkrati. Dette går ut over tilliten til regelverket. Det går ut over elevene, og det går ut over tiden til lærerne.

Jeg er glad for at Stortinget i dag er tydelig på at besøk hos skolehelsetjenesten ikke skal telles som fravær, og at vi setter elevenes behov framfor uklare regler. Høyre har vært tydelig på at fraværsreglene skal bidra til struktur og ansvarliggjøring, men også at elever som sliter, må få nødvendig hjelp. Krav må alltid kombineres med god oppfølging og tilgjengelig støtte for dem som trenger det.

Vi vet at mange sliter psykisk. Helseplager er en av de største årsakene til fravær. Hvis regelverket fører til at elevene lar være å oppsøke hjelp av frykt for konsekvensene for fravær, har regjeringen bommet på regelverket. Ingen skal måtte velge mellom helse og skole. Derfor er jeg glad for at Stortinget i dag er tydelig overfor regjeringen.

Erfaringene fra skolene er klare, og det er vårt ansvar å sørge for at regelverket faktisk fungerer i møte med virkeligheten. Samtidig må vi ta på største alvor at lærere og skoleledere melder om økende dokumentasjonskrav, flere skjema og mer bruk av tid til administrasjon.

Lærernes tid er skolens aller viktigste ressurs. Den skal brukes på undervisning, relasjoner og elevene. Derfor forventer Høyre at regjeringen nå følger opp dette vedtaket med konkrete grep som skal forenkle regelverket, rydde i praksis og redusere byråkratiet. Vi ønsker et

tydelig regelverk som gjør tilstedeværelse til en forutsetning for læring, som skal ruste elevene for livet og det som venter dem, både i arbeidslivet og i videre studier, samtidig som hjelpen skal være tilgjengelig for dem som trenger det på sin vei.

Jeg vil benytte anledningen til å takke komiteen for godt samarbeid i min første sak som saksordfører.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Vebjørn Gorseth (A) [11:26:05]: En forutsetning for at elevene skal lære mer, trives bedre og være forberedt på arbeidslivet, er at de møter opp på skolen. Utviklingen i både norsk og europeisk skole viser at fraværet er på tur opp, og ved forrige skoleår var fraværet tilbake på samme nivå som før innføringen av fraværsgrensen. Det er en utvikling vi som storting ikke bare kan sitte og se på. Det er avgjørende ikke bare for eleven selv å møte opp, men også for klassemiljøet en skal være en del av, og for de andre elevene som skal ta del i et læringsfellesskap.

Når det nå fremmes forslag om å gjøre store endringer i fraværsgrensene, er det verdt å minne Stortinget på at de nye fraværsgrensene ble innført for knapt et halvt år siden. Det er grunn til å tro og håpe at de nye reglene har ført til at fraværet er på tur ned. Det er i så fall veldig gode nyheter og noe vi skal fortsette å bygge videre på, men all den tid vi verken vet det eller hvilke andre effekter disse reglene har hatt, mener jeg Stortinget skal være forsiktig med å gjøre store endringer på et system som ikke er evaluert. Flere av forslagene ville også helt åpenbart ført til ganske betydelig økning av fraværet. Det mener Arbeiderpartiet ville ha vært svært uklokt.

Når Arbeiderparti-fraksjonen nå er med på å gjøre endringer knyttet til skolehelsetjenesten, er det basert på en helhetsvurdering og de tydelige tilbakemeldingene vi har fått. Jeg vil gi all honnør spesielt til SV, som samler hele komiteen bak dette forslaget.

For Arbeiderpartiet er det viktigste i denne saken likevel at et bredt flertall på Stortinget ser ut til å stille seg bak de fraværsreglene i videregående skole som ble innført i fjor høst, nettopp fordi det er avgjørende for læringen, trivselen og danningen til norske elever at de møter opp på skolen, at de bidrar, og at de er med på å skape det fellesskapet skolen skal være.

Simen Velle (FrP) [11:28:18]: I 2016 begynte jeg på videregående, og på lik linje med resten av mitt kull fikk jeg innført en fraværsgrense da jeg begynte på videregående. Den fraværsgrensen var tøff å stå i som elev, men som ungdomspolitiker, ungdomspartileder og nå etter hvert også et voksent menneske må jeg innrømme at den fraværsgrensen hadde mye for seg. Den la et

grunnleggende prinsipp om at elever som har takket frivillig ja til en skoleplass, også skal ha noen krav til å møte opp på den skoleplassen de selv har søkt om og takket ja til. Den fraværsgrensen funket. Til tross for det har man sett et økende fravær de siste årene, noe kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun har møtt med nye innstramminger i fraværsgrensen.

I lys av de endringene og i lys av økningene i fraværet har Fremskrittspartiet derfor ønsket å fremme forslag i Stortinget for å forsøke å løsne opp i floken rundt fraværsgrensen. Det regjeringen og statsråd Nessa Nordtun har gjort dette skoleåret, blir et merkelig paradoks. De siste 10–15 årene har norske ungdomspolitikere og en rekke norske stortingspartier brukt mye tid på å snakke om hvor viktig det er at vi har helsesykepleiere og skolehelsetjeneste til stede på alle videregående skoler. Til tross for det, og til tross for at det er et gjennomslag som ikke bare er kjempet igjennom her i denne salen og i regjering, men også i kommunestyre og bystyre over hele landet, har Kunnskapsdepartementet valgt å gjøre det til ugyldig fravær å oppsøke nettopp den skolehelsetjenesten. Det mener jeg er urimelig.

Det er også verdt å nevne at den fraværsgrensen og de innstramminger som kom på starten av dette skoleåret, har medført en tolkningsveiledning til lærere og skoleledere på hele 17 sider. Det er altså ikke et enkelt regelverk for lærere og elever å forholde seg til. Snarere tvert imot er det et ormebol av byråkrati. Derfor har Fremskrittspartiet fremmet forslag om å forsøke å løse opp i disse reglene.

I motsetning til det representanten Gorseth fra Arbeiderpartiet påstår, er det ikke SVs forslag, men Fremskrittspartiets ønske som i dag får flertall, med støtte også fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe. Helsesykepleierne er skeptiske til den endringen som ble innført på starten av dette skoleåret, lærerne er skeptiske til det, elevene er skeptiske til det, og nå er også et samlet storting skeptisk til de endringene regjeringen innførte på starten av skoleåret.

Jeg vil bare understreke tydelig, én gang for alle, at jeg setter pris på støtten. Jeg setter pris på samarbeidet, og jeg setter pris på at et samlet storting nå stopper de endringene Kari Nessa Nordtun, som statsråd i Kunnskapsdepartementet, fikk innført ved starten av skoleåret.

Jeg tar opp forslaget Fremskrittspartiet er en del av.

Presidenten [11:31:01]: Representanten Simen Velle har tatt opp det forslaget han refererte til.

Sunniva Holmås Eidsvoll (SV) [11:31:17]: «Dette er en viktig seier for mange ungdommer som har behov for å oppsøke helsesykepleier på skolen.»

Videre:

«Nå kan elever få hjelp av helsesykepleier uten frykt for at det skal gi utslag i fraværstatistikken.»

Dette sa barneombud Mina Gerhardsen da det ble kjent at det er flertall på Stortinget for å endre på de rigide fraværsglene som er i videregående skole i dag. Det er et forslag SV selvfølgelig støtter, selv om vi mener at hele fraværsgrensen må skrutes.

Fraværsgrensen ble innført for å få ned udokumentert fravær. Ja, den har kanskje redusert skulking noe, men SV mener fortsatt at fraværsgrensen, slik den praktiseres i dag, ikke fungerer, fordi den rammer urettferdig og er for rigid, og særlig går den ut over de elevene som allerede har det vanskelig. De som allerede sliter med å gjennomføre, får karakterer i færre fag enn før etter at grensen ble innført. I små fag med få timer skal det svært lite til for å komme over grensen, selv med helt vanlig sykefravær, og de som er alvorlig eller kronisk syke, er ikke godt nok ivarettatt. Reglene tar ikke høyde for at årsakene til fravær ofte handler om psykiske helseplager, mistriivsel, ensomhet eller vanskelige forhold hjemme. For de elevene hjelper det veldig lite med en streng grense som i praksis skyver dem enda lenger bort fra skolen.

Under pandemien ble det også tydelig hvor lite hensiktsmessig det er å tvinge elever til å oppsøke lege for småting. Det var derfor riktig og viktig da egenmelding ble innført. Ingen er tjent med at elever kommer syke på skolen, eller at fastlegene blir overbelastet av elever som egentlig bare trenger en bekreftelse.

Endringene i reglene har også gitt noen helt skrudde insentiver. Jeg får høre mange historier om elever som tilpasser seg fraværsgrensen, og som forholder seg til den som om det er en kvote med fravær som både kan og skal fylles. Elever går også syke på skolen for å spare fravær til senere. Det er også mange som melder om lærere som tar skjeen i egen hånd og lar være å føre fravær for sårbare elever, for å gi dem muligheten til å fullføre og bestå.

Så kommer et av de tydeligste eksemplene på hvor rigid fraværsgrensen er i praksis: besøk til helsesykepleier. Vi har sett at elever avlyser timer hos skolehelsetjenesten, fordi det teller som fravær, selv når de trenger hjelp. Regjeringens nye regler skapte mye forvirring i hele landet, og i noen fylker fikk elever fravær for å gå til helsesykepleier, mens andre slapp. Resultatet var at unge valgte bort helsehjelp. Slik kan vi ikke ha det. Nå slår Stortinget tydelig fast at besøk til helsesykepleier ikke skal gi fravær, nettopp fordi det er et helt nødvendig lavterskeltilbud på skolen som ungdom må kunne bruke uten frykt for å miste karakterer og vitnemål.

SV mener at målet om lavere fravær er helt riktig, men fraværsgrensen er ikke riktig virkemiddel for det. I

dag får vi heldigvis til en liten, men viktig endring for elevene våre.

Med det vil jeg ta opp forslagene SV er med på.

Presidenten [11:34:16]: Representanten Sunniva Holmås Eidsvoll har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Erling Sande (Sp) [11:34:26]: Senterpartiet er oppteke av at vi skal ha eit godt og velfungerande fraværsreglement i norsk skule. Elevane skal møte i skulen, vi skal motverke skulefråvær, og vi må få fleire til å fullføre skuleløpet. Samtidig kan vi ikkje ha eit regelverk som er for rigid. Reglane må ikkje vere utforma på ein måte som rammar f.eks. dei elevane som har behov for å oppsøkje skulehelsetenesta. Det handlar om sunn fornuft.

Vi i Senterpartiet er opptekne av at vi må lytte når vi får så mange tilbakemeldingar frå lærarar, frå helsesjupkepleiarar, frå elevane sjølve og frå skulane. Difor er det gledeleg at Stortinget samlar seg om å be regjeringa rydde opp i regelverket, slik at fråvær ikkje tel for besøk hos skulehelsetenesta.

Eg skulle gjerne ha sett at Stortinget kunne vist vilje til òg å gjere justeringar knytte til føraropplæringa, for regelverket opnar for at teoriprøva og førarprøva i klasse B blir rekna som gyldig fråvær. Samtidig er det slik mange plassar, spesielt i distriktsområda, der mange elevar brukar traktor, snøskuter og anna, at elevane kunne trengje å få den typen kursing godkjend som fråvær. Det ville betydd mykje for dei ungdomane det gjeld, og det ville ikkje fått store konsekvensar eller ført til ein omfattande auke i fråværet.

Vi skulle òg hatt ei auka bevisstheit kring at ein del tenester, som f.eks. spesialisthelsetenesta, medfører ekstra fråvær for nokre elevar fordi dei tenestene geografisk sett er langt frå der dei bur. Det er noko vi også må fokusere på framover.

Dette er uansett eit viktig steg i rett retning. Eg avsluttar med å ta opp det forslaget Senterpartiet har i saka.

Presidenten [11:36:31]: Representanten Erling Sande har tatt opp det forslaget han refererte til.

Hege Bae Nyholt (R) [11:36:47]: Det er forskjell på en fraværsgrense og fraværsoppfølging. Det er to vidt forskjellige ting. Dagens fraværregler skaper merarbeid for lærerne. Jeg har snakket med mange lærere som forteller om skyggeregnskap, om bekymring for elever som de ser kan risikere å stryke i et fag eller ikke få karakter, og om mange, mange ekstra timer for å sikre at det ikke skjer. Det skaper bekymring i laget rundt eleven, hos alle dem som er bekymret for at elevene

ikke kan gå til helsesykepleier eller ta seg inn igjen etter hektiske og lange perioder, og ikke minst rammer det elevene. Det rammer særlig elevene med helseutfordringer, med omsorgsoppgaver, med psykososiale belastninger eller med sosiale og økonomiske utfordringer. Vi vet at det kanskje først og fremst er mangel på tilrettelegging som er årsaken til at de ikke er på skolen, ikke mangel på vilje til eller ønske om og motivasjon til å delta.

Rødt er mot fraværsgrensen. Vi mener at det finnes andre måter å sikre at elevene våre kommer på skolen på. Vi mener at det er noe annet enn pisk som skal til for å sikre at vi har elever i landets klasserom. Det handler om nok bemanning, det handler om en praktisk skole, og det handler om tilrettelegging og oppfølging av elevene våre.

Derfor er vi også glad for at vi har fått rettet opp i noe av det de nye fraværreglene har ført til av problemer for elevene våre. Vi vil støtte de forslagene som er med på å gjøre arbeidshverdagen enklere og skolehverdagen bedre for elevene våre.

Guri Melby (V) [11:38:52]: Da jeg var kunnskapsminister, mottok jeg evalueringen av fraværsgrensen som ble innført i 2016 av Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen. Den hadde som tittel «Fraværsgrensen – en suksess for de fleste og til besvær for noen». Hovedkonklusjonen var at fraværet totalt sett gikk ned, men det man så, var at for noen av de aller mest sårbare elevene funket ikke fraværsgrensen.

Man kan spørre seg: Hvorfor funket den ikke for dem? Vel, kanskje det er fordi noen av dem faktisk har helt reelle årsaker til ikke å være på skolen, at de faktisk er for syke eller har andre utfordringer med å få vært på skolen. Problemet da er at for noen av de elevene skaper fraværsgrensen faktisk et større hinder for det som jo er målet for fraværsgrensen, nemlig at flere skal fullføre videregående opplæring.

Venstres kritikk mot fraværsgrensen har egentlig ikke gått ut på at den er et problem for det store flertallet, men at den skaper større problemer for de elevene vi aller mest trenger å hjelpe. Derfor er jeg glad for at det er blitt en større fleksibilitet i fraværsgrensen, men jeg mener likevel det er behov for at vi gjør mer. Det er veldig bra at det nå er flertall for å sikre at besøk hos helsesykepleier ikke gir fravær. Det er egentlig et paradoks at de elevene som virkelig trenger å snakke med en helsesykepleier, kanskje for å få den hjelpen som gjør at de kommer seg på skolen, skal få fravær for det, så det er veldig bra at vi får ryddet opp i det.

Samtidig er jeg litt forundret over at det ikke er flere som støtter forslaget som var et initiativ fra SV, som også Rødt og Venstre står bak, om å

«gjennomgå fraværsgrensen for elever med kronisk eller alvorlig sykdom, og gjøre nødvendige endringer for å sikre at hensynet til disse elevene er ivare tatt med sikte på å tilrettelegge for gjennomføring av opplæringen».

Er det noe vi har lært gjennom pandemien, er det at det finnes måter å gjennomføre opplæring på som ikke nødvendigvis trenger å bety antall timer i et klasserom. Spørsmålet er: Greier vi i stor nok grad i dag å treffe de elevene som trenger det? Jeg mener vi ikke gjør det, og jeg vil utfordre de partiene som ikke stemmer for dette nå, til enten å endre stemmegivning her i dag eller – iallfall – å se på hva vi kan gjøre for disse elevene på sikt. Det er de som trenger oss aller mest.

Den ekstra utfordringen vi har fått nå, er jo, som flere har sagt her, at fraværet nå er tilbake på det nivået det var før fraværsgrensen ble innført. Vi var nylig på besøk hos OECD, som sa at flere og flere land nå går bort de mer strafferettede tiltakene og heller fokuserer på årsakene til at elevene er borte fra skolen. Jeg tror det er viktig at også den norske fraværdebatten beveger seg dit, og at vi ikke lenger bare snakker om 10–15 pst. fravær og om hva som skal telle, men at vi snakker om årsaker til at elevene ikke kommer på skolen. Da handler det om å gi lærerne mer tid til å følge opp elevene, og om å gi ressurser slik at fullføringsreformen faktisk gir elever reell mulighet til å fullføre videregående opplæring.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [11:42:03]: Det er en viktig forutsetning at folk stiller opp og deltar når de kan – på de fleste områder i det norske fellesskapet. I skolen er tilstedeværelse spesielt viktig for elevenes egen læring og deres sosiale utvikling. Det er også av stor betydning for læringsmiljøet for medelevene at alle som kan, møter opp.

Det brukes årlig rundt 50 mrd. kr av skattebetalerens penger på å tilby videregående opplæring til norske ungdommer. Det må forplikte til deltakelse. De siste årene har fraværet økt med fraværsreglene som ble innført i 2016. Vi ser også et økende fravær i grunnskolen. Det er en del av en internasjonal trend.

Arbeiderparti-regjeringen ønsker derfor et regelverk som i enda større grad kommuniserer at elevene skal møte på skolen og delta i undervisningen – samtidig som vi sikrer at elevene fortsatt kan være borte når de er syke, eller vil kunne gå til lege eller helsesykepleier når de trenger det. Elever med kroniske sykdommer er ivare tatt med egne regler.

De nye fraværsreglene som trådte i kraft i høst, tillater inntil 10 pst. egenmeldt sykefravær – uten å måtte belaste fastlegene eller andre helsetjenester unødvendig. Først etter at elevene gjennom egenmelding har vært borte fra 10 pst. av timene i et fag, må elevene doku-

mentere videre sykefravær gjennom bekreftelse fra helsepersonell.

Jeg er kjent med bekymringene rundt elever som avbestiller timer fordi de er bekymret for at fraværet deres skal registreres som fravær, men jeg understreker at selv om fraværet registreres, gjør ikke timer i helsevesenet at elevene mister muligheten til å få karakter, så lenge de har deltatt nok i opplæringen til at læreren kan sette karakter i faget. Det gjelder også for timer hos helsesykepleier.

Fraværsreglene vi innførte, skiller ikke mellom ulike typer helsepersonell eller ulike typer skolehelsetjenester. Jeg oppfatter at komiteen nå ønsker at skolehelsetjenesten ikke skal omfattes av fraværsgrensen. Der som Stortinget følger komiteens innstilling, vil jeg følge opp på egnet måte. Det blir uansett viktig å legge til rette for innspill til den nærmere utformingen av en justert regel, slik at vi vet at det vil fungere godt i skolehverdagen og være mest mulig rettferdig.

Innstillingen vil gi ulike regler for ulike helsetjenester. Det vil også gi ulike regler for samme type helsepersonell, avhengig av hvor de er ansatt. Noen elever oppsøker kanskje fastlegen sin eller en privat psykolog. Andre går til helsesykepleier eller til en psykolog i skolehelsetjenesten.

Presidenten [11:45:00]: Det blir replikkordskifte.

Simen Velle (FrP) [11:45:12]: Jeg må innrømme at jeg opplever at det har vært litt sprikende kommunikasjon fra regjeringen og Arbeiderpartiets stortingsgruppe i denne saken. Da jeg på vegne av Fremskrittspartiet litt før jul presenterte dette forslaget i Stortinget, om et forsøk med å få skolehelsetjenesten unntatt fra fraværsgrensen, svarte statsråd Nessa Nordtun, relativt kontant, at det var uaktuelt. Det var viktig at elevene møtte opp på skolen. Det mener jeg var formuleringen som ble brukt i svaret til Stortinget.

Spørsmålet mitt er relativt enkelt: Er statsråd Nessa Nordtun fortsatt av den oppfatning at Stortinget i dag kommer til å fatte feil vedtak, eller er hun enig med sin egen stortingsgruppe?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [11:45:51]: For oss er det viktigste å ha et regelverk som virkelig forplikter folk til å delta i dette viktige tilbudet, som videregående opplæring er. Vi bruker tross alt 50 mrd. kr av skattebetalerens penger på å tilby videregående opplæring til norske ungdommer. De pengene må brukes svært godt og treffsikkert.

Jeg vil følge opp stortingsvedtaket på egnet måte. Det vil da som sagt legges opp til en høring, hvor vi vil få innspill.

Simen Velle (FrP) [11:46:25]: For det første har jeg lyst til å understreke at Fremskrittspartiet heller ikke er imot fraværgrensen; vi var med på å innføre den og er stolte av den effekten fraværgrensen har hatt på videregående skole.

Jeg opplever imidlertid ikke at statsråden svarer på spørsmålet mitt. Naturligvis har regjeringen som oppgave å følge opp et stortingsvedtak – det skulle bare mangle, og det står faktisk i Grunnloven – men spørsmålet mitt var formulert på følgende måte: Er det slik at statsråden fortsatt står for det hun sa for noen uker siden, eller er det slik at hun har byttet mening og nå støtter Arbeiderpartiets stortingsgruppe?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [11:46:58]: Jeg er tydelig på at jeg står for det jeg tidligere har sagt, men for meg er det viktig å lytte til Stortinget og selvfølgelig følge opp de vedtakene jeg er forpliktet til å følge opp, på egnet måte, og det vil jeg passe på blir gjort i denne saken.

Det det er viktig å ta med seg, er at innstillingen gir ulike regler for ulike helsetjenester. Da vil det kanskje allerede kompliserende regelverket vi har, kanskje bli enda mer komplisert med det vi nå legger opp til. Det er min jobb å sikre at det blir gjort på en mest mulig rettferdig, treffsikker og – vil jeg legge til – på en minst mulig byråkratisk måte.

Simen Velle (FrP) [11:47:35]: Jeg merker meg at statsråden sier at dette skal gjøres på en minst mulig byråkratisk måte, for det tviler jeg på er oppfatningen til verken Stortinget eller til lærere og helsesykepleiere rundt omkring på norske skoler. 17 A4-sider med tolkningsveiledning er grunnlaget for den fraværgrensen statsråden innførte på starten av dette skoleåret.

Jeg biter meg merke i at statsråden her på talerstolen understreker uenigheten med både egen stortingsgruppe og med Stortinget. Jeg er ikke bekymret for at statsråden ikke skal følge opp et stortingsvedtak, for det er hun vitterlig forpliktet til å gjøre, men jeg lurer allikevel på: Er du uenig med din egen stortingsgruppe, eller har du byttet mening?

Presidenten [11:48:17]: Presidenten minner om at talen skal rettes til presidenten og ikke fremføres i «du»-form til statsråden.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [11:48:24]: Jeg vil følge med på vedtaket som blir fattet her i Stortinget i dag.

Det er også viktig for meg å understreke at det representanten Velle sier om at dette gjelder alle lærere, rett og slett ikke er sant. Jeg registrerer f.eks. at et annet stort forbund, Lektorlaget, ikke støtter forslagene som er skissert her.

Jeg er sikker på at vi skal få dette til på en god måte, sånn at det oppleves mest mulig treffsikkert, men det krever en høring, for når dette vedtaket er fattet, åpner det som sagt for veldig mange flere spørsmål. Min innstilling er i hvert fall at vi skal finne en god løsning på dette.

Monica Molvær (H) [11:49:13]: Statsråden sier det skal lyttes til Stortinget, og at man skal ha en minst mulig byråkratisk måte å føre fraværsregler på. Det er også komiteen og Stortinget veldig tydelig på i dag, for regelverket har ført til økt byråkrati og merarbeid. Vi får tilbagemelding fra skoler om at lærerne må bruke uforholdsmessig mye tid på å følge ulike fargekoder i datasytemet og på dokumentasjonskrav og vurderinger av hva som er gyldig eller ugyldig. Jeg er ekstra spent på hva slags konkrete grep statsråden da vil ta for å forenkle regelverket, fjerne tidstyvene fra klasserommet og frigjøre tid for lærerne.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [11:49:50]: Jeg er helt enig i det saksordføreren sa i sitt innlegg og gjentok nå i sin replikk – at det er viktig at vi får et system som sikrer minst mulig rapportering fra lærerens side. Samtidig opplever jeg at lærerne også er opptatt av at vi har fraværsregler i skolen, for de ser at det faktisk virker, at det bidrar til at elevene i større grad møter opp, og til at man får dem gjennom skoleløpet.

Det er helt nye regler som har kommet på plass, og de nye reglene har kommet på plass etter at partene i sin tid selv ga innspill. Det er mye av det ordningen med dagens regler bygger på. Nye regler krever ekstraarbeid å sette seg inn i, og det har vi prøvd å bidra til i form av det arbeidet som er gjort fra direktoratets side, og som er sendt ut til skolene.

Monica Molvær (H) [11:50:54]: Jeg er glad vi deler bekymringen, men jeg er bekymret når det ikke kommer noen konkrete tiltak. Hver time i klasserommet betyr noe for både lærere og elever, for det kan gå ut over læringen hvis lærerne ikke har tid til å følge opp. Derfor har jeg lyst til å spørre igjen: Hva slags konkrete grep ønsker statsråden å ta for å fjerne tidstyvene i klasserommet?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [11:51:17]: Vi vil selvfølgelig gjøre veiledningen så god vi bare kan, og lytte til lærerne selv for å høre hva de trenger for at den føringen skal gå best mulig og mest mulig smidig. Med nye regler vil det som sagt kreve noe arbeid å sette seg inn i de nye reglene. Det er også sånn at desto flere unntak det åpnes opp for, jo mer byråkrati kan det fort bli, så det må vi være spesielt oppmerksomme på, også etter dagens vedtak.

Sunniva Holmås Eidsvoll (SV) [11:52:00]: Vi er på vei ut av en hard influensaseson. Jeg var så heldig at jeg fikk vaksine her, hos bedriftshelsetjenesten på Stortinget, og har holdt meg frisk så langt, men over hele landet har folk vært nede for telling. I Folkehelseinstituttets rapport om influensabølgen, da smitten for alvor tok seg opp før jul, kom det fram at smitten økte i alle aldersgrupper, men at den var størst blant skoleelever. NRK lagde en sak om stor smittespredning i Nordland, der assisterende fylkesdirektør for utdanning var intervjuet. Hun kunne bekrefte at smitten var så stor på skolen at flere elever var bekymret for fraværsgrensen. Hun sa følgende:

«Elevene er bekymret og gir uttrykk for økt stress for fraværsgrensa, og kommer som sagt på skolen når de er syke eller før de er blitt helt friske. Noe som fører til mer smitte.»

Vi har altså fått en fraværsgrense som oppleves så rigid for elevene at mange går på skolen når de egentlig burde holdt seg hjemme på grunn av sykdom. Er statsråden enig i at det er et problem?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [11:52:59]: Som jeg sa i mitt innlegg, er det viktig at vi har regler som er tydelige på at vi forventer at elevene møter opp, og at det regelverket vi har, og ikke minst den store finansieringen vi har av videregående opplæring, faktisk forplikter til deltakelse. Det er viktig av mange hensyn, som jeg var inne på i mitt innlegg. Jeg minner samtidig om at besøk hos helsesykepleier heller ikke i dag innebærer at elevene mister karakteren sin. Det er den samme føringen vi hadde under de forrige fraværsreglene. Det er kanskje det elevene ikke ønsker seg. Elevene kan fint legge fram egenmelding eller dokumentasjon fra helsesykepleier og likevel få karakter dersom læreren har vurderingsgrunnlag. Jeg mener dette kanskje har blitt i overkant problematisert – mer enn det hadde trengt å bli.

Hege Bae Nyholt (R) [11:54:05]: Jeg oppfatter at statsråden har oppriktig omsorg og interesse for elevene våre rundt omkring i landet, men utsagn av typen «det er viktig at folk stiller opp» favner kanskje ikke de elevene i klasserommet som har ADHD eller andre nevrodivergente diagnoser. Dette er elever som ønsker å gå på skolen, men som opplever klasserommet som utfordrende hvis det er mange elever og mye stillestående teoretisk undervisning, og som kommer hjem og er «brukt opp» og slitne. De beskriver at de er slitne, ikke syke, men at de innimellom rett og slett må ha en timeout. De må være hjemme. De må sove i et mørkt rom. Disse elevene må vi også sikre at kan gå på skolen. Det er jo en straff om de skal straffes av fraværsgrensen fordi man ikke har klart å ivareta behovene deres.

Hvilke tiltak mener statsråden må settes inn for å sikre at alle elever har muligheten til å stille opp i skolehverdagen?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [11:55:08]: Det gjelder egne regler for elever som har kronisk sykdom eller økt risiko for fravær av helsegrunner. Elever som har dokumentasjon på dette, kan legge fram egenmelding på slikt fravær, også etter 10 pst. Jeg minner om at skolen skal følge opp alt fravær, og dersom fraværet skyldes manglende tilrettelegging av opplæringen, er dette noe skolen er nødt til å se på. Dersom hensynet til en elev tilsier det, kan fylkeskommunen tilby at eleven gjennomfører videregående opplæring over lengre tid enn det som følger av den vanlige fag- og timefordelingen.

Hege Bae Nyholt (R) [11:55:45]: Det er riktig at det følger rettigheter med diagnose, men både statsråden og jeg vet at disse rettighetene ikke nødvendigvis oppfylles i landets klasserom – ikke av vond vilje, men av mangel på ressurser. Det gjelder på barneskolen, ungdomsskolen og videregående. Dette er elever som har mye erfaring i å være slitne, mye erfaring i å være overvældet, mye erfaring i å være utbrent i ung alder, og som trenger tiltakene lenge før videregående skole. Derfor er jeg interessert i dette.

Vi har gang på gang her snakket om laget rundt eleven, økt bemanning osv. Jeg tenker at hvis vi skal diskutere fraværsgrensen på den ene siden, må vi på den andre siden også diskutere under hvilke forhold elevene våre må gå på skolen, hvis det er sånn at vi skal kunne sette en grense. Vi vet også at ganske mange av disse elevene ikke nødvendigvis sikrer seg de rettighetene som gjør at man kan gå utover prosenten.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [11:56:38]: Dersom elevene har dokumentasjon på at de har kronisk alvorlig sykdom, kan de legge fram egenmelding på slikt fravær, også etter 10 pst.

Presidenten [11:56:50]: Replikskordskiftet er omme. De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Julia Brännström Nordtug (FrP) [11:57:08]: Skolen er en viktig dannelsesarena. Den skal forberede barna våre på et arbeidsliv som stiller krav, og et voksenliv som vil by på oppturer, tøffe motbakker, fine dager, krevende dager, sene kvelder og tidlige morgener. Mange blir ikke forberedt på den virkeligheten, men blir pakket inn i en boble som sprekker idet tenårene er over. Foreldre som ønsker det beste for barna sine, blir til helikopterforeldre som gjør alt de kan for å fjerne hindringer, vanskeligheter og ubehag. Samtidig møter disse elevene ansatte som har forståelse, veileder, støt-

ter, løfter, drar og motiverer, og med det viser verdier vi ønsker i et trygt, demokratisk og tillitsbasert samfunn. Likevel: På et punkt må også unge se at handlinger har konsekvenser. Unge mennesker må gjennom skolen få kjenne på hva resten av livet vil forvente av dem, hva andre medmennesker vil forvente av dem, hva kolleger vil forvente, og hva arbeidsgivere vil forvente. Å stille krav til oppmøte er ikke pisk, som det ble kalt tidligere på talerstolen. Derimot er mangel på krav en bjørnetjeneste som gjør at de kan møte langt mer kostbare og tøffe lærdommer senere i livet.

Senest i Nyhetsmorgen i dag hørte vi om arbeidsgivere som må omstille seg når det gjelder hvordan de møter unge mennesker som kommer ut i lære. Ære være arbeidslivet for å omstille seg, det er jo selvsagt klokt når virkeligheten banker på døra, men som lærlingen selv sa, som hadde gode erfaringer med dette: «Jeg slet med at jeg forsov meg. Jeg manglet disiplin.» Han hadde klart å endre det med støtte av en god sjef. Det er jo fantastisk, for hva oppsummerte han det med? «Hvis jeg hadde fortsatt sånn, så hadde jeg slitt med å få meg jobb.» Det er nettopp det som er poenget: Hva er det vi skal lære barna våre gjennom skolen? Hvilken framtid skal vi forberede dem på? Derfor mener Fremskrittspartiet at fraværgrensen er en helt sentral del av videregående opplæring.

Den skal heller ikke virke mot sin hensikt. Unge som ønsker hjelp med utfordringer de står i, som trenger helsethjelp, noen å snakke med eller å få informasjon om seksuelliv, prevensjon eller relasjoner og ønsker å oppsøke skolehelsetjenesten, skal ikke få ugyldig fravær for det. Det er derfor svært gledelig at dette forslaget får flertall i dag.

Fremskrittspartiet vil styrke skolehelsetjenesten, ikke svekke den. Ved budsjettbehandlingen i høst slo regjeringen sammen tre tilskuddsordninger, bl.a. ordningen som finansierer nesten halvparten av helsesykepleierne i dette landet. På veien forsvant over 50 mill. kr til skolehelsetjenesten, og det svekker den. Det er Fremskrittspartiet fortsatt imot, og vi er lei oss for de konsekvensene det vil kunne ha for de mange ungdommene som sårt trenger at vi styrker denne tjenesten, ikke svekker den.

Lill Harriet Sandaune (FrP) [12:00:25]: Jeg er veldig glad for at Fremskrittspartiets forslag om at besøk hos skolehelsetjenesten ikke skal telle som fravær, nå får flertall. Med regjeringens ordning har det vært direkte urimelig at elever har fått fravær for å oppsøke helsesykepleier, altså for å be om hjelp. Skolehelsetjenesten er et lavterskeltilbud. Det er nettopp der mange elever tar opp psykisk helse, mobbing, press, vold eller andre vanskeligheter i livet sitt. At dette har gitt fravær, har vært

helt bakvendt. I praksis har man straffet elever for å ta ansvar for egen situasjon, og det er vanskelig å forstå hvordan det rimer med alt det fine snakket man har om å bygge laget rundt eleven. Med Arbeiderpartiets fraværsregler har man kunnet avtale en prat med vaktmesteren på skolen, uten fravær, men en samtale med helsesykepleieren eller mangfoldsrådgiveren, f.eks. for å hindre negativ sosial kontroll, har gitt fravær.

Samtidig vil jeg være tydelig på én ting: Fraværgrensen er viktig. Den har bidratt til økt tilstedeværelse, bedre struktur og mer læring i skolen. Tilstedeværelse handler også om respekt, både for læreren og for medelevene som faktisk møter opp. Likevel: Skal fraværgrensen fungere etter hensikten, må den være forutsigbar, den må være rettferdig og den må, ikke minst, være lik for alle elevene i hele landet. Sånn har det ikke fungert nå.

Reglene må også være enkle å forstå og praktisere. Lærere skal bruke tiden sin på undervisning, ikke på å tolke detaljerte og uklare forskrifter. Når regelverket blir for komplisert, skaper det bare mer byråkrati, mer forskjellsbehandling og mindre tillit til ordningen.

FrP har også ønsket flertall for forslaget om at førerprøve og obligatorisk føreropplæring skulle regnes som gyldig fravær, men forslaget får dessverre bare støtte fra Rødt, KrF og Senterpartiet.

Til slutt må jeg bare nevne det med Senterpartiets eget forslag, der man må ramse opp førerkortklassene B, A1, AM, S og T, som alle inngår også i det første forslaget – bare for å vise at Senterpartiet mener det enda litt mer. Senterpartiet konstruerer et problem, for så å vise at de kan løse det. Hvorfor gjøre det lett, når man kan gjøre det tungt i stedet?

FrP vil ha en fraværgrense som er streng, men rettferdig, og som er tydelig, men menneskelig – en ordning som først og fremst setter eleven, ikke byråkratiet, i sentrum.

Sebastian Saltø Ytrevik (FrP) [12:03:34]: Elevene vant – regjeringen tapte. God psykisk helse vant – regjeringen tapte. Fornuftens vant fram – og regjeringen tapte. I løpet av valgkampen og skolevalget som var, reiste jeg rundt i hele landet. Jeg var på Bodø videregående skole, Thor Heyerdahl videregående skole, Sandefjord videregående skole, Skien videregående skole og mange, mange flere. Jeg lovet én ting: Hvis Fremskrittspartiet fikk stor nok makt, skulle vi gjøre noe med dette regelverket. I dag lever vi opp til nettopp det. Vi får endret på fraværsreglene. Vi gjør det nå mulig for elever å gå til helsesykepleier når de trenger det.

I høst hadde jeg også et møte med Elevorganisasjonen. Vi har tidligere vært ganske bitre fiender, om jeg kan si det sånn, i saken om fraværgrensen, men vi var helt

enige om én ting: Nå legger vi det bak oss. Nå er vi nødt til å fokusere på det som er viktig, og det viktige er at elevene skal få hjelp når de trenger det. Nå har de seiret. Elevene kan nå få den hjelpen de trenger, samtidig som vi stiller strenge krav til oppmøte i skolen. Det er godt.

Jeg skulle også ønske at vi hadde fått flertall for det andre forslaget vårt, om kjøreopplæring. Utenfor de store byene er det naturlig at ungdommen trenger førerkort, enten det er i videre arbeid framover eller fordi de rett og slett trenger å komme seg til skolen. Jeg synes det er synd at Høyre ikke går inn for å styrke elevenes mulighet til å ferdes rundt i distriktene, muligheten til å komme seg på skole og bygge opp kvalifikasjoner til å få seg en jobb innenfor yrkesfagrettede arbeidsplasser.

I dag er det likevel all grunn til å feire. I dag skal elevene igjen få muligheten til å få den hjelpen de trenger, og det er jeg og Fremskrittspartiet utrolig glad for.

Øystein Mathisen (A) [12:05:51]: Det er én ting som er oppløftende i denne debatten, og én ting som fortsatt bekymrer: Det første er at det er stort flertall for og stor enighet om at vi må ha en fraværsgrense. De fleste partiene er enige om det, vi ser det også av tilbakemeldingene på høringene, og når jeg er ute og snakker med lærere og rektorer, er de også enig i at vi må ha en fraværsgrense. Det er det altså stor støtte for.

Det som bekymrer, er at vi fortsatt diskuterer innretningen på en fraværsgrense istedenfor det som er den viktige utfordringen en står i hver eneste dag og jobber godt med ute i norsk skole: Hvordan skal vi få ned fraværet? Hvordan skal vi jobbe systematisk og godt med skolemiljøet? Hvordan skal vi følge opp de enkelte elevene som har utfordringer med fravær? Når vi er ute og diskuterer og snakker med lærere og skoler, merker vi at det er det de er mest opptatt av å snakke om.

Nå er vi i det første året med den nye fraværsgrensen. Det vil være en innkjøringsperiode, det vil være utfordringer, og det vil være behov for potensielt å endre noe av dette. Erfaringer fra rektorer spesielt, og lærere også, forteller meg at mange er bekymret for om de skal få mer enn 10 pst. fravær, men mange er også bekymret for i det hele tatt å ha fravær på sitt vitnemål. Mange av disse gikk tidligere til fastlegen og var en betydelig utfordring for fastlegen, som allerede har mye å gjøre i arbeidshverdagen sin. At det nå er løst, og at fastlegene har fått mer arbeidstid og mer kapasitet, er svært viktig og er også en ramme for hvordan man må innramme fraværsgrensen.

Når det gjelder fravær på vitnemålet, er det jo positivt at man ønsker å holde det så lavt som mulig, men det er også naturlig, når vi har innrettet det sånn at man må akseptere en viss grad av fravær innenfor det som er satt av rammer. Man kan da fortsatt være langt innenfor

det som gir et godt vurderingsgrunnlag for læreren, og det som er satt som fraværsgrense.

Noe jeg er veldig positiv til ikke får flertall i denne salen, er en stor uthuling av fraværsgrensen ved å tilføre veldig mye på kjøreopplæring. Man kan snakke om to-tre kjøreopplæringer innenfor en periode på videregående skole, og hvis alle de obligatoriske kjøreopplæringene skal skje innenfor den perioden, er det svært mange timer som kan gå vekk. Jeg kommer også fra en del av landet der andre ting enn bil er viktig for å komme seg til skole. Vi har et dårligere kollektivtilbud enn mange andre her i landet, men vi har også andre muligheter. Skolen og tiden i skolen er så viktig, samtidig som man må finne måter i samarbeid med kjøreskolene for å kombinere, sånn at man kan ta den kjøreopplæringen. At den uthulingen av regelverket ikke skjer, synes jeg likevel er svært positivt.

Jeg vil avslutte med å skryte av SV, som har kommet med forslaget som får flertall i dag, og som samler et stort flertall i Stortinget. Takk til SV.

Joakim Myklebost Tangen (FrP) [12:08:55]: Det er svært gledeleg at vi nå får sikra gjennomslag for viktige endringar i fraværsgrensa. Dette er først og fremst ein siger for dei norske elevane. Når vi skal ha ei fraværsgrense, er det viktig at vi har klare og tydelege reglar som er enkle å forstå for både lærarane og elevane, slik at det ikkje blir ulik praksis rundt om i landet, som vi har sett fleire eksempel på den siste tida. Når vi får tydelege og klare meldingar om at ting ikkje fungerer som det skal, er det vår plikt og vårt ansvar å prøve å gå gjennom systemet for å sikre at det fungerer godt for både elevane og lærarane.

For Framstegspartiet er det viktig at vi har ei fraværsgrense, slik at vi sikrar at elevane møter opp. Det er òg heilt i tråd med det kunnskapsministeren har sagt. Det er i tillegg med på å førebu elevane på arbeidslivet dei ein gong skal ut i, der det er ei klar forventning om at ein skal møte opp. At vi no får endra på dei innstrammingane som blei gjorde i fraværsgrensa i haust, der elevar plutsleg fekk fravær for å oppsøkje skulehelsetenesta, er viktig og riktig. Det skal vere låg terskel for å besøkje skulehelsetenesta, og det bidrar denne endringa til.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:10:34]: Jeg har behov for å ta ordet etter innlegget fra FrPs representant om at elevene nå kan gå til helsesykepleieren når de trenger det. Det kan de allerede i dag. Det er innenfor 10 pst.-grensen, og er det over 10 pst., kan de gå dit når de får det dokumentert.

Det er føringen jeg egentlig opplever at diskusjonen her handler om. Jeg vil bare minne om at det ikke er nytt i regelverket for i år at timer hos helsesykepleier skal føres som fravær på vitnemålet, eller at det som sagt kan

legges fram dokumentasjon på slike besøk etter reglene om fraværsgrensen.

Det blir også vanskelig for meg, og kanskje også for andre, å forstå at FrP er for en streng grense, mot økt byråkrati og for en best mulig anvendelse av skattebetalerens penger, når de samtidig går i front for stadig flere unntak.

Simen Velle (FrP) [12:11:51]: Jeg merker meg på tampen av debatten at statsråden er litt usikker på hvilke prioriteringer Fremskrittspartiet har. Jeg kan gladelig påpeke for statsråden hvordan dette henger sammen. For det første er det slik at de endringene som kom i fraværsgrensen på starten av dette skoleåret, har ført til veldig mye undring og veldig mye uenighet mellom forskjellige fylkeskommuner og skoler og en veiledning til lærerne på hele 17 sider om hvordan man skal tolke de reglene regjeringen har lagt frem. Det er helt åpenbart – i hvert fall for det overveldende flertallet på Stortinget, og forhåpentligvis også etter denne debatten for Kunnskapsdepartementet – at reglene har vært lite presise, og at man ikke har klart å favne to av de viktige prinsippene som burde ligge til grunn for fraværsreglementet, nemlig både at elevene i utgangspunktet skal møte opp, og at man ved sykefravær ikke burde straffes for å være syk.

La meg tegne et bilde for Stortinget: Når man som elev i videregående skole i dag står ved inngangsdøren til skolen og vurderer om man enten skal dra hjem, skulke og legge seg, eller snu litt til høyre, gå til helsesykepleieren og forsøke å få hjelp, er det slik etter kunnskapsministerens syn at man skal behandle dette helt likt. Det mener Fremskrittspartiet, og heldigvis også flertallet på Stortinget, er en veldig rar måte å legge frem et fraværsreglement på.

Det er ikke slik at det er mer byråkratiserende å være klinkende klar på at det å dra til helsesykepleieren skal være gyldig fravær. Det er heller ikke slik at man bruker flere skattekroner på det. Snarere tvert imot vil jeg påstå at man bruker færre skattekroner på å benytte seg av de tjenestene fellesskapet allerede betaler for, for jeg minner igjen Stortinget på at vi har brukt årevis på å styrke ordningen med skolehelsetjeneste. Vi har gang på gang tatt den runden i kommunestyre og bystyre, og også i denne salen, og så legger man da opp til en fraværsgrense som uthuler hele konseptet med skolehelsetjenesten. Det er det Stortinget har reagert på.

Stortinget ønsker ikke mer byråkrati. Vi ønsker ikke å bruke flere skattekroner. Det vi ønsker å gjøre, er å reversere deler av den fraværsgrensen statsråd Kari Nessa Nordtun innførte ved starten av dette skoleåret.

På tampen vil jeg tillate meg å påpeke én ting til, og det er at når Arbeiderpartiets representanter står i den-

ne salen og takker SV, gjør de to store feil. Feil nummer én er at forslaget ikke er SVs, feil nummer to er at Arbeiderpartiets representanter kommenterer fra interne forhandlinger i komiteen, møter i hvert fall jeg på opplæringsdagene som stortingsrepresentant fikk beskjed om var lukkede. Jeg bare merker meg at det er måten Arbeiderpartiet går frem på i denne saken, og påpeker igjen at det er Fremskrittspartiet som har fått flertall for sine forslag.

Presidenten [12:14:48]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:14:52]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Simen Velle, Line Marlene Haugen, Lill Harriet Sandaune, Joakim Myklebost Tangen, Sylvi Listhaug, Lars Rem, Finn Krokeide, Tor André Johnsen og Morten Kolbjørnsen om å godkjenne Jotunheimen privatistiskule som en offentlig finansiert kristen privatskole og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby og Grunde Almeland om å endre privatskolelova for å sikre friere etableringsrett (Innst. 104 S (2025–2026), jf. Dokument 8:36 S (2025–2026) og Dokument 8:37 S (2025–2026))

Presidenten [12:15:28]: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil åtte replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Joel Ystebø (KrF) [12:16:03] (ordfører for saken): Engasjementet for Jotunheimen videregående skule har vært stort. KrF mener at denne saken er et eksempel på hvordan dagens godkjenningsordning, som gir svært stor myndighet til kommunene, kan føre til avslag selv der det foreligger lokal støtte og ikke minst dokumentert behov. Jeg er glad for at regjeringen til slutt besluttet å godkjenne søknaden fra Jotunheimen videregående skule om å etablere seg som en kristen privatskole i Lom. KrF mener at det var det eneste rette.

Kunnskapsministeren begrunner godkjenningen med at loven kan ivareta distriktspolitiske hensyn som i dette tilfellet. Samtidig er det verdt å merke seg at dette er den eneste søknaden med negativ høringsuttalelse fra vertskommunen eller vertsfylket som kunnskapsministeren har godkjent. Siden lovendringen er det totalt

27 skoler som har søkt om godkjenning og har hatt negativ høringsuttalelse, og alle har fått avslag bortsett fra Jotunheimen privatistiskule.

Senterpartiet varslet i VG 1. desember 2025 at de vil le stemme for å endre privatskoleloven slik at fylkeskommunenes tilrådinger blir mindre tungtveiende, dersom regjeringen ikke ga Jotunheimen vidaregåande skule medhold i sin klage og godkjente søknaden. Jeg er skuffet over at Senterpartiet ikke ser de store problemene med dagens kommunale tilnærmede vetorett, og hvor hemmende den er for etableringen av lokale friskoler over hele landet.

KrF registrerer også at kommunenes vetorett kun synes å gjelde når fylkeskommunen eller vertskommunen er negativ til etableringen av nye friskoler. Når kommunen eller fylket er positiv til etablering, har vi en rekke eksempler på søknader som likevel blir avslått, noe oversikten statsråden har sendt til komiteen, viser.

Privatskoleloven ble endret i 2023 slik at vertskommunen eller vertsfylkeskommunen i praksis har fått en tilnærmet vetorett i etablering av nye friskoler. Når jeg hører en rekke andre fra andre partier snakke om dette, høres det noen ganger ut som vi politikere godkjenner friskoler fordi vi er greie, som om det handler om å gjøre noen en tjeneste, men retten til å velge utdanning for sine barn er ikke noe vi politikere deler ut av velvilje; den er nedfelt i menneskerettighetene. Friskoler er derfor ikke et politisk privilegium, men et helt nødvendig virkemiddel for å sikre denne grunnleggende retten i praksis.

Når retten gjøres avhengig av lokalpolitiske stemninger og skiftende flertall, reduseres den til det motsatte av en rettighet. Da blir barnets og foreldrenes valgmuligheter et spørsmål om geografi og politisk velvilje, ikke om prinsipp. Friskoler er ikke et angrep på fellesskolen, men et alternativ som bidrar til pedagogisk utvikling, mangfold og kvalitet i hele skolesektoren. Derfor foreslår vi å fjerne den lokale vetoretten – ikke fordi vi er greie, men fordi det er riktig.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [12:19:21]: Eg meiner fellesskolen er vårt første konkurransefortrinn. Her møtest barn og unge, uavhengig av bakgrunn, utgangspunkt eller interesser, i same klasserom for å lære av kvarandre og med kvarandre. Fellesskolen har etter mitt syn alltid hatt ei viktig rolle i samfunnet vårt, men når verda er uroleg, ordskiftet er skarpere og motsetningane teiknar større, meiner eg at denne rolla blir endå viktigare. Det har ein verdi at elevar med ulik bakgrunn møtest i same skule, at barn og unge som elles kanskje aldri ville blitt kjende, blir kjende med kvarandre, får nye perspektiv og lærer av erfaringane til kvarandre. I eit verdssamfunn der mange prøver å skape eit

skilje mellom oss og dei, er fellesskolen vårt fremste konkurransefortrinn

For å gjere det klart: Som det kjem fram av saka, støttar ikkje Arbeidarpartiet forslaget vi diskuterer i dag om å liberalisere privatskulelova. Etter vårt syn er det viktig å hegne om fellesskolen, og også at private tilbod kan vere eit godt supplement fleire plassar. At lokale og regionale folkevalde kjenner sitt lokalmiljø, sin situasjon, sine utfordringar og moglegheiter best, er inga hemmelegheit, det er heilt openbert. Dei endringane som blei gjorde i privatskulelova i 2023, som Venstre føreslår å fjerne, hadde bakgrunn i eit ønske om meir lokaldemokrati. Det går ut på at vertsfylket eller vertskommunen sin uttale skal bli lagt vesentleg vekt på. Det er ikkje nokon vetorett, og det er framleis mogleg å endre privatskular, sjølv om det ikkje er støtte for det lokalt.

Arbeidarpartiet står for det regjeringa gjorde i 2023, og meiner det var ei viktig og riktig endring i privatskulelova. Vi har mange utfordringar i norsk skule i dag, men ei for streng privatskulelov er ikkje ei av dei. Arbeidarpartiet er meir opptatt av å jobbe for meir og betre læring, sikre betre balanse mellom bok og skjerm og å gjere undervisinga meir praktisk og variert. Her er vi allereie i gang, samtidig som mykje står att. Eg er glad for at vi har ei Arbeidarparti-leia regjering som tek tak i dei store utfordringane i skulen og jobbar for at ungane våre lærer både meir og betre.

Simen Velle (FrP) [12:22:06]: Dette forslaget ble fremmet av Fremskrittspartiet etter en ganske opphett debatt som har pågått i Innlandet fylkeskommune det siste drøye året. Det startet med at Arbeiderpartiet, Høyre og MDG i fylkestinget i Innlandet bestemte seg for å legge ned skoler, noe som førte til et enormt engasjement lokalt i Lom. Jeg har selv hatt gleden av å besøke skolen i Lom, som til Stortingets opplysning aldri ble lagt ned, den ble bare erstattet, med engasjement og penger fra frivillige og lokalt næringsliv. Engasjementet har sørget for at elevene har fått beholde det nødvendige skoletilbudet på det stedet de bor. Fremskrittspartiet stemte ikke for den nye skolestrukturen i Innlandet. Fremskrittspartiet skulle i utgangspunktet ønske at det var fritt skolevalg, og at elevene selv bestemte hvilke skoler som eksisterer og ikke, men i lys av at Fremskrittspartiet ikke har flertall for det, valgte vi å gå mot den nye strukturendringen.

Nå skal jeg gjøre noe jeg i mine snart fire måneder som stortingsrepresentant har til gode å få gjort, og det er å gi litt skryt til regjeringen, for regjeringen har snudd og besluttet at Jotunheimen privatistiskule skulle få lov til å bli en kristen privatskole. Det er også grunnen til at jeg tar ordet nå. Det originale forslaget Fremskrittspartiet fremmet i saken om Jotunheimen privatistiskule,

trengs ikke å fremmes, og det står derfor heller ikke i innstillingen. Jeg hadde behov for å oppklare det.

Dette er en gledens dag for barna i Lom. De får muligheten til å få gjennomført skoleløpet sitt på en skikkelig måte. Jeg vil takke regjeringen for at den en gang i ny og ne viser seg å være ganske fornuftig. Jeg ønsker å ta opp forslagene Fremskrittspartiet er med på.

Presidenten [12:24:00]: Representanten Simen Velle har tatt opp de forslagene han refererte til.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [12:24:20] (komiteens leder): Høyre ønsker en sterk og god offentlig skole, og det absolutt store flertallet av norske elever går i den offentlige skolen. Samtidig er elever ulike, og noen barn og familier ønsker seg et alternativ. Friskoler kan gi et viktig fagtilbud eller ulike pedagogiske opplegg som øker mangfoldet og valgfriheten til elevene. Derfor var vi mot endringen Arbeiderpartiet og Senterpartiet gjennomførte i 2023, som i realiteten ga fylkeskommuner og kommuner vetorett mot friskoler, til tross for lokalt engasjement og etterspørsel fra foreldre og elever, akkurat som i Lom.

Det er 27 skoler som har søkt om godkjenning med en negativ høringsuttalelse fra vertskommunen og fylket siden lovendringen. Alle har fått avslag bortsett fra én. Den ene godkjente kunnskapsministeren kun etter at Senterpartiet i VG varslet at de ellers ville stemme for lovendring her i dag. Vi trenger et rettferdig og forutsigbart regelverk for etablering av friskoler. Høyre mener elevenes og familienes valgfrihet må ha større vekt enn i dag. Jeg synes derfor det er litt paradoksalt at partier som var villig til å saksbehandle og godkjenne en enkeltskole på Stortinget, ikke samtidig vil endre loven, slik at den samme muligheten gis til andre lokalsamfunn.

Jeg vil raskt kommentere en annen sak. I en instruks til Utdanningsdirektoratet har kunnskapsministeren i realiteten kraftig strammet inn på hva en skole etter privatskoleloven må bevise for å bli godkjent som en skole med et annet livssyn. Skolene må nå ikke bare dokumentere at elevene etterspør skolen, men også at de etterspør livssynet skolene representerer. Det er nærmest umulig å forstå det på en annen måte enn at en kristen skole eller en livssynshumanistisk skole må bevise at det er tilstrekkelig mange elever i området som er kristne eller livssynshumanistiske. En slik tolkning av privatskoleloven har aldri vært intensjonen til Stortinget, for det skal ikke være en religionstest for å kunne velge et alternativ til den offentlige skolen.

I innstillingen har vi en flertallsmerknad, fra Høyre, Venstre, KrF, FrP og Senterpartiet, der vi slår fast at det ikke er slik loven skal tolkes, og i dag fremmer vi et løst forslag i salen. Vi har endret ordlyden noe siden innsending, så jeg leser opp forslaget her:

«Stortinget ber regjeringen revidere instruksene til Utdanningsdirektoratet slik at den presiserer at privatskoleloven § 2-1 første ledd ikke skal tolkes slik at en søker må dokumentere at det er konkret behov for en skole som drives på grunnlag av det aktuelle livssynet.»

Sunniva Holmås Eidsvoll (SV) [12:27:15]: Nå ser det ut til at lokalmiljøet i Lom endelig kan få litt ro og stabilitet rundt den videregående skolen, og det er SV veldig glad for. Enten det er skolenedleggelse på Sage- ne her i Oslo eller i Gudbrandsdalen som diskuteres, ser vi hvor viktig skoler i nærmiljøet er for å bygge gode samfunn. Når skolen er truet, mobiliseres det. Jeg er imponert over hvordan lokale krefter her har greid å berge skolen sin. Skolepolitikk er også distriktspolitikk. Jeg vil gi ros til statsråden her, som skar gjennom og nå har slått fast at også distriktspolitiske hensyn må tillegges vekt når nye private skoler skal vurderes.

Det er veldig trist at vi har havnet der vi har. SVs standpunkt er og har vært at skolen i Lom burde vært en offentlig videregående skole. For SV er det uaktuelt å åpne opp for en generell oppmykning av privatskoleloven, som Venstre på Stortinget øynet en mulighet til å foreslå og få gjennomslag for i denne saken. Ingen elever i Gudbrandsdalen får det bedre hvis resultatet blir en privatiseringsbølge i norsk skole. Det er det bra at vi har fått stoppet.

Den norske fellesskolen utjevner forskjeller og er et sted hvor alle elever kan møtes på likefot, uansett hva foreldrene deres jobber med, hvilket språk de snakker hjemme, eller hvor mye penger de tjener. Privatskolene tar egenbetaling fra foreldrene og sorterer elever etter lommeboka. Vi har sett resultatene av massiv privatisering av skolen i Sverige. Elevene splittes opp, skoleresultater svekkes, det blir større sosiale forskjeller, og de med færrest ressurser får velge sist. Mange flere barn opplever at skolen er et sted som holder dem tilbake istedenfor å gi dem muligheter.

Skolenedleggelsen i Lom viser at den offentlige skolen er under kraftig press. Svaret på det må være å styrke fellesskolen, ikke kutte i den, og det kommer SV til å fortsette å stå på for. Det løse forslaget som er fremmet i saken, kommer SV til å stemme imot.

Erling Sande (Sp) [12:29:27]: Stortinget drøftar her to representantforslag som omhandlar privatskulelova og spørsmål kring etablering og godkjenning av private skular.

For Senterpartiet er det viktig å peike på at fellesskapsskolen er ein grunnleggjande arena, det er ein berbejelke for demokratiet vårt og for å sikre like moglegheiter for alle i landet vårt. Samtidig har Senterpartiet alltid peika på at det har stor verdi at vi har skular som

byggjer på alternative livssyn og pedagogikk, og det er viktig at det mangfaldet òg blir sikra inn i framtida.

Debatten i dag er prega av endringa i privatskulelova som tredde i kraft i 2024. Hensikta med endringa var å gje vertskommunen ei større tyngd i handsaminga av søknader om godkjenning av private skular. Det er likevel viktig å understreke følgjande: Det var aldri snakk om ein vetorett til kommunane, og det er heller ikkje ein vetorett. Då det blei skapt usikkerheit kring om privatskulesøknader konsekvent blei avviste dersom vertskommunen var imot – seinast med avslaget til Jotunheimen privatistiskule frå Udir – blei denne debatten vi har her i dag, viktig. Det var grunnleggjande for Senterpartiet at regjeringa tydeleg slo fast at det aldri var meint å vere ein vetorett, og at t.d. omsynet til det å ha eit skuletilbod i området faktisk kan vege tyngre enn den eventuelle motstanden frå vertskommunen. Samtidig skal lokaldemokratiet ha ei tydeleg stemme.

Eg forventar at direktoratet merkar seg regjeringa si tydelege grunngeving for godkjenning av Jotunheimen privatskule. Ein privatskulesøknad som oppfyller krava i lova og har ein tydeleg distriktpolitisk dimensjon, bør kunne få godkjenning sjølv om vertskommunen er imot. Regjeringa skal ha honnør for å ha vore tydeleg i denne saka, fyrst med godkjenninga av Jotunheimen privatskule og deretter med grunngevinga for det. Det er heilt i tråd med intensjonen til lovgjevar, det er i tråd med synet til Senterpartiet, og det betyr i praksis at vi frå Senterpartiet si side ikkje ser behov for å endre lova.

Sjølv om Jotunheimen privatskule får godkjenning frå hausten 2026, er det 18 elevar som til sommaren risikerer ikkje å få eit fyrstegongsvitnemål ved enda skulegang. Desse er på sitt siste skuleår ved Jotunheimen privatistiskule. No har skulen fått godkjenning som privatskule, og då er det heilt meiningslaust at desse elevane skal tape på at fylket fyrst legg ned skulen, og det så tek eit år før staten rekk å godkjenne privatskulen. Desse ungdomane har følgd eit fullverdig opplæringsløp, og det er difor mitt tydelege budskap til kunnskapsministeren: Sørg for at desse elevane får vitnemål. Eg håper òg det forslaget får tilslutning av eit fleirtal her i salen i dag, slik at vi ser dei elevane dette gjeld.

Hege Bae Nyholt (R) [12:32:35]: En iskald januar-morgen startet reisen oppover Gudbrandsdalen, og med sjåfør Sigurd trygt bak rattet ankom vi Lom akkurat idet sola sto høyst på himmelen. Der ble vi tatt imot av elever, lærere, rektorer og aksjonsgruppen ved Hanna og Sondre. Vi smilte, vi skålte i kaffekoppene, og det var noe å feire, for innbyggerne i Lom har slåss for bygda si og for skolen sin. Først sloss de for at skolen ikke skulle legges ned, og siden, når det ikke lenger var

mulig, sloss de for å sikre at elevene hadde et skoletilbud, gjennom en enorm dugnadsinnsats.

Vi vet at når skoler legges ned, må elever helt ned i 15-årsalderen enten bo på hybel eller pendle timevis hver dag. Det er en stor belastning på unge mennesker og familiene deres, men det får også ringvirkninger for lokalsamfunnet, det private næringslivet og fritidslivet, for ungdommer er ikke bare skoleelever. De jobber på det åpne bakeriet, de er turninstruktører, de reiser til Skjåk og spiller håndball, osv., og det er det ikke tid til hvis de sitter mesteparten av tiden på en buss. Aksjonsgruppen, venneforeningen og det lokale næringslivet klarte gjennom dugnad å sikre at det var mulig å ha et skoletilbud for elevene i Lom.

Statsrådets godkjenning av søknaden fra Jotunheimen videregående skole viser at dagens sikkerhetsmekanismer fungerer, men en sikkerhetsventil skal som hovedregel ikke brukes. Når det knaker i velferdsstatens sammenføyninger, står private aktører klare til å ta plass. Hverdagsvelferden folk opplever, som skal svare til behovene til folk, svekkes. Den offentlige velferdsstaten er arvesølv et vi er stolte av, det er det som har gjort Norge til et godt sted å bo, det er det som har vært suksessoppskriften vår. I dag bygges hverdagsvelferden ned mange steder.

Lokalskoler er en del av den hverdagsvelferden. Foreldre, barn, eldre, pårørende, syke, mødre og fedre, alle som bruker og trenger hverdagsvelferden, tvinges over til private velferdsaktører når vi bygger ned det offentlige. Skolen som samfunnsbyggende institusjon, som utdanner demokratiske borgere, svekkes og uthules hvis vi ikke sikrer fellesskolen. Det er underfinansiering av kommunene over tiår som har ført til at hverdagsvelferden bygges ned. Rødt var i budsjettforliket med på å sikre en historisk høy overføring til kommunene, og det er vi stolte av. Vi trenger robuste kommuner og robuste fylkeskommuner for å sikre hverdagsvelferden til folk over hele landet og for å sikre en fellesskole og en velferdsstat for kommende generasjoner.

Guri Melby (V) [12:35:38]: Det viktigste i denne saken mener jeg er: Hva er kjernen i fellesskolen? Det var Åse Kristin Ask Bakke som sa at det handler om at elever med ulike bakgrunn møtes i samme klasserom, side ved side, lærer det samme, har de samme mulighetene. Det grunnleggende spørsmålet er: Er den viktigste forutsetningen for dette at skolen er offentlig, eller er den viktigste forutsetningen at inngangsbilletten til den skolen er lav, og at innholdet og kvaliteten er god?

Selv om min og Venstres mening er at den offentlige skolen er kjernen i skolesystemet vårt, ser vi ikke på det at det finnes privatskoler, friskoler, som en trussel mot denne fellesskolen, for nøkkelen er at disse skolene må

være like tilgjengelige for alle. Derfor har vi i Norge en sterk offentlig finansiering av friskoler, noe som sikrer alle like muligheter til å benytte seg av dette tilbudet dersom det er det som passer best for dem.

På tross av at vi har hatt et regelverk som har åpnet for friskoler i mange, mange år, har vi ikke en massiv privatisering av det norske skolevesenet. I dag er det cirka 5 pst. av elevene som går i privatskoler, så 95 pst. av elevene velger den offentlige skolen. Det tror jeg vi skal ha med oss.

Hvorfor trenger vi en friskolelov? Jo, det er åpenbart en ventil for både elever og familier som ønsker et alternativ. Det kan være et pedagogisk alternativ eller et livssynsalternativ. Det kan også være en ventil for lokalsamfunn som opplever at skolen deres blir lagt ned, slik de gjorde i Lom. Vi kan diskutere hvorfor det vedtaket kom, om det handler om kommuneøkonomi eller andre ting, men det kom. Det de gjorde da, var at de mobiliserte, og de fikk i gang et privat skoletilbud.

Veldig mange her har snakket om hvor bra det er, og hvor viktig det er. Jeg har møtt dem som står bak denne skolen, og ble skikkelig imponert over den jobben de har gjort. Jeg må likevel også si at jeg blir ganske rystet over den prinsipløsheten mange parti her viser når de kan reise opp til Jotunheimen, ta på seg bunad og feire at denne skolen får lov til å drive, men ikke bryr seg om at denne muligheten er strupt for alle andre lokalsamfunn. Er det virkelig sann at vi skal sitte her i Stortinget og saksbehandle de sakene som får størst medieoppmerksomhet, men ikke bruke de samme prinsippene når det er andre som ønsker å gjøre akkurat det samme?

Selv om Erling Sande kan påstå at det ikke var meningen at den nye friskoleloven skulle være en slags vetorett for kommunene, viser det seg at den i praksis er det. Alle får nei, f.eks. Torgar Montessoriskole i Brønnøy, som gir en mulighet til å tilby alternativ pedagogikk i et område på 400 kilometer, der det ikke finnes noen andre alternativer. Hva sier Rødt og Senterpartiet til de andre lokalsamfunnene som fortsatt kommer til å få nei til sine skoler, fordi de ikke vil fjerne ett ord i privatskoleloven?

Kari Nessa Nordtun (A) [12:38:58]: Regjeringen har som mål å styrke læringen i skolen slik at elevene lærer mer og bedre. Det er et politisk ansvar og et politisk valg å sørge for at vi tar vare på og styrker den norske fellesskolen. Samtidig har vi en privatskolelov som skal legge til rette for at foreldre og elever kan velge andre skoler enn offentlige. De private skolene skal være et tydelig alternativ til det offentlige skoletilbudet.

Etter forslag fra Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen vedtok Stortinget våren 2023 en endring i privatskoleloven om at det ved søknadsbehandlingen skal legges vesentlig vekt på uttalelsen til vertskommunen eller

vertsfylket. Det er de lokale folkevalgte i kommunene og fylkeskommunene som best kjenner de lokale forholdene, og som er nærmest til å vurdere konsekvensene av en etablering eller endring i skoletilbudet i sine områder. Kommunens og fylkeskommunens uttalelse skal tillegges vesentlig vekt for å styrke lokaldemokratiet og folkestyret.

Vertskommunen eller vertsfylket har ikke vetorett i saker om etablering av nye privatskoler. I særlige tilfeller kan en skole gis godkjenning selv om dette ikke støttes av vertskommunen eller vertsfylket. Distriktpolitiske hensyn er et eksempel på et hensyn som kan tale for at en skole i et slikt tilfelle likevel bør godkjennes. Det skal mye til for at slike hensyn skal være avgjørende.

I Jotunheimen-saken var det sterke hensyn som trakk i ulike retninger. Etter en samlet vurdering konkluderte jeg med at de distriktpolitiske hensynene måtte veie tyngst. I denne saken ble det lagt avgjørende vekt på at skolen er sentral for å opprettholde bosetting og det lokale næringslivet i regionen.

Jeg mener dagens lov fungerer godt, og ser ikke behov for å sette i gang endringer, slik forslagsstillerne foreslår.

Godkjenningsordningen i dagens lov er i det store og hele den samme som i privatskoleloven av 2007, som ble vedtatt på bakgrunn av privatskoleforliket mellom den rød-grønne regjeringen og KrF. Jeg er opptatt av at privatskoleloven skal forvaltes slik Stortinget har gitt føringer om, slik at ikke livssynsgrunnlaget i loven uthules. For å forsikre meg om at Utdanningsdirektoratet praktiserer loven i tråd med det, sendte jeg dem en instruks i desember 2024. Jeg vil understreke at instruksene ikke stiller krav til at elever eller foresatte må dokumentere at de formelt tilhører eller identifiserer seg med et bestemt livssyn.

Behovet for den omsøkte skolen er kun ett av flere momenter som er relevante i den skjønnsmessige vurderingen, men vil som utgangspunkt ikke alene kunne begrunne et avslag. Jeg ser derfor ikke behov for å trekke instruksene tilbake.

Presidenten [12:41:58]: Det blir replikkordskifte.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [12:42:16]: Elever skal ikke måtte bestå en slags religionstest eller måtte tilhøre et konkret livssyn for å kunne gå på den skolen de ønsker. Man trenger ikke å være kristen for å gå på en kristen friskole eller medlem av Human-Etisk Forbund for å gå på en skole med et humanistisk livssyn. Likevel er det slik den instruksene kunnskapsministeren har bedt Utdanningsdirektoratet om å følge, ender opp med å bli.

Nylig skrev Akademiet i Lillestrøm i en søknad at de erfarer at elever med ulike religioner og bakgrunner sø-

ker seg til deres skoler. I avslaget fra Utdanningsdirektoratet fikk de beskjed om at det taler imot at elevene etterspør livssynshumanisme i seg selv. Det er bare ett eksempel på hvordan denne instruksjonen slår ut i praksis – det blir en religionstest for å kunne etablere seg som en friskole. I dag er det flertall for formuleringer i innstillingen som uttrykker at det ikke er slik loven skal tolkes. Da er mitt spørsmål om kunnskapsministeren er enig i det, eventuelt hvordan hun skal følge det opp.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:43:18]: Jeg får være tydelig: Nei, søkere skal ikke bevise at nok elever i regionen tilhører et spesielt livssyn. Vi skal ikke ha opplysninger om elevers tro eller livssyn. Samtidig forventer jeg at alle som ønsker å etablere privatskole i Norge, kan gi en tilfredsstillende redegjørelse for hvilket behov en ny skole skal dekke.

Jeg vil legge til at godkjenningsordningen i dagens lov i det store og hele er den samme som godkjenningsordningen i privatskoleloven av 2007, som ble vedtatt på grunn av forliket mellom de rød-grønne og KrF den gangen. Kjernen i lovgivningen er å ivareta muligheten til å etablere private skoler som representerer et tydelig alternativ til den offentlige skolen. Det er viktig at jeg forvalter Stortingets vilje på dette punktet.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [12:44:08]: Men denne lovtolkningen, altså denne presiseringen av hvilke kriterier Utdanningsdirektoratet skal vektlegge, er jo ny. Den kom i instruksjonen fra kunnskapsministeren i desember 2024, og det er den vi snakker om nå. Det er der man plutselig kommer med et ganske sentralt moment, som har vært avgjørende for at flere fikk avslag i november, om at man skal dokumentere at de potensielle elevene etterspør det livssynet i seg selv. Det er veldig vanskelig å se hvordan man skal dokumentere det, hvis ikke det skal skje gjennom en spørreundersøkelse eller liknende hvor elevene da må erklære at de tilhører en menighet, Human-Etisk Forbund eller noe annet som er i tråd med det livssynet.

Nå som det er en flertallsmerknad – kanskje også et flertall for et løst forslag som uttrykker det samme – om at det ikke er slik loven skal tolkes, hva vil kunnskapsministeren gjøre med den instruksjonen hun har sendt til Utdanningsdirektoratet?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:45:01]: Den må jeg gjennomgå. Det er ny informasjon for meg at det vil bli flertall for det løse forslaget. På et generelt grunnlag er det viktig for meg å si at dette er svært alvorlig. De siste årene har det vært en stor økning i antallet skoler som er godkjent på grunnlag av et humanistisk livssyn, og en økning i antallet søknader om å etablere slike skoler. Flere av de nye skolene profilerer idrett, realfag

og andre fokusområder langt tydeligere enn det humanistiske grunnlaget, og det er viktig at privatskoler som søker om godkjenning som livssynsskoler, faktisk har en reell tilknytning til det livssynet og framstår som et tydelig alternativ til den offentlige skolen. Alt annet vil være en omgåelse.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [12:45:46]: Høyre mener at det bør være mulig å etablere en god realfagsskole eller en god idrettsskole hvis det er et alternativ til det offentlige tilbudet som elevene ønsker seg, men det er en annen debatt. Det vi debatterer nå, er at regjeringen har kommet med en instruks med nye kriterier som interessant nok også er kriterier som vektlegges høyere enn det vertskommune og vertsfylke ønsker seg. Når vertskommunen eller vertsfylket sier nei, har jo all den statistikken vi har fra de siste årene, vist at søkeren får nei, men dette er tilfeller hvor vertskommunen eller vertsfylket ønsker at friskolen skal etablere seg, f.eks. en skole med et livssynshumanistisk grunnlag eller en skole med et kristent grunnlag. Likevel har man kommet med et nytt kriterium som tolkes slik at man må dokumentere potensielle elevers tilknytning til et livssyn.

Mitt siste spørsmål er: Forstår jeg kunnskapsministeren riktig hvis jeg tolker henne dit hen at hun – også med tanke på flertallsmerknaden i innstillingen – vil endre instruksjonen i tråd med det Stortinget sier er riktig lovtolkning?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:46:48]: Det kan godt være at Høyre ønsker en annen type privatskolelov enn den vi har i dag, men det er faktisk ikke den loven Stortinget har vedtatt, og det er den jeg har en forpliktelse til å forholde meg til. Jeg skal selvsagt gjennomgå det som nå ser ut til å få flertall i salen, og ta det på det største alvor. Her er det viktig at vi sikrer at lovverket overholdes slik det var ment, etter intensjonen, i samsvar med forarbeidene som den gangen ble gjort, og i samsvar med enigheten man kom til i 2007.

Jeg vil legge til at når vi har hatt dette på høring – vi har sett om det er behov for å gjøre endringer i dette – har vi sett at f.eks. Asker kommune går ganske langt i å erkjenne at dette er en problematikk i dag, at det er skoler som utgir seg for å være noe annet enn det de faktisk er, for å omgå regelverket Stortinget har vedtatt.

Joel Ystebø (KrF) [12:47:53]: Det viktigste ordet i statsrådens og Arbeiderpartiets festtaler om skole er «fellesskolen». Vi har hørt det nevnt flere ganger. Det hadde vært et fint begrep om det ikke var for at det ble brukt for å skape en distinksjon mellom den offentlige skolen og friskoler, og på den måten også ekskluderer friskoleelever. Vi ser det ofte, bl.a. i fjor, da statsråden uttalte på Politisk kvarter at friskoler er en trussel mot

offentlige skoler. Vi så det også nylig, ved nyttår, da SSB kom med en rapport som viste at man fra 2015 til 2025 hadde en økning i antall friskoleelever fra rundt 3,5 pst. til 5,2 pst. av elevene i norsk skole. Da det kom fram, uttalte en representant fra Utdanningsforbundet på bakgrunn av dette at den offentlige skolen forfaller.

Mitt spørsmål til statsråden er som følger: Er statsråden enig med Utdanningsforbundet i en sånn uttalelse, og hva vil statsråden si til de mange friskoleelever som opplever at hennes retorikk ekskluderer disse elevene?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:48:57]: For oss er det viktig å styrke den offentlige skolen i Norge. Det er helt klart at den er vårt viktigste konkurransefortrinn og noe som har skapt tillit folk imellom – det tillitssamfunnet vi er kjent for å være, og det tillitssamfunnet vi ønsker å være i fremtiden.

Når det gjelder de private skolene, er Arbeiderpartiet tydelig på at de utgjør et viktig supplement til den offentlige skolen. Jeg har besøkt flere av dem selv, og jeg synes veldig mange driver godt. Det er også veldig viktig for meg at vi faktisk respekterer og overholder det Stortinget har bestemt knyttet til privatskolene – også sammen med KrF – for faktisk å sikre at det f.eks. er en tydelig alternativ hjemmel for etablering.

Joel Ystebø (KrF) [12:49:50]: Jeg hadde et todelt spørsmål, og statsråden svarte ikke på noen av delene. Det første jeg spurte om, handlet om hvorvidt regjeringen er enig med Utdanningsforbundet i at den – riktignok lille – økningen man har sett gjennom ti år i antall friskoler og i antall elever som går på en friskole, er en trussel mot den offentlige fellesskolen. Det jeg likevel er mest opptatt av, er å ta på alvor de tilbakemeldingene også jeg får høre når jeg får besøke friskoler. Statsråden har rett i én ting, og det er at det er mange friskoler som driver veldig godt. Utfordringen er at vi får rapporter og meldinger fra både lærere og ikke minst elever som opplever det ekskluderende når regjeringen snakker om den offentlige fellesskolen som noe annet enn friskolene. Det gjelder særlig når vi ser en rekke grep regjeringen gjør for å gjøre livet litt vanskeligere for skoleeiere og skoledrivere som skal drive en friskole.

Jeg vil derfor utfordre statsråden på nytt om nettopp dette. Hva tenker hun om at elever, lærere og andre opplever at denne regjeringen ekskluderer friskolene fra begrepet fellesskolen?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:50:50]: Jeg er litt usikker på spørsmålet. Friskoler er jo et annet begrep enn den offentlige fellesskolen. Det kan kanskje representanten klargjøre, men det vil likevel være to forskjellige ting.

For oss er det viktig at privatskolene er et supplement, og det har helt klart vært en nedgang i antall godkjenninger siden regjeringsskiftet i 2021 og den lovendringen som ble initiert av Støre-regjeringen. Samtidig ser vi at det er godkjent flere privatskoler, over 30, også i denne regjeringstiden, siden 2021. Det er interessant å merke seg at det selv etter innstrammingen og at det skal legges vesentlig vekt på folkevalgtes synspunkt, fortsatt er godkjent relativt mange nye skoler – selv om kommuner og fylker ikke alltid er positive.

Guri Melby (V) [12:52:01]: Jeg har ikke helt regnet på det statistisk, men jeg tror det fortsatt er sånn at de fleste friskoler vi har i dette landet, har kommet til på bakgrunn av et initiativ og et ønske om en alternativ pedagogikk, en alternativ fagportefølje eller et alternativt livssyn. De siste 10–15 årene har vi også fått stadig flere privatskoler som har blitt etablert fordi det offentlige har lagt ned sin skole. Dette er ofte grendeskoler, små skoler, der lokalsamfunn har sagt at nei, dette vil vi ikke, vi vil opprettholde vår skole – og så har man samlet seg og fått til en privatskole.

Det har vært sånn i lovverket at lokalpolitikere har kunnet uttale seg om dette. Det ble strammet inn i 2023, der man nå sier at man kan uttale seg, og at den uttalelsen skal gis vesentlig vekt. Den praksisen man har sett etterpå, er at alle som har fått nei fra kommunen sin, også får nei fra staten. Statsråden er også jurist, så jeg lurte på om hun har reflektert litt over det problematiske med at det flertallet i et kommunestyre som kan vedta å legge ned en skole, også er det samme flertallet som kan vedta, uten noen krav til dokumentasjon, at en ny privatskole ikke kan etableres?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:53:10]: Det er også veldig mange som har fått ja siden denne lovendringen fordi fylkeskommunen har vært positiv. Som jeg sa innledningsvis i mitt innlegg, handler det også om viktigheten av å styrke lokaldemokratiet og folkestyret, og det er et viktig prinsipp for Arbeiderparti-regjeringen å styrke og verne det.

Guri Melby (V) [12:53:39]: Et viktig prinsipp i et demokrati er også å ta vare på mindretallsrettigheter, ikke alltid bare flertallet. La oss si at et kommunestyre med 26 mot 27 stemmer vedtar å legge ned en skole. Så er det ganske sterke krefter som ønsker å etablere en privatskole, og de samme 27 mot 26 stemmene sier nei til at den skolen skal etableres. Spørsmålet er: Hvordan sikrer vi reelt lokaldemokrati? Er ikke dette egentlig en form for flertallstyranni? Er det riktig at de samme folkene som vedtar den skolestrukturen, også skal få en så sterk vetorett?

Alle er enige om at lokalpolitikere skal kunne si sin mening om dette. Det kunne man også med den gamle loven, og det ble tillagt vekt, men det var ikke en veto-rett, slik man i praksis ser at det er i dag.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:54:29]: Det er ikke alltid flertallet som bestemmer, og det avsluttet også representanten med i sitt spørsmål, for vi har unntaksbestemmelser knyttet til dette. Det blir, som sagt, opprettet flere privatskoler der flertallet ønsker det, men det har også skjedd der det ikke er ønskelig lokalpolitisk. Vi har nettopp en hjemmel i lovverket om det, og jeg mener at den fungerer godt, og at den er tydelig på at distriktpolitiske hensyn er noe en skal se hen til.

Guri Melby (V) [12:55:06]: Jeg mener likevel at den ventilmuligheten privatskoleloven egentlig skal gi, svekkes betydelig med denne innstrammingen.

Et annet poeng jeg mener utfordrer fellesskoletankegangen, det å sikre alle elever like muligheter, er at regjeringen heller ikke ønsker å se på mangfoldet innenfor den offentlige skolen. Nå har regjeringen sagt nei til muligheten til å opprettholde IB-tilbudet på f.eks. Manglerud skole, som gir en mulighet til større mangfold innenfor den offentlige skolen, i stedet for at en skal måtte betale flere hundre tusen for det samme tilbudet i en privatskole.

Spørsmålet mitt til statsråden er: Er den eneste måten å ta vare på fellesskolen på, og å gi alle samme muligheter, å strupe muligheten til friskoler, eller kan vi også få det til ved å styrke mangfoldet innenfor den offentlige skolen?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:55:58]: Jeg er veldig opptatt av å styrke skolen vår, det er min viktigste jobb. Jeg vil bare si at vi også har eksempler på kommuner i Norge som nå står i fare for ikke å ha noen offentlig grunnskole. Tenk på det – og på hvor mange valgmuligheter de elevene som går der og bor der, har.

Presidenten [12:56:22]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Bengt Fasteraune (Sp) [12:56:51]: Hvis en videregående skole i Lom ikke oppfyller de distriktsmessige hensyn Senterpartiet i våre merknader til privatskoleloven har understreket at skal gjelde, hadde ikke loven fungert etter sin intensjon. Solidaritet og arbeidet for at alle skal ha samme mulighet, uavhengig av forutsetninger, økonomi eller bosted, er selve kjernen i vårt politiske engasjement.

Da Jotunheimen privatistiskule åpnet, ble det skrevet historie i Lom. Det var et folkehav, det var bygdemobilisering, det ble flagget, og fortjente godord ble utdelt. Dette har blitt lagt merke til i hele landet. Det har gått fra

oppstart av skolesaken i Innlandet fylkeskommune i oktober 2023 til fakkeltog og kjemping mot nedlegging av den offentlige skolen i 2024 via nedlegging i oktober 2024, til oppstart av privatistiskole i 2025 til regjeringens godkjenning av privatskolen 19. januar 2026. Nå vil skolen motta statsstøtte fra skoleåret 2026/2027 og være godkjent for inntil 120 elevplasser. Det er svært viktig at regjeringen sikrer at nåværende elever ved Jotunheimen privatistiskule som fullfører og består sitt skoleløp i 2026, får rett på førstegangsvitnemål på lik linje med andre elever som fullfører videregående opplæring.

Folket og forkjemperne for skolen tok saken i egne hender da Høyre, Arbeiderpartiet og MDG gjennom et særdeles dårlig politisk håndverk la ned flere videregående skoler etter at Senterpartiet hadde kjempet en innbitt kamp i fylkestinget.

Den offentlige fellesskolen er hovedpilaren i det norske utdanningssystemet. Fellesskolen er et viktig konkurransefortrinn for Norge. Likevel: Friskoler utgjør et viktig supplement til det offentlige skoletilbudet og gir barn og unge i ulike deler i samfunnet mulighet til å velge andre alternativer i skoleløpet. Distriktpolitiske hensyn som bosetting, rekruttering og tilgang til utdanningstilbud bør vektlegges for at en skole kan godkjennes.

Kampen for skolen viser hva Bygde-Norge kan stille opp med når de blir tråkket på. De må møtes med støtte, ikke motstand. De tok ansvar, de mobiliserte og brukte sin unike gjennomføringskraft for å sikre et skoletilbud for ungdommen, bredere enn noen gang. Det var en seier for lokaldemokratiet og for ungdommen.

Noen ganger må vi politikere være faste i klypa slik at alvoret blir forstått. Det har vi i Senterpartiet vært i denne saken, og det er et godt og klokt vedtak statsråden har gjort.

Jeg er imponert over arbeidet som er lagt ned, og særdeles fornøyd med beslutningen som er tatt. Nå kan Jotunheimen vidaregåande skule bruke all energi på å utvikle skolen videre. Jeg er rimelig sikker på at det blir utviklet til noe bedre, så denne historien er ikke slutt på dette området.

Morten Stordalen hadde her overtatt presidentplassen.

Joakim Myklebost Tangen (FrP) [13:00:11]: Framstegspartiet har i alle år kjempa for at elevar og foreldre skal få auka sin valfridom og ha eit mangfaldig skuletilbod. Det er difor viktig for oss at det skal vere enkelt å etablere friskular, då dette er eit godt supplement til den offentlege skulen. Dette inkluderer bl.a. å redusere vektinga av uttalene til kommunane og fylka, som dei siste åra i praksis har betydd eit veto mot etablering, et-

ter endringane som blei gjort i 2023. Vi vil òg motsetje oss regjeringa si innstramming av livssynskrav.

Dei vanlegaste grunnane til at kommunane eller fylka er negative til etablering av friskular, er at dei meiner at det går ut over deira eigne skular, og at rammeoverføringa frå staten kan bli redusert. Dette er konsekvensar det er vanskeleg å kome bort frå når det blir etablert ein friskule i området, men i tillegg er det verdt å merke seg at kommunane ikkje blir trekte fullt for elevar som går over til ein friskule. Etter at den endringa i lova blei gjort i 2023, verkar det nesten meir som det er ideologien som har styrt, ikkje departementet sine faglege vurderingar av kva som er det beste for elevane i desse sakene.

Framstegspartiet er heilt imot instruksen om innstramming av livssynskrav som blei send Utdanningsdirektoratet. Konsekvensen av denne instruksen var at ei rekkje skular fekk avslag frå Utdanningsdirektoratet grunna manglande livssynstilknytning. Dette medførte bl.a. at Akademiet ikkje fekk etablere seg på Ski og i Lillemstrøm. Det er òg ei rekkje andre skular som har fått avslag med denne grunngevinga, som har kome opp i debatten her frå andre representantar. Vi i Framstegspartiet synest den grunngevinga er heilt, heilt urimeleg.

Praktiseringa som har vore sidan 2024, då Utdanningsdirektoratet fekk ny instruks frå departementet, har medført at færre friskular har fått etablere seg, og at den grunnleggjande retten elevane og foreldra har til å velje skule, har blitt svekt, då færre har fått lov til å etablere seg, og tilbodet har blitt mindre. Det bidreg sjølvstendig til mindre mangfald i tilbodet til elevane.

Framstegspartiet meiner det er riktig at vi skrotar den instruksen og lovendringa som har blitt gjort, og sørgjer for at elevane og foreldra får ein reell valfridom, uavhengig av kor i landet dei bur.

Finn Krokeide (FrP) [13:03:07]: Det var stor glede i hele Ottadalen og spesielt i Lom den 19. januar i år. Etter en lang og seig kamp mot overmakten, bestående av Arbeiderpartiet, Høyre og MDG i Innlandet, seiret lokalsamfunnene i Ottadalen til slutt, og Jotunheimen vidaregåande skule fikk offentlig godkjenning som privatskole. Lokalsamfunnenes kamp ble foranlediget av at Arbeiderpartiet løp fra valgløftene sine i forhandlinger med Høyre – et tospann som blir stadig likere hverandre, og som samarbeider i stadig flere saker. Resultatet denne gangen av samarbeidet mellom norsk politikk nye radarpar ble nedleggelsen av den videregående skolen i Lom.

Gjennom en oppvisning i skaperkraft, dugnadsånd og samhold mellom lokalsamfunnene i Ottadalen ble det på en helt enestående måte etablert en privatistiskole på det som må være rekordtid for et sånt prosjekt. Vågå, Lom og Skjåk lot seg ikke knekke. Det neste slaget sto

om offentlig godkjenning som privatskole. Igjen sto makkerparet Arbeiderpartiet og Høyre i Innlandet på motsatt side, og særlig Høyre var tydelig i sin motstand mot denne privatskolen. Den skulle ikke ha noen offentlig godkjenning. Dette private initiativet skulle man ikke ha noe av.

Dette foranlediget at Fremskrittspartiet fremmet et representantforslag om å gi Jotunheimen privatistiskule offentlig godkjenning som privatskole, noe som sammen med det andre forslaget som nå er til behandling, medførte at Arbeiderpartiet i regjering så skriften på veggen, og at det ikke var noen vei utenom å gi skolen offentlig godkjenning, noe som ble klart den 19. januar i år. Det hardføre folket i fjellbygdene i Ottadalen hadde vunnet igjen.

Den oppryddingen Arbeiderpartiet nå har gjort av den situasjonen som ble skapt av Arbeiderpartiet og Høyre i Innlandet, er imidlertid ikke helt fullendt ennå, for det går elever på Jotunheimen vidaregåande skule som risikerer ikke å få førstegangsvitnemål når de fullfører sitt utdanningsløp til sommeren. Den situasjonen som her har oppstått, med usikkerhet rundt om elevene vil få førstegangsvitnemål når de går ut av skolen i Lom, er på ingen måte elevenes skyld eller deres ansvar. Denne situasjonen er politisk skapt av Arbeiderpartiet, Høyre og MDG i Innlandet. Det bør derfor også finnes en politisk løsning på den.

Den politiske løsningen ligger i forslaget fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet, SV og Rødt, hvor regjeringen bes sikre at nåværende elever ved Jotunheimen vidaregåande skule som fullfører videregående i 2026, får rett på førstegangsvitnemål. Jeg vil derfor avslutte med å appellere til representantene fra Arbeiderpartiet og Høyre i denne sal om å ta ansvar for å rydde opp i den situasjonen ved å støtte dette forslaget, slik at elevene på Jotunheimen vidaregåande skule blir garantert retten til førstegangsvitnemål.

Erling Sande (Sp) [13:06:00]: Eg har nokre kommentarar til debatten som no går mot slutten. Innleingsvis kritiserte både saksordføraren og representanten Melby frå Venstre Senterpartiet fordi vi hadde uttalt tydeleg til VG at behandlinga av søknaden om Jotunheimen privatskule var ein prøvestein, med tanke på privatskulelova og den debatten som har oppstått kring om kommunane har eit veto i desse sakene.

Eg synest representanten Melby i replikkvekslinga viste tydeleg kvifor det var ein god prøvestein. Det er fordi vi i dette tilfellet har ein søknad som blir vurdert å fylle dei krava ein stiller til privatskular – skulen er distriktpolitisk viktig – og der det som blir vekta, er eit om trent knappast mogleg fleirtal i fylkeskommunen i deira innspel. Det er viktig å presisere at når det gjeld det of-

fentlege skuletilbodet, er det fylkeskommunen si rolle å avgjere det vidaregåande offentlege skuletilbodet, men i desse sakene skal dei melde sitt syn til direktorat og departement. Når alle krava er oppfylte, men det er eit knappast mogleg fleirtal i fylkeskommunen som blir brukt som argument, finst det vel knappast ein betre prøvestein på om lova fungerer etter intensjonane.

Det er difor svært gledeleg at departementet har vurdert at den skulen kvalifiserte, og at ein fekk dei nødvendige løyva til å etablere ei privat vidaregåande utdanning i Lom. Som det så rett blei påpeika av representanten Fasteraune, har dette vore jobba kjempehardt for, lokalsamfunn og næringsliv har stått skulder ved skulder, og det lokale engasjementet har sikra at ungdomane no har eit skuletilbod.

Eg trur kritikken frå Venstre og KrF til ein viss grad òg handlar om at det er ulike syn politisk mellom våre parti på korleis ein vektar mellom ein sterk offentlig fellesskapsskule og livssynsskular og skular med pedagogiske alternativ som eit supplement. Det er heilt fair, men då er det jo verdt å minne om at ein del av dei posisjonane våre tre parti hadde felles ved tusenårsskiftet, er det kanskje Senterpartiet som står opp for no, mens Venstre og KrF har bevega seg betydeleg.

Så til det lause forslaget, som omhandlar instruksen til departementet og kravet om å dokumentere behovet for ein skule med eit visst livssyn: Her står vi i lag med fleirtalet i merknadene som peikar på at det ikkje er riktig intensjon at det skal vere ein del av vurderingane i ein instruks. Vi vil difor støtte forslaget, slik det no er formulert av representanten Tybring-Gjedde.

Øystein Mathisen (A) [13:09:11]: En kjerne i denne debatten og det vi snakker om her, er noe av det vanskeligste som kan skje både i et kommunestyre og i et fylkesting, nemlig debatten om å måtte legge ned en skole. Jeg har selv vært kommunepolitiker i mange år. Jeg er heldig med ikke å ha måttet stå i en sånn debatt mange har måttet stå i. Man må veie mange hensyn opp mot hverandre, det er tøffe debatter, og det er svært nært folk og barns liv. Kommunene er førstelinjen i veldig mye av velferden vår, og kommunepolitikere må ta tøffe, helhetlige avgjørelser om hvordan de skal balansere de økonomiske rammene de har, og alle tjenestetilbudene de må levere på.

Ordlyden som ligger i loven om «vesentlig vekt», synes jeg skal speile den store og tunge oppgaven de har fått. Vi har gitt dem de økonomiske rammene og de tunge oppgavene de har fått, og det er ingen lett jobb. Jeg skal ikke stå her på Stortingets talerstol å bestemme og tenke at jeg vet bedre om prioriteringene som må gjøres ute i alle de norske kommunene og fylkeskommunene. Det er viktig at de har tilliten til å gjøre den jobben, for

det er noe av det vanskeligste og tøffeste en kommune- og fylkestingspolitiker må stå i.

Flertallet er ofte knapt, men flertallet er knapt i disse avgjørelsene i mange saker. Dette er likevel det nærmeste vi har i et demokrati, der det er et flertall som må styre.

I denne perioden har det blitt opprettet flere privatskoler, så det som ligger i loven om «vesentlig vekt», er ikke noe absolutt. Det er ikke noe som har stoppet. Vi har også en nylig sak der ministeren gikk mot et lokalt flertall, og det viser at det heller ikke er noen vetorett på dette.

Jeg er veldig opptatt av at endringene og måten vi tolker saker på her i stortingssalen, ikke må gjøre jobben vanskeligere for kommunepolitikere der ute. Jeg er glad for at jeg ikke trenger å stå i alle disse debattene om skolestruktur der ute, og jeg er glad for at jeg heller ikke er ministeren som må ta avgjørelsen når det kommer på hennes bord, da mange hensyn må vektlegges.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:11:27]: Jeg har behov for å legge til en viktig utdyping i lys av det Senterpartiets representant Sande sa fra talerstolen i stad. Jeg vil vise til formålet med privatskoleloven, som nettopp er å medvirke til at det kan opprettes og drives private skoler, slik at elever og foreldre kan velge andre skoler enn de offentlige. Privatskolene må drive sin virksomhet på et av de grunnlagene som er listet opp i loven, og blant disse grunnlagene er livssyn.

Som sagt er denne godkjenningsordningen i det store og hele den samme som kom i stand etter forliket i 2007, og kjernen i lovgivningen er å ivareta muligheten for å etablere private skoler som representerer et tydelig alternativ til den offentlige skolen.

Presiseringen i instruksen til Udir av desember 2024 hadde som formål å sikre at loven praktiseres i tråd med de føringene lovgiver har gitt, og forhindre at livssynsgrunnlaget uthules. En slik presisering bør være helt ukontroversiell. I instruksen bes Udir bl.a. om å vurdere om skoletilbudet som søkes godkjent, samlet sett framstår som gjennomførbart og reelt i henhold til livssynsgrunnlaget.

Jeg vil også understreke, egentlig som svar til Senterpartiet, at instruksen ikke setter krav til at elever eller foresatte skal måtte dokumentere at de formelt tilhører eller identifiserer seg med et bestemt livssyn. Det følger av instruksen at søker konkret bør underbygge at det er et reelt behov for skoletilbudet det søkes om, med hensyn til både godkjenningsgrunnlag og elevtall. Ingen avslag er begrunnet utelukkende med henvisning til manglende behov for en livssynsskole. Det følger av lovens forarbeider at behovet for den omsøkte skolen skal vektlegges som en del av den skjønsmessige vurderin-

gen, men at det som utgangspunkt ikke alene vil kunne begrunne et avslag.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [13:13:52]: Jeg vil starte med å understreke at det at livssyn skal representere et reelt alternativ, er jeg enig i at er riktig, og i tråd med forarbeidene, hvor det ble innført som et kriterium, men hva skolene må dokumentere for å kunne være det reelle alternativet, er jo ikke opp til kunnskapsministeren alene å definere i en instruks til Utdanningsdirektoratet. Det må også forankres på Stortinget.

Det framgår allerede i forarbeidene at en skole bl.a. må synliggjøre verdigrunnlaget sitt i stiftelsesdokumenter, i læreplanen som helhet og i relevante fag. Det å innføre et krav om at de – attpåtil – må dokumentere at elevene, eller potensielle elever, etterspør skolen på grunn av livssynet den representerer, er da et nytt kriterium som har blitt sendt til Udir gjennom en instruks, som jeg ikke kan se noe som helst sted i forarbeidene.

Det er vel en grunn til at kunnskapsministeren bare noen måneder etter at denne instruks ble sendt, sendte forslag til to nye lovendringer ut på høring. Den ene lovendringen er at de som søker om å bli en friskole, selv må dokumentere tilhørighet til livssynet, f.eks. at noen som søker om å bli en kristen skole, selv må tilhøre en menighet. Det ble kraftig kritisert i høringsrunden. Det andre kriteriet var nettopp det kriteriet vi debatterer i dag, nemlig at man også må dokumentere at elevene etterspør livssynet. Det ble også kritisert i høringsrunden.

Jeg vil tro at en av årsakene til at kunnskapsministeren sendte disse to lovforslagene ut på høring, var nettopp at hun så at det ikke bare var å presisere dette for Utdanningsdirektoratet gjennom en instruks; det måtte også forankres på Stortinget. Derfor er jeg glad for at det nå er et flertall på Stortinget som sier at det ikke er slik loven skal tolkes. Ja, det skal være et reelt alternativ, og ja, det skal representere et annet livssyn, men det betyr ikke at disse skolene selv, i en skjønnsmessig vurdering, må dokumentere at elevene har etterspurt det livssynet.

Det må jeg si jeg er glad for, for jeg synes det har fått en del absurde utslag i en del avslag som har kommet. Dette er avslag der fylkeskommunen eller vertskommunen er for skolen, men der de likevel får avslag, og hvor avslaget bærer preg av nettopp det jeg tror stortingsflertallet her ikke ønsker, nemlig at det om en skole kan etablere seg eller ikke, skal være en slags test på elevenes livssyn.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:16:25]: Jeg skal være kort, for jeg ser at man er klar for neste sak i salen. Jeg har behov for å presisere og å svare ut det komitéle-

deren nå løftet fra talerstolen, nemlig det forslaget som har vært på høring. I det forslaget er det foreslått å gå lenger enn det som følger av dagens lov og forarbeider, ved at Kunnskapsdepartementet har foreslått at Utdanningsdirektoratet kan legge avgjørende vekt på behovet, men instruksjonen åpner ikke for at behovet skal kunne tillegges avgjørende vekt; den forholder seg til gjeldende lov.

Presidenten [13:17:01]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:17:05]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot barne- og ungdomskriminalitet (Innst. 70 S (2025–2026), jf. Dokument 3:15 (2024–2025))

Presidenten [13:17:19]: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil åtte replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Ronny Aukrust (A) [13:17:56] (ordfører for saken): På vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil jeg få legge fram komiteens innstilling til Dokument 3:15 for 2024–2025, Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot barne- og ungdomskriminalitet.

La meg aller først få takke Riksrevisjonen for en grundig og viktig undersøkelse som belyser et alvorlig og aktuelt tema. Denne rapporten fra Riksrevisjonen gir Stortinget et solid kunnskapsgrunnlag for å vurdere hvordan myndighetenes innsats mot barne- og ungdomskriminalitet faktisk fungerer, og hvordan den ikke har fungert godt nok.

Målet med undersøkelsen har vært å vurdere i hvilken grad myndighetenes innsats for å forebygge og håndtere barne- og ungdomskriminalitet er i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Undersøkelsen ser på både forebygging, håndtering av lovbrudd og departementenes styring av feltet, og omfatter barn og unge i alderen 12 til 17 år i tidsperioden 2019–2024.

Bakgrunnen for undersøkelsen er kjent for de fleste i denne salen: Vi har de siste årene sett en bekymringsfull utvikling der barn er yngre når de begår lovbrudd, og der lovbruddene i flere tilfeller er mer alvorlige enn tidligere. Samtidig vet vi at det er relativt få barn og unge

som begår kriminalitet, men konsekvensene er store, både for dem som rammes, for lokalsamfunnene og for barna selv og familiene deres.

Riksrevisjonens overordnede vurdering er tydelig: Den samlede innsatsen mot barne- og ungdomskriminalitet er kritikkverdig, og på ett punkt er den også avdekket som sterkt kritikkverdig.

For å lykkes med tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet er det viktig med godt samarbeid og samordning på ulike sektorer, både nasjonalt, regionalt og lokalt. Å stoppe det enkelte barn på vei inn i en kriminell løpebane handler om å oppfylle en av samfunnets viktigste forpliktelser: å ivareta barnets beste, også når de har begått kriminelle handlinger.

Konklusjonene i undersøkelsen viser at det er mangelfull kontinuitet og fleksibilitet i de kriminalitetsforebyggende virkemidlene, og ansvarsforholdene i det forebyggende arbeidet er uklare. Undersøkelsen viser videre at det tar for lang tid før straffegjennomføring starter, at det mangler egnede reaksjoner og tiltak, og at brudd på vilkår eller nye lovbrudd for sjelden får konsekvenser.

Samtidig er etterforskningen og oppfølgingen av lovbrudd begått av barn under 15 år mangelfull, og fengsling av mindreårige i voksenfengsler er ikke i tråd med FNs barnekonvensjon. Oppfølgingen av barn og unge er heller ikke tilstrekkelig helhetlig og koordinert. Dette er alvorlige funn, og dem må vi ta på alvor.

Komiteen mener at barne- og ungdomskriminalitet utgjør et stort og komplekst samfunnsproblem som må bekjempes gjennom straff og forebygging, og støtter enstemmig Riksrevisjonens konklusjoner.

Riksrevisjonen trekker fram gode og klare anbefalinger for å sikre bedre og mer målrettet innsats for å forebygge og håndtere barne- og ungdomskriminalitet. På bakgrunn av disse funnene gir Riksrevisjonen klare og konkrete anbefalinger.

Innsatsen mot barne- og ungdomskriminalitet må henge bedre sammen og virke raskere enn den gjør i dag. Tjenestene må samordnes bedre, og barn og unge som gjennomfører straff, må få tiltak som faktisk treffer behovene deres. Overgangene i systemet må bli mer helhetlige, politiet må styrke det forebyggende arbeidet, og straffesakskjeden må bli mer effektiv. Samtidig må bruken av mekling økes, og det må settes inn tiltak for å hindre at barn som soner, soner sammen med voksne.

Komiteen deler enstemmig Riksrevisjonens anbefalinger.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen er enig i at barne- og ungdomskriminalitet er et komplekst samfunnsproblem som må møtes både med forebygging og med tydelige reaksjoner. Dette er ikke et enten-eller, dette er et både-og.

Komiteen merker seg samtidig at regjeringen har satt i gang flere tiltak, bl.a. utvidelse av ungdomsenhetene i kriminalomsorgen og arbeid med lovendringer. Samtidig peker både Riksrevisjonen og statsrådene på at mange av tiltakene er for nye til at effekten kan måles helt ennå.

Komiteens klare forventning er at disse tiltakene følges tett opp, og at Stortinget får god og åpen rapportering om hva som virker, og hva som ikke gjør det.

Avslutningsvis vil jeg, på vegne av komiteen, få takke medlemmene i kontroll- og konstitusjonskomiteen for et godt, konstruktivt og ryddig samarbeid gjennom saksbehandlingen. Dette er en sak hvor det har vært full enighet om alvoret og behovet for handling.

Komiteen har for øvrig ingen ytterligere merknader, viser til dokumentet og råer Stortinget til at Dokument 3:15 vedlegges protokollen.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [13:23:06]: Det er en veldig viktig og veldig alvorlig rapport Riksrevisjonen har laget, som peker på et problem FrP har forsøkt å sette på dagsordenen i veldig mange år. Endelig er vi i hvert fall der at vi begynner å få en noenlunde felles forståelse for hva problemene består i, og hvor alvorlig det er.

Vi har sett hvor galt det kan gå dersom politikerne ikke følger med i utviklingen, og dersom man gir etter for en hodeløs og ansvarsløs innvandringspolitikk og mislykkes med integreringen. Vårt naboland har smertelig erfart hvor galt det har gått, og de har nå på det sterkeste begynt å advare norske myndigheter mot å gjøre de samme feilene. Noen av disse forholdene påpekes i rapporten.

Noe av lærdommen fra Sverige er at man i altfor lang tid var for naiv i tilnærmingen til problemene som vokste fram. Man turte ikke å snakke åpent og ærlig om det. Man reduserte og så godt som fjernet straffer for de aller yngste og manglet total oppfølging. Det har vist seg at vi ikke er rustet. Sverige var heller ikke rustet for det som møtte dem, og når svenskene nå advarer oss så tydelig, må vi lytte.

Det er også urovekkende at vi de siste ukene har fått diskusjoner om hvorvidt vi har en alvorlig økning i ungdomskriminalitet eller ikke, som SSB har gått i bresjen for å så tvil om. Jeg er glad for at man i denne rapporten har brukt tydelige tall, med de begrensninger tallene har, og vært ærlig på det som gjelder, for å få fram et riktig bilde. Et riktig bilde er at det er de yngste som har den største økningen, og at det er den alvorligste kriminaliteten som øker mest. Det er det alvorlige bildet vi må ta på høyeste alvor, og på ingen måte underkommunisere eller prøve å tåkelegge.

Det er også sånn at innvandrere er grovt overrepresentert. Tall FrP har bestilt fra SSB, viser at over litt lengre

tidsintervaller begås den mest alvorlige kriminaliteten her i byen – rundt 80 pst. av all kriminalitet – av innvandrerdødsdom. Det er alvorlig. Vi vet også at integreringen ikke går seg til, for de som er født og oppvokst i Norge, begår mye mer kriminalitet enn foreldregenerasjonen eller de som innvandret selv.

Myndighetene har feilet i hvordan man håndterer dette. Det er dårlig koordinering, det er dårlig samhandling, og vi mangler virkemidler. Politiet mangler også midler. Politiets trusselbilde har økt, og dermed også arbeidsmengden. Det fører bl.a. til, som rapporten peker på, at politiet må nedprioritere forebyggende arbeid. Når politiet nedprioriterer forebyggende arbeid, begynner også kommunen å famle mer i blinde, fordi de ikke har mulighet til å drive dette alene.

Jeg synes det er urovekkende at dagens regjering nærmest har advart mot en politikk som har som målsetting å øke antall politifolk ute i gatene. FrP har sagt at for å møte den situasjonen ønsker vi å gjøre det samme som Sverige, som sier vi må ha tre politifolk per tusen innbyggere. Da vi satt i regjering, satte vi et mål om to politifolk per tusen innbyggere, og vi nådde det målet. Uten tydelige målsettinger og uten å sette politiet i stand til å løse den alvorlig økte arbeidsmengden, kommer vi heller ikke til å klare det.

Det er kanskje når det gjelder virkemidlene mot de aller yngste, det skorter mest. Vi er kanskje det eneste landet i Europa som ikke har lukkede institusjoner for kriminelle ungdommer. Da står vi helt uten virkemidler mot de aller yngste, noe politiet har påpekt gang på gang. Når de da kommer inn i et straffespor, og blir gamle nok til det, har de allerede kommet så langt på vei i en kriminell løpebane at det er for sent å stanse dem. Her somler regjeringen med å få på plass tiltak som virker raskt nok, og nå må vi få opp farten.

Julie E. Stuestøl (MDG) [13:28:23]: Jeg vil starte med å takke Riksrevisjonen for en viktig rapport og et viktig bidrag til en debatt om et tema som har skapt stort engasjement, men som med fordel kan bli langt mer kunnskapsbasert.

Bekymring for kriminalitet begått av ungdom har preget mye av justisdebatten de siste månedene. Vi skal ta det på stort alvor når mennesker begår alvorlig kriminalitet og vold, uavhengig av alder, for det må åpenbart være et mål at alle skal kunne leve et trygt liv fritt for vold. Derfor er det viktigste vi skal ha med oss fra Riksrevisjonens undersøkelse, noe vi allerede vet så altfor godt fra forskning og erfaring: at det blant barn og unge som begår gjentatte kriminelle handlinger, er svært mange som har vært utsatt for kriminalitet selv, eller som har andre opplevelser som skaper sårbarhet for utenforskap og utnytting. De har oftere vært i kontakt med barnever-

net. Foreldrene har lavere utdanning, lavere inntekt, mottar oftere trygdeytelser og har oftere vært straffet for kriminelle handlinger selv. Mange av de unge som begår kriminelle handlinger, har allerede vært kjent av hjelpeapparatet, men de har ikke fått hjelp. Systemet har allerede sviktet dem mange ganger.

Denne kunnskapen må få betydning for kriminalitetsforebyggingen. Skal vi hjelpe ungdom som strever, må vi forstå og anerkjenne sammenhengen mellom fattigdom, utenforskap og kriminalitet. Unge som vokser opp med et savn etter trygge voksne, som ikke har mat på bordet, eller som sviktes av systemet og utsettes for vold, vil – som alle andre ungdommer og alle andre mennesker – søke tilhørighet og anerkjennelse. Det kan komme til uttrykk på måter som skader eller ødelegger for andre og dem selv, og det kan gjøre dem sårbare for utnytting.

Straff er ikke samfunnets viktigste verktøy mot kriminalitet, verken mot voksne eller barn. De viktigste verktøyene ligger i familierpolitikken, i utdanningspolitikken, i helse, kultur og arbeidsliv, osv., og hele denne verktøykassen må vi som samfunn ta i bruk hvis vi skal ta barne- og ungdomskriminalitet på alvor. Dette vet vi jo så godt, men likevel finner Riksrevisjonen, i en tid da det snakkes svært mye om barne- og ungdomskriminalitet, at det mangler kapasitet i kommunene til å forebygge. Det er åpenbart riktig, som Riksrevisjonen skriver, at regjeringen må sikre kommunene tilstrekkelige rammer for å hindre at kutt i barnehage, skole, barnevern og tilskudd til frivillige organisasjoner forsterker ungt utenforskap og sårbarhet.

Riksrevisjonen karakteriserer det også som kritikkverdig at Justisdepartementet og Barne- og familiedepartementet ikke har fulgt tilstrekkelig opp at kommunene og politiet ivaretar sitt ansvar for forebygging, og at Barne- og familiedepartementet ikke har sørget for et tilstrekkelig tilbud i barnevernet. Mens utenforskap skaper kriminalitet, er det vi, samfunnet, som skaper innenforskap. Den gode nyheten er at hvis vi lykkes med å skape mer innenforskap, kan også politiets ressurser brukes effektivt der de trengs mest: til å bekjempe kriminalitet som truer samfunnet vårt i et endret trusselbilde.

Selv om vi har sluttet med straff av barn i skoler og hjem, straffer vi ikke bare de mest sårbare barna i Norge – mindreårige blir også plassert i fengsel i strid med FNs barnekonvensjon. Dette peker Riksrevisjonen på som sterkt kritikkverdig, noe det helt åpenbart er.

Et annet viktig funn jeg vil løfte, er at Riksrevisjonen anbefaler at det legges til rette for at flere barn og unge får tilbud om mekling i konfliktråd. I samtaler med konfliktrådsansatte har jeg selv fått bekreftet de store mulighetene som ligger i å bruke konfliktrådet mer.

Konfliktrådene driver med «gjenopprettende prosess», og det handler om å gi konflikten tilbake til de menneskene som er en del av den. Det er bra for gjerningspersonen, for å ta ansvar for egne handlinger, men det er også viktig for ofrene, som i større grad kan oppleve gjenoppretting når den straffbare handlingen ellers ville kunne forsvinne inn i et rettssystem hvor de blir en passiv tilskuer. La oss gi unge mer eierskap til konflikterne og styrke deres evne til å løse dem.

«De er våre barn» var en god tittel på en stortingsmelding, og det er en klok påminnelse. Når enkelthendelser med alvorlig kriminalitet får all oppmerksomhet, og alt det som funker, forsvinner i skyggen og kuttes i kommunebudsjettene, eller når iveren etter rask reaksjon fører til et kappløp om å være tøffest mot kriminalitet og sette inn mer penger til kontroll og straff, overdøves de kloke stemmene som minner oss på at barn er barn, at økningen i kriminalitet ikke er eksplosiv, og at vi har visst veldig, veldig lenge at barn ikke skal straffes, men gis rammer og omsorg.

Statsråd Lene Vågslid [13:33:47]: Riksrevisjonen har gjennomført ei viktig undersøkning på eit område som har høg prioritet hjå regjeringa. Regjeringa deler både Riksrevisjonens og komiteens syn på situasjonen og er òg einig i store delar av beskrivingane i rapporten.

Det me snakkar om her – barne- og ungdomskriminalitet – er eit samfunnsproblem som krev ein koordinert innsats, på tvers av både sektorar og forvaltingsnivå. Riksrevisjonens vurderingar og anbefalingar treff kjernen av dette viktige arbeidet. Me tek desse funna og anbefalingane på alvor, og kjem til å fylgje dei opp i tett samarbeid med andre departement og underliggjande instansar.

Ettersom Riksrevisjonens undersøkingsperiode ligg nokre år tilbake i tid, og regjeringa har høg merksemd mot å førebyggje og kjempe mot barne- og ungdomskriminalitet, må me òg ha med oss inn i diskusjonen at regjeringa allereie har teke og planlegg for fleire viktige grep på dette området. I haust kalla både justisministeren, eg og statsrådene i KUBU-samarbeidet inn alle underliggjande statlege etatar og kom med veldig klare og tydelege styringssignal, der me forventar og krev både meir og betre samarbeid. Som representanten frå MDG sa: Dei me snakkar om her i dag, er våre barn. Det er ikkje slik at det er barnevernsbarn barnevernet har ansvaret for, eller ungdomskriminelle berre politiet kan ha ansvaret for. Dette krev eit breitt og godt samarbeid.

Arbeidarparti-regjeringa arbeider langs fleire linjer, både med konkrete tiltak, som auka straffer, og med tiltak for å auke både politiets og barnevernets handlingsrom i møte med barn som gjer kriminalitet eller er i faresona for det. I dette ligg òg arbeidet med den nye inn-

rettinga av institusjonsbarnevernet, som Stortinget har slutta seg til gjennom kvalitetsløftet i barnevernet. Målet her er på ein mykje betre måte å klare å ivareta dei barna som har ulike og samansette behov, òg dei barna som kan ha kriminalitet som ein del av sitt handlingsmønster.

I det førebyggjande sporet gjer me det gjennom finansiering av målretta tiltak, som bl.a. éin-til-éin-oppfølging av unge i randsona av kriminalitet, som er i gang, og som er styrkt i inneverande år. Me gjer det gjennom utviding av tilbodet med multisystemisk terapi, ofte kalla MST. Me piloterer forsterka institusjonstilbod i barnevernet. Me gjer det gjennom bruk av hurtigspor for raske behandling av straffesaker. I tillegg kjem det breie førebyggjande arbeidet for at alle barn og unge skal oppleve at dei høyrer til.

Me veit at sårbare barn ofte blir rekrutterte til kriminalitet gjennom bl.a. sosiale medium og digitale flater. Difor er trygg digital oppvekst òg ein sentral del av regjeringas plan for Noreg, og eg meiner det er relevant å nemne at me arbeider med aldersgrense i sosiale medium.

Me løftar blikket for å finne ut korleis me kan leggje betre til rette for tverrsektorielt og tverrfagleg samarbeid for å møte det utfordringsbildet me ser. Me fortset arbeidet i kjernegruppa for barn og unge, der barne- og ungdomskriminalitet er eit prioritert område. Her er det bl.a. sett i gang eit arbeid med å greie ut rollar og ansvar på både statleg, kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Dette meiner eg er grep som møter utfordringsbildet Riksrevisjonen beskriv i sin rapport, og som òg er i tråd med fleire av anbefalingane til Riksrevisjonen.

Barne- og ungdomskriminaliteten er eit samfunnsproblem regjeringa prioriterer svært høgt. Eg er òg bekymra over at me ser ein auke særleg blant dei aller yngste, og at lovbrota blir meir alvorlege. Difor må me førebyggje at barn og unge i det heile blir rekrutterte inn i kriminaliteten, og så må me sikre at dei som bryt loven, blir møtt med raske og treffsikre reaksjonar. Me skal beskytte barna det gjeld, men me skal òg beskytte samfunnet. Bak den alvorlege barne- og ungdomskriminaliteten er det òg offer for den kriminaliteten. Alle barn har rett på beskyttelse og tryggleik, og difor er eg så glad for at både samarbeidet mellom justisministeren og meg og med resten av regjeringa i det tverrdepartementale samarbeidet ikkje berre er godt i gang, men òg fungerer veldig, veldig godt.

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:39:06]: Riksrevisjonen har foretatt en grundig undersøkelse av myndighetenes innsats mot barne- og ungdomskriminalitet i årene 2019–2024. Rapporten gir viktig informasjon til Justis- og beredskapsdepartementet og våre underliggende og

tilknyttede virksomheter, i tillegg til læringspunkter for samhandlingen med øvrige departementer og direktorater. Riksrevisjonen peker på flere utfordringer som jeg følger opp i tett samarbeid med disse.

Barne- og ungdomskriminalitet er et problem som krever koordinering og innsats på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer, herunder sektorer som ikke omfattes av Riksrevisjonens undersøkelse. Jeg samarbeider godt med barne- og familieministeren for å finne løsninger på de utfordringer rapporten påpeker, og med andre statsråder med ansvar for andre sektorer for å inkludere alle etater som kan ha egnede virkemidler.

Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at Justis- og beredskapsdepartementets innsats ikke har vært tilstrekkelig til å bidra til en mer effektiv straffesakskjede. Jeg er enig i at barn og unge som begår lovbrudd, raskt må møtes med tiltak som virker. Arbeiderparti-regjeringen vil derfor sørge for å rulle ut ordningen med hurtigere behandling av straffesaker i saker der gjerningspersonen er under 18 år, i hele landet, i løpet av denne stortingsperioden. I 2026 vil ordningen med hurtigspor være etablert i sju av tolv politidistrikt: Agder, Oslo, Sørvest, Sørøst, Trøndelag, Vest og Øst.

Riksrevisjonen gir også Justis- og beredskapsdepartementet sterk kritikk for at mindreårige i undersøkelsesperioden ble plassert i fengsel for voksne. Regjeringen har over tid prioritert å styrke kapasiteten i ungdomsenhetene. En ny ungdomsenhet er etablert i Evje, og kapasiteten ved ungdomsenheten på Eidsvoll er økt. Det pågår også arbeid med en ytterligere utvidelse. Parallelt med dette utredes behovet for nye, permanente ungdomsenheter. Hva behovet er nå, vil vi få svar på før sommeren 2026, og vi vil følge det opp i departementet.

Barn og unge som begår kriminalitet, særlig de som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet, har ofte dårligere oppvekstkår enn andre barn. De har oftere vært i kontakt med barnevernet, har dårligere skoleprestasjoner og oftere foreldre som selv er registrert for kriminalitet. Mange av dem har også selv vært registrert som fornærmet. De kan være utsatt for vold eller omsorgssvikt i hjemmet eller vold fra jevnaldrende. Det betyr at arbeidet med å forebygge vold i nære relasjoner også er viktig for å forebygge barne- og ungdomskriminalitet. Dette er et arbeid Justis- og beredskapsdepartementet prioriterer høyt.

I den senere tid har vi blitt mer oppmerksomme på at kyniske voksne med tilknytning til kriminelle miljøer bevisst oppsøker sårbare barn for å rekruttere dem til å begå kriminelle handlinger. Det viser betydningen av å se sammenhengen mellom vold i nære relasjoner, barne- og ungdomskriminalitet og organisert kriminalitet.

Som både budsjettsatsinger og en rekke igangsette tiltak og initiativer viser, er barne- og ungdomskrimina-

litet et prioritert område for denne regjeringen. Riksrevisjonen uttalte at innsatsen de siste årene er positiv, men at det er for tidlig å vurdere virkningene. Regjeringen har også satt i gang flere tiltak etter Riksrevisjonens undersøkelse. Den har vært nyttig for oss i vårt arbeid. Sammen med innsatsen mot organisert kriminalitet og vold i nære relasjoner, har jeg derfor tro på at vi vil se resultater.

Presidenten [13:43:18]: Det blir replikkordskifte.

Pål Morten Borgli (FrP) [13:43:30]: Det er gledelig å høre at begge statsrådene er opptatt av barne- og ungdomskriminalitet og ønsker å fokusere på det, og at regjeringen jobber knallhardt med dette. Det er gledelig.

Undertegnede var mandag på et foreldremøte. Der var det et veldig sterkt fokus på hva ungdommene vil møte når de nå går inn i 13–14-årsalderen. Det gjaldt mobbing, nettbruk, ordbruk osv. Det var en lang sekvens. Det var for så vidt lærerikt for meg å være til stede som besteforelder, også da en av foreldrene tok opp dette med narkotika og salgsapparatet og hvordan det begynner å spre seg blant de unge.

Hva tenker statsråden rundt den utviklingen som skjer på sosiale medier, der de rekrutterer helt unge mennesker til å selge narkotika?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:44:30]: Takk for spørsmålet fra representanten.

Jeg mener det er veldig alvorlig at barn rekrutteres til kriminalitet, til å selge narkotika. Det er alvorlig i seg selv, for narkotika er skadelig for enkeltpersoner og samfunnet. Det som også er alvorlig, er å se at disse barna gjerne tror de har kontroll på situasjonen, men en ser hvordan de blir trukket inn i kanskje enda mer alvorlig kriminalitet. Den utnyttningen vi ser av barn og ungdommer, og hvor sosiale medier gjerne er med på den rekrutteringen, tar jeg på største alvor. Jeg har forsikret meg om – og gjør det hele tiden – at også politiet tar det på største alvor, og at de så godt det lar seg gjøre, er i stand til både å forebygge det, avdekke det og håndtere det.

Pål Morten Borgli (FrP) [13:45:34]: Jeg regner med at statsråden har fått tilbakemeldinger fra sitt embetsverk om at salget av små mengder narkotika har eksplodert etter at vi i denne salen liberaliserte narkotikalovgivningen, og at stadig yngre rekrutteres til dette. Det er der hovedproblemet er, for er det noe kriminelle virksomheter kan, er det å tilpasse seg nye lover og finne nye metoder å gjøre dette på. Jeg vil faktisk ta de unge veldig i forsvar, for det er gjerne salgsapparatet og de store kriminelle organisasjonene som står bak, og dette er en følge av den liberaliseringen som har skjedd innen narkotikalovgivningen.

Jeg vil spørre statsråden: Er hun villig til å se på narkotikaloggivningen igjen og se om vi kan stramme inn, slik at det ikke lenger er ok å selge små mengder narkotika, eller iallfall å besitte små mengder narkotika?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:46:32]: For det første, når det gjelder hvor ansvaret ligger når barn rekrutteres til å selge narkotika: Det ligger selvfølgelig hos den voksne, ikke hos en 12–13-åring. På det punktet, når det gjelder å involvere barn i kriminalitet, kommer det et lovforslag til Stortinget som kriminaliserer dette. Jeg har dessuten tatt opp – med både riksadvokat, politidirektør og sjef Kripos – spørsmålet om man nå beveger seg inn i menneskehandel til tvangsarbeid for disse barna.

Jeg må innrømme at jeg er litt usikker på hva representanten peker på når det gjelder liberalisering av narkotika, for det har ikke vært noen liberalisering av narkotika i denne sal. Det som har skjedd, er at man før sommeren i fjor, i det forrige stortinget, endelig fikk landet en reform som er tydelig på at all bruk og besittelse av narkotika er forbudt.

Pål Morten Borgli (FrP) [13:47:31]: Det er iallfall ikke slik de politifolkene jeg snakker med, oppfatter det i det daglige. Jeg spør hvorfor det er blitt så åpenlyst, og hvorfor det ikke er reaksjoner på dette småsalget. Vi ser at unge folk, 13–14–15-åringer, nå rekrutteres på Snapchat og andre sosiale medier, og det er jo det som er en alarmerende utvikling. Nå har en egentlig sagt i lovverket, som jeg var inne på, ikke at det er lov, selvfølgelig, men at det er helt greit å besitte små mengder til eget forbruk, i egen lomme. Det er klart: Det er det smutthullet de kriminelle utnytter, og pusher de unge foran seg, som de vet ikke kan straffes.

Jeg synes ikke statsråden er veldig tydelig her, og jeg ber henne igjen om å komme med tiltak. Vil statsråden komme med tiltak som strammer inn dette småsalget?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:48:34]: Igjen: Jeg deler helt representantens beskrivelse når det gjelder rekruttering. Det er en alarmerende utvikling.

Hva er så situasjonen etter straffeloven og straffeprosessloven når det gjelder narkotika? I det jeg kanskje kan kalle mitt egentlige liv, har jeg opplevd at det har vært en usikkerhet om hva som er lov, og hva som ikke er lov. Jeg har også fått tilbakemeldinger om at politiet kan være usikre på hva de har lov til. Derfor var det så viktig for meg da jeg ble justisminister i fjor, å få landet del to av narkotikareformen, som bringer klarhet i bruk og besittelse av alle typer narkotika. Det er straffbart, og politiet har virkemidler for å håndheve det.

Presidenten [13:49:31]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Farukh Qureshi (A) [13:49:56]: Det begynner ikke med blålys, det begynner ikke med overskrifter, og det begynner heller ikke med at trettenåringer kaster granater i våre gater. Det begynner lenge før. Det begynner med en elleveåring som slutter å møte på skolen, en tolvåring som ikke blir fanget opp av systemet, en familie som ber om hjelp og møter ventetid og systemer som ikke snakker sammen. Noen ganger begynner det med noe enda mørkere: med vold i hjemmet, med rus, med omsorgssvikt, og med barn som lever i frykt lenge før de selv blir en trussel mot andre.

La oss huske at mange av disse barna har vært ofre lenge før de selv ble lovbrytere. Jeg har møtt disse ungdommene ute på oppdrag, og det starter nesten aldri med kriminalitet. Det starter med sårbarhet som ikke blir tatt på alvor, og nettopp derfor kan vi ikke møte dette med forenklinger. De som gjør dette til en konkurranse om å være hardest, eller om hvem som kan rope høyest, tilbyr fiktive løsninger på komplekse problemer.

Ja, kriminalitet skal få konsekvenser, men konsekvenser uten forståelse for årsakene er kortsiktig politikk. Riksrevisjonen peker på alvorlige svakheter. Det skal vi rette opp. Dette handler ikke om ett budsjett eller én regjering. Det handler om svikt som har fått utvikle seg over tid.

Ingen i denne salen har plettfri historikk. La oss derfor være varsomme med å kaste stein i glasshus. For skjellen nå er at Arbeiderpartiet har tatt tak, og vi prioriterer det som virker. Vi tror på et samfunn der vi sammen tar ansvar, både for tryggheten i gatene våre og for barna som vokser opp i dem. Vi har styrket én-til-én-oppfølgningen. Vi har utvidet kapasiteten i ungdomsenhetene våre. Vi har økt bruken av ungdomsstraff, og vi styrker samhandling mellom politi, barnevern, skole og helse. Forebygging og konsekvens må skje samtidig. Forebygging uten konsekvenser er naivt. Konsekvens uten forebygging er kortsiktig.

Trygghet skapes ikke av dem som roper høyest. Den skapes av dem som tar ansvar. Det ansvaret tar vi – for våre barn og for samfunnet.

Kristine Løfshus Solli (A) [13:52:54]: Riksrevisjonen har gjort en viktig gjennomgang på et område som er høyt prioritert for Arbeiderpartiet. Rapporten viser tydelig at dette er et samfunnsproblem som krever mer og bedre samarbeid på tvers av sektorer og nivåer. Regjeringen er allerede i gang med flere tiltak jeg tror vil være gode svar på flere av utfordringene som pekes på i denne rapporten.

I motsetning til FrP, som utelukkende prioriterer reaksjon etter lovbrudd, satser Arbeiderpartiet mer hel-

hetlig. For oss handler det både om rask og treffsikker reaksjon og om forebygging.

For noen uker siden var jeg på besøk i et fengsel, hvor jeg hadde en samtale med en av de innsatte. Før han kom til Norge, hadde han for øvrig sittet på lukket institusjon i Sverige, og ifølge ham ble både han og vennene hans mer kriminelle i løpet av oppholdet der. Da han ble spurt om hvorfor han hadde tatt de valgene han tok, og hva som kunne hindret ham fra å bli dratt inn i det kriminelle miljøet, sa han at det først og fremst handlet om mangel på tilhørighet. Han savnet fritidsaktiviteter, og han savnet trygge voksenpersoner i livet sitt. Han ble rekruttert inn i det kriminelle miljøet av en voksen som han oppfattet som trygg – en voksen som tilbød ham det han savnet i livet. Han fikk penger og status, men viktigst av alt: tilhørighet. Denne historien minner oss om at dette handler om mer enn straff. Det handler også om forebygging.

Arbeiderpartiet vil ikke bare behandle symptomene på kriminalitet. Vi vil også gjøre noe med årsakene. Derfor prioriterer vi tiltak som styrker fellesskapet, i tillegg til at vi tar tydelige grep for å sikre at de som bryter loven, møtes med raske og treffsikre reaksjoner. Derfor prioriterer vi bl.a. tett individuell oppfølging av ungdom som står i fare for å bli dratt inn i kriminelle miljøer, eller som har begått kriminalitet. Derfor prioriterer vi også bredere innføring av hurtigspor der det er behov for det. Det sørger for at kriminelle handlinger møtes med rask reaksjon for å forebygge videre kriminalitet. I tillegg øker vi kapasiteten i ungdomsfengslene, vi legger til rette for mer bruk av konfliktrådene, og vi har foreslått en egen straffebehandling som gjør det straffbart å rekruttere og involvere mindreårige i kriminelle handlinger.

Dette er handling, ikke overskrifter. Dette er politikk som virker.

Kari Baadstrand Sandnes (A) [13:56:03]: Takk til Riksrevisjonen for et godt og viktig arbeid. Barn og unge er vår nåtid og vår framtid.

Jeg registrerer at FrP har lite fokus på forebygging og mye på å straffe hardere og tidligere. Jeg registrerer også at FrP ikke har valgt å legge inn sine merknader i saken.

Arbeiderpartiet er opptatt av tidlig innsats og oppfølging. Barn og unge står overfor mange utfordringer i dagens samfunn, og det er vårt ansvar å sikre at de får den støtten de trenger. Forebygging av rus og kriminalitet er ikke bare en nødvendighet, men en investering i vår framtid. Arbeiderpartiet mener at tidlig innsats og omfattende samarbeid mellom barnehage, skole, helsevesen og lokalsamfunn er nødvendig for å forhindre at ungdom havner i kriminalitet.

Felles ansvar i Salten er et samarbeid mellom ti kommuner i Salten-regionen. Dette prosjektet tilbyr

rus- og kriminalforebyggende lavterskeltiltak for barn og unge fra 13 år. Inkludert i dette er samtaler og veiledning for ungdom og foresatte. Tiltaket er gratis, har kort ventetid og er tilgjengelig uten ventelister. Det er flere samarbeidspartnere i dette arbeidet, inkludert konfliktrådet, politiet, NKS Veiledningssenter, barnevernet, idrettskrets, elevtjenesten, multisystemisk terapi, rus-teamet i BUP og Foreldrenettverket TTI, Tidlig Tverrfaglig Innsats.

Andre regioner, som Helgeland, ønsker også å etablere noe lignende som Felles ansvar i Salten, og det er bevilget midler fra fylkeskommunen og statsforvalteren som en kan søke på. Et annet eksempel er Sortlandshjelpepa, en tjeneste for personer med utfordringer knyttet til psykisk helse eller avhengighet. Dette lavterskeltiltaket bidrar også til å forhindre negative konsekvenser av rusbruk.

Vi må klare å ha flere tanker i hodet samtidig, men forebygging må ligge langt framme.

Lars Rem (FrP) [13:58:53]: Ungdomskriminalitet og gjengkriminalitet truer tryggheten i lokalsamfunnene våre. Riksrevisjonens gjennomgang viser at innsatsen overfor barn og unge ikke har vært god nok – langt fra god nok. Forebyggende tiltak er mangelfulle, og ansvar og samarbeid er uklart. Mange unger som trenger hjelp, får ikke tidlig og helhetlig oppfølging. Samtidig ser vi at flere mindreårige begår alvorlige eller gjentatte lovbrudd. Her forventes snarlig handling.

Tiltakene har ofte vært oppstykkede og kortvarige. Mange unge som gjentar kriminalitet, har vært kjent av hjelpeapparatet uten at det er gjort nødvendige tiltak. Det tar også for lang tid fra lovbruddet skjer, til reaksjoner og oppfølging settes inn. Dette svekker både forebygging og muligheten for reell endring. Ungdoms- og gjengproblemer skaper betydelig utrygghet. Mer narkotika, vold, ran og bruk av våpen i offentlig rom er uakseptabelt. Vi kan ikke akseptere at deler av byer eller bydeler mister kontrollen. Dette krever både forebygging og tydelig politiinnsats mot de mest belastede miljøene. Ofrene må sikres en trygg hverdag uten frykt for å møte utøveren på gata. Deres sikkerhet og trygghet må være førsteprioritet i alle tiltak.

Jeg støtter mål om styrket politiinnsats og bedre verktøy for å avdekke våpen og narkotika i utsatte områder samt økt bruk av exit-programmer for å hjelpe unge ut av kriminaliteten. Samtidig må vi sikre egnede tiltak og trygge tilbud for de aller yngste som begår alvorlige eller gjentatte lovbrudd. De trenger behandling og vern – ikke plassering sammen med voksne innsatte, men i egne, egnede instanser. Mekling og rask, tilpasset reaksjon har dokumenterte positive effekter og må brukes mer. Fremskrittspartiet har i mange år foreslått strenge-

re tiltak, lavere straffbar alder, skjermede soner, hurtigdomstoler for bl.a. ungdom og gjengkriminelle og økt ansvarliggjøring hos foreldre. Slike forslag må ikke bare vurderes, de må innføres og tas i bruk.

Ronny Aukrust (A) [14:01:53]: Når vi snakker om barne- og ungdomskriminalitet, er det lett å starte i feil ende. Det handler ikke først og fremst om straff, men om forebygging, tilhørighet og å gi barn og unge noe å gå til før de gjør noe dumt. På begynnelsen av 2000-tallet dominerte organiserte gjenger kriminalitetsbildet. I dag er dette endret til utvikling av mer omskiftelige og uoversiktlige ungdomsgrupperinger, der økt mobilitet og skiftende grupperinger skaper mer dynamiske kriminelle miljøer.

Vi leser i Riksrevisjonens undersøkelse at en liten gruppe barn og unge under 18 år begår gjentatt kriminalitet, og at denne gruppen i stor grad er drivende for den anmeldte kriminaliteten de siste årene. Av 800 barn og unge under 18 år som er siktet for gjentatt eller alvorlig kriminalitet, er 117 siktet for minst ti lovbrudd hver. Økningen i kriminalitet de siste årene skjer først og fremst blant barn under 15 år. Det bør bekymre oss alle, for jo tidligere en ungdom havner på feil spor, jo vanskeligere er det å snu.

Arbeiderpartiet prioriterer å forebygge kriminalitet så tidlig som mulig og stoppe utviklingen vi har sett de siste årene. En-til-en-oppfølgning retter seg mot barn og unge under 18 år som har begått eller står i fare for å begå kriminelle handlinger, og denne satsingen styrkes flere steder i landet. Kommunene har ansvaret for mange av de mest sentrale tjenestene i det forebyggende arbeidet: skole, fritidstilbud, barnevern, oppsøkende tjenester og samarbeid med frivillighet. Det er nettopp her forebygging enten lykkes eller svikter.

Når ferietiden treffer de unge, treffer den ikke likt. For mange barn og ungdom er ikke sommerferie eller vinterferie ensbetydende med reiser, opplevelser og organiserte aktiviteter. For dem som lever i lavinntektsfamilier, betyr ferier ofte mye tid hjemme, uten faste holdepunkter, voksne rundt seg og noe konkret å gjøre – og vi vet mye om hva ustrukturert tid kan føre til. I min hjemkommune i Indre Østfold har man klart å gjøre noe med nettopp dette. Lokale ildsjeler, frivillighet, næringsliv og kommuner har gått sammen og åpnet Askimhallen gjennom en hel måned, i juli 2024 og 2025, med gratis aktiviteter, gratis mat og trygge voksne. En idrettshall som ellers sto tom om sommeren, fikk nytt liv. Resultatet ble utelukkende positivt: Oppslutningen var stor blant ungdommen, Bane NOR rapporterte om null hærverk på togstasjonen, butikkene rapporterte om null nasking blant ungdom i butikkene, og det var en markant nedgang i anmeldte saker der mistenkte var under 18 år.

Statsråd Lene Vågslid [14:04:58]: Eg ville ta ordet til innlegg fordi eg la merke til at representanten Borgli frå Framstegspartiet var oppteken av rekruttering av barn og unge til sal og bruk av narkotika. Det er eg også – eg er kjempebekymra over det me veit i dag om korleis både kyniske kriminelle og organiserte gjengar går etter dei mest sårbare barna via sosiale medium. Difor er det litt snodig at Framstegspartiet er det einaste partiet som er imot ei aldersgrense i sosiale medium. Eg meiner at me må forstå det digitale livet til barna våre, skal me forstå forebygging i dagens samfunn. Viss ikkje me som er foreldre, har kunnskap om sosiale medium og digitale plattformer der kyniske kriminelle får tak i ungane våre, vil me ikkje klare å kjempe på dei frontane me må.

Skal me forebyggje kriminalitet, må alle som arbeider med barn og unge, også ha kunnskap og kompetanse om kva som skjer på internett. Det er jo ikkje slik at dei som blir rekrutterte i dag, nødvendigvis blir plukka opp på gata her ute. Dei kriminelle kjenner den digitale kvardagen til barna godt. Viss me ikkje klarar å regulere dette betre og ikkje hevar kompetansen hos både foreldre og tilsette som jobbar med barn, får me ei enorm blindsoner. Difor er eg glad for at barnevernsinstitusjonane frå 1. januar i år har fått nye heimlar, slik at ein har høve til bl.a. å ha innsyn i elektronisk kommunikasjon. Det er dessverre nødvendig, for me veit at ein del av dei kriminelle går etter barn i barnevernet, og dei må bli beskytta betre mot å skade både seg sjølve og andre. Me må også gjere meir for å sikre at barnevernsinstitusjonane har dei nødvendige verktøya for å gje god hjelp, omsorg og beskyttelse. Difor har både justisministeren og eg varsla at me kjem til å følgje opp Storberget-utvalet raskare enn me hadde tenkt. Eg vil berre tilbakevise påstanden frå Jon Engen-Helgheim om at ting går seint.

Heilt til slutt: Her i Oslo og på Romerike er dei veldig gode på MST, multisystemisk terapi. Dei som arbeider med familiebasert, systematisk oppfølging av dei mest utsette barn og unge, får veldig gode resultat. Det er viktig å få sagt at ein jobbar tett med familiene i mykje av det gode arbeidet som skjer i Oslo, på Romerike eller andre plassar. Slik får ein barn og unge ut av kriminalitet, og det vil me ha meir av, ikkje mindre.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:08:11] (komiteens leder): Som kjent er en litt populær definisjon på ordet galskap å gjøre det samme om og om igjen, og forvente et helt annet resultat. Det er nesten sånn jeg oppfatter Arbeiderpartiets representanter her i dag. Jeg trodde faktisk man var kommet videre. Det er en stund siden jeg drev på med denne kriminalitetsdebatten selv, i justiskomiteen, men jeg opplever at problemet fremdeles er det samme som det var i 2020, da vi tok opp disse

problemene – og for øvrig ble ignorert, forsøkt latterliggjort og avvist, selv av deler av oslopolitiet, som nå ser ut til å ha kommet på bedre tanker.

Det høres ut som verden skal reddes med kun forebygging og bedre integreringspolitikk. Vel, dette landet – Norge, altså – er det landet i verden som bruker mest penger på nettopp denne typen tiltak. Hvis man ikke har kommet opp med et helt fantastisk nytt, revolusjonerende tiltak, som jeg venter i spenning på, er det vel ikke grunn til å anta at man kommer til å revolusjonere kampen mot barne- og ungdomskriminalitet dersom man ikke ser på det aller, aller viktigste.

Det fremgår også av Riksrevisjonens rapport, bl.a. i følgende konklusjoner: Det tar for lang tid fra lovbrudd til straffegjennomføring starter. Det kan være vanskelig å finne egnede straffereaksjoner, og det mangler egnede tiltak i straffegjennomføringen. Det får sjelden konsekvenser når ungdom bryter vilkår eller begår nye lovbrudd under straffegjennomføringen. Det er mangelfull etterforskning og oppfølging av barn under 15 år som begår lovbrudd.

En vesentlig del av rapporten peker på nettopp dette: en kriminalitetspolitikk som ikke fungerer. Man lytter til representantene fra Arbeiderpartiet i dag, som ignorerer det problemet, og vil ha enda mer forebygging, enda flere ungdomsklubber, enda flere tiltak i fritiden, enda mer integreringspolitikk. Det fungerer ikke.

Jeg har hørt på de vanvittige historiene – unnskyld ordbruken, president – de merkelige og jeg vil si dypt alvorlige historiene om barn som blir utsatt for grov voldtekt, og hvor den kriminelle som da ikke er helt 18 år, men 17,5 år, blir møtt med samfunnsstraff som straffereaksjon. Det er det reelle eksempler på fra Oslo tingrett. Da lurar man virkelig på: Har man egentlig forstått problemet?

Pål Morten Borgli (FrP) [14:11:21]: Jeg hadde ikke tenkt å ta ordet igjen, men så ble jeg selvfølgelig litt både provosert og utfordret av statsråd Vågslid. Jeg er veldig glad for at jeg klarte å få katten ut av sekken, for det at en nå faktisk skal innskrenke barn og unges frihet på nett og sosiale medier, er nettopp litt av problemet. Dette er ikke det store samfunnsproblemet. Om en innskrenker det, kommer jo salgsapparatet til å tilrettelegge sitt apparat ut fra også den begrensningen.

Som jeg var inne på, er problemet – selv om statsråden nekter for det – at det er blitt en liberalisering i narkotikalovgivningen, for politiet praktiserer ikke lenger dette med at de går og tar de små, små mengdene fra dem de kaller brukere, men som nå har blitt et salgsapparat. Det er her naiviteten er helt på topp i Arbeiderpartiet.

Jeg skal følge med på dette, fra både barne- og familieministeren og justisministeren, for en må ikke dytte

dette over på barna. Det er de voksne som rekrutterer barn, og de er veldig lette å binde fast til dette med å distribuere narkotika i små mengder. Det er denne lovendringen som har gjort dette mulig, og det er katastrofalt for barn og unge i Norge.

Ronny Aukrust (A) [14:13:15]: Å møte ungdomskriminalitet med kun strenge straffer, som FrP snakker om, er en retroaktiv tilnærming. Skal vi lykkes, må vi være proaktive og investere i aktivitet, tilhørighet, trygge voksne og tidlig innsats. Straff kan være nødvendig, men uten forebygging løser vi ikke problemet.

Jeg hører at representanten Amundsen snakker om at han er lei av hva vi sier fra Arbeiderpartiets side. Det virker ikke som representanten har fulgt godt med i debatten når man hører om alle tiltakene vi faktisk har gjort etter at denne riksrevisjonsrapporten ble fremlagt.

Verden forandrer seg. Sist lørdag var jeg i et møte med organisasjonen Bydelsfedre i Moss, frivillige voksne som trenes på å møte barn og ungdom for å kunne lytte til det som ikke blir sagt, og å kunne se bakgrunnen i et bilde hvor de fleste ser bare selve motivet. De fungerer som trygge brobyggere mellom barn og unge, nærmiljø, skole og offentlige tjenester. Det er der, i disse møtene, vi får høre disse ubehagelige historiene om barn helt ned i tiårsalderen som blir vervet gjennom sosiale medier. Det var ikke et tema for få år siden. Vi har endret oss.

Det starter nå med spill. Barna blir utfordret med småting, gjerne å utløse en brannalarm eller å gjøre et lite oppdrag, men disse chatmeldingene kan fort eskalere til alvorlig kriminalitet man leser om på førstesidene i riksaviser. Derfor har regjeringen tatt viktige grep, som bl.a. økte aldersgrenser i sosiale medier og tydeligere rammer for digitale verktøy i skolen. Det vil gjøre det vanskeligere for de kriminelle å komme i kontakt med barn og unge.

Til slutt: Å investere i ungdom før de gjør noe dumt, lønner seg ti av ti ganger. Forebygging handler ikke om naivitet, det handler om klokskap, om trygghet og om å forstå at fellesskapet alltid er sterkest når vi stiller opp tidlig og ikke bare reagerer for sent.

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:15:45]: Jeg er glad for representanten Borglis engasjement når det gjelder rekruttering av barn til kriminalitet. Det er svært bekymringsfullt. Vi deler begge to det synet at det vi har sett nå i den senere tid, med hvordan kyniske kriminelle nettverk rekrutterer barn og utsetter dem for stor fare, er alvorlig. Det må vi ta på største alvor. Det betyr også at den satsingen regjeringen har mot de kriminelle nettverkene – det er økt med 600 mill. kr årlig for å få en kraftsatsing som politiet selv kaller en «gamechanger» – er helt avgjørende.

Vi vet også at driveren hos de kriminelle nettverkene er narkotika. Derfor var det så viktig for Arbeiderparti-regjeringen i fjor vår å få på plass en rusreform som slår helt tydelig fast at all bruk og besittelse av narkotika er straffbart, og det skal håndheves. Derfor var det også så viktig for regjeringen å få på plass tydelige hjemler for politiet for faktisk å kunne avdekke bruk og besittelse av narkotika. Det har Stortinget vedtatt. Det er den nye endringen som kommer i lovverket, og som vil gjøre det enda tydeligere for alle, både barn og voksne og politiet selv: Dette er straffbart, dette skal håndheves.

Hvis en ikke forstår hvordan kriminalitetsbildet i dag ser ut – ikke da representanten Amundsen satt i justiskomiteen, men hvordan kriminalitetsbildet ser ut i dag, hvor det er internett, det er sosiale medier, det er digitale flater, og det ikke finnes en straffesak uten at man også har disse digitale bevisene – klarer man ikke å bekjempe kriminalitet. Det er helt avgjørende at vi kriminaliserer involvering av barn i kriminalitet, men også at vi og lovgiverne skjønner at det er digitaliseringen som nå legger til rette for rekruttering, for omsetning og for betaling. Derfor tenker jeg at tre politifolk per tusen innbyggere, som lederen av justiskomiteen ville ha, ikke er svaret nå. Svarer nå er at politiet må ha et skikkelig IKT-system som gjør at de blir enda bedre i kriminalitetsbekjempelsen.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:19:06]: Jeg legger til grunn at justisministeren er fullstendig klar over at både internett og sosiale medier eksisterte i 2020, men at trenden og utviklingen har gått i en stadig verre retning, er det overhodet ingen tvil om. Det betyr selvfølgelig at man må tilpasse tiltakene i politisporet også langs de linjene. Det er en selvfølge. På IKT har politiet veldig mye å hente for å kunne være på et moderne nivå – ingen tvil om det – men det står heller ikke i noen kontrast til å ha flere polititjenestemenn ute i gatene. Tre per tusen er det Fremskrittspartiet går inn for, og som mange andre europeiske land legger til grunn.

Det ene utelukker ikke det andre. Når jeg lytter til representanten Aukrust, høres det ut som det ene utelukker det andre, dvs. henholdsvis politisporet og forebyggingsspolet. Selvfølgelig er det begge deler. Det har alltid vært begge deler. Det kommer alltid til å være begge deler. Likevel har man satset veldig mye på det ene og altfor lite på det andre. Deri ligger problemet.

Jeg gjentar: Motbevis min påstand om at Norge er det landet i verden som bruker mest av skattebetalernes penger per innbygger på denne typen forebygging, og mest på integrering per innbygger. Motbevis det. Det er i hvert fall ikke sånn at man ser det får så veldig store konsekvenser for de forholdene. Politiet og straffespolet har jo ligget i baklekse. Som jeg sier: Når man kan få samfunnsstraff for å begå grov voldtekt, er vi på ville veier.

Det er nettopp der Fremskrittspartiet har stått alene. Etter hvert har flere skjønnet problemet og ser behovet for å stramme inn, men å si at dette er noe enten-eller, holder ikke. Det må gjøres langt, langt mer på politisiden og etterforskningssiden. Det må tilføres mer ressurser. Flere politifolk må også få i oppgave å ettergå saker på sosiale medier og internett – ren kriminalitet – men vi trenger også flere folk der ute.

Fremskrittspartiet aksepterer ikke premisset om at man må velge det ene eller det andre, slik jeg oppfatter at Arbeiderpartiet gjør. Vi vet at det har blitt satset altfor mye på det ene og altfor lite på det andre. Det var problemet i 2020, og dessverre er det åpenbart et problem den dag i dag.

Statsråd Astri Aas-Hansen [14:22:11]: Jeg er enig i at vi trenger politifolk som er ute på gatene. Selv om det er i sosiale medier og den digitale sfæren at mye, eller nærmest all, vil jeg påstå, kriminalitet har et kontaktpunkt – det planlegges, det rekrutteres, det avtales, det betales – vil selvfølgelig en del av den kriminaliteten rent faktisk skje ute på gaten, så vi må ha politifolk som også er ute i operativ tjeneste.

Når det gjelder tre per tusen – i dag har vi 2,03 per 1 000, FrP vil ha 3 per 1 000 – betyr det at vi må ha ca. 5 400 flere politiårverk, og 5 400 flere politiårverk innebærer ca. 30 pst. økning av politibudsjettet. Det koster 9,5 mrd. kr. Jeg har fått den forståelsen at akkurat det med penger og trygg økonomisk styring ikke er noe FrP er så opptatt av, men dette koster altså mye penger, og det er i tillegg til utgifter til et økt antall studieplasser. Arbeiderpartiet får i år på plass flere studieplasser på politiutdanningen enn det FrP la inn i sitt alternative budsjett.

Som et apropos til tre per tusen: Det å digitalisere politiet – gjennomføre det digitaliseringsløftet for politiet vi nå er i ferd med å legge til rette for – vil frigjøre mellom 1 000 og 1 500 årsverk til politioperativt arbeid, ifølge politidirektøren. Det vil frigjøre årsverk. Alle i denne salen vet at vi ikke nå er der at vi bare krangler om pengene og hvordan penger skal prioriteres – vi driver også og krangler om hvem som skal ha folkene, hvor vi skal bruke arbeidskraften. Vi må ha flere i jobb, men vi må også være tydeligere på hvordan en skal få dekket opp de behovene vi har i samfunnet. Da synes jeg det er mye smartere å bruke pengene på noe som både oppklarer mer kriminalitet og frigjør en stor andel politiårverk til politioperativt arbeid, enn å øke til tre per tusen, som FrP prioriterer.

Presidenten [14:25:00]: Representanten Per-Willy Amundsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til inntil 1 minutt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:25:18]: Alle forstår at dersom man skal øke til tre per tusen, er ikke det noe man gjør over natten, men det er et langsiktig mål, slik det var da man gikk inn for målet å få to per tusen. Det var også et langsiktig mål. Det på sikt – eventuelt over flere stortingsperioder f.eks. – å øke justisbudsjettet med 30 pst., som det ble antydnet, lar seg utmerket godt gjøre. Fremskrittspartiet satt i regjering og nesten doblet samferdselsbudsjettet i løpet av den perioden. Vi skal jammen klare det på justis også. Det har også det ved seg at dersom vi skal klare å ha den beredskapen samfunnet etterspør, vil det kreve flere politifolk der ute, og derfor henger dette sammen. Samfunnsberedskap krever mer politifolk også av andre årsaker, og da må man ta det på alvor. Man må sørge for å bygge opp den politistyrken som trengs, sørge for mer utdanning og sørge for mer politi og tryggere gater.

Presidenten [14:26:15]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [14:26:19]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby og Abid Raja om en konkret handlingsplan for naturen (Innst. 98 S (2025–2026), jf. Dokument 8:4 S (2025–2026))

Presidenten [14:26:35]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Frøya Skjold Sjursæther (MDG) [14:27:05] (ordfører for saken): Jeg vil takke komiteen for samarbeidet i denne saken. Vi behandler altså et representantforslag fremmet av Venstre, der det foreslås å be regjeringen legge fram en konkret og forpliktende handlingsplan for naturmangfold som viser hvordan Norge kan nå målene i naturavtalen.

Jeg tror vi alle er enige om at naturpolitikken har fått større plass i den politiske debatten de siste årene. Vi har også fått et sterkere internasjonalt rammeverk som setter ambisiøse mål for arbeidet med å bevare og restaurere naturmangfold, økosystemer og dyreliv.

I innstillingen til saken viser komiteen til naturavtalen, som ble inngått i 2022 og består av 23 mål som beskriver hvordan verden skal håndtere naturkrisen. Avta-

len slår bl.a. fast at man globalt skal verne og bevare 30 pst. av hav- og landområder, restaurere 30 pst. av ødelagt natur og stanse utryddelsen av arter. Den slår også fast at alle medlemsland skal legge fram nasjonale handlingsplaner som viser hvordan de globale målene skal nås.

Jeg er glad for at komiteen står samlet om disse premissene for naturpolitikken. La meg legge til at å verne og restaurere 30 pst. av hav- og landområder er et godt og ambisiøst mål, og det vil kreve mye av oss.

Så langt har Norge vært gode på å etablere et rammeverk og kjøpereglene for oppfølging av avtalen. Som komiteen understreker i en enstemmig merknad, har Norge allerede en handlingsplan for natur, som vi vedtok her i fjor vinter. Samtidig er det en del av partiene her i dag, inkludert oss i Miljøpartiet De Grønne, som mener at den faktiske gjennomføringen av tiltakene som trengs, går altfor sakte, og at vi derfor trenger en ny handlingsplan.

Det er nettopp det forslaget fra Venstre handler om. Vi trenger en plan som faktisk viser hvordan Norge skal nå målene i naturavtalen. Det får dessverre kun støtte av SV, Rødt og MDG her i dag. Det betyr at vi må jobbe enda hardere framover for å få vedtatt ny og offensiv naturpolitikk på Stortinget og ikke minst i budsjettforhandlingene i tiden framover.

Jeg gleder meg til debatt og tar opp forslaget MDG er en del av.

Presidenten [14:29:10]: Representanten Frøya Skjold Sjursæther har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Anne Hagenborg (A) [14:29:29]: Arbeiderpartiet er opptatt av spørsmål om naturforvaltning og Norges rolle i å nå de globale miljømålene. Naturmeldingen, Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold, ble lagt fram i 2024 og vedtatt i 2025. Den viser hvordan vi skal bidra til å nå målene. Her er det også beskrevet en rekke grep som skal bidra til at samfunnets bruk av natur skjer uten at naturen blir unødvendig skadelidende.

I naturavtalen inngått i desember 2022 er det 23 mål som beskriver hvordan verden skal håndtere og begrense den globale naturkrisen innen 2030. Avtalen slår bl.a. fast at man globalt skal verne 30 pst. av hav- og landområder, restaurere 30 pst. av ødelagt natur og stanse utryddelsen av arter. Alle medlemsland skal hvert fjerde år legge fram en oversikt over status, måloppnåelse og tiltakene som gjennomføres. Det er varslet fra klimaministeren at den første oversikten legges fram for Stortinget i løpet av høsten 2027.

Det arbeides nå med å legge fram et nasjonalt naturregnskap. Det er varslet å komme i løpet av 2026. Natur-

regnskapet skal gi oversikt over økosystemenes utbredelse, tilstanden de er i, og økosystemtjenestene de gir samfunnet. Dette vil gi oss mer kunnskap til å fatte gode beslutninger.

Den 16. desember 2025 lanserte klima- og miljøministeren et kart over grå arealer. Kartet skal gjøre det lettere å få en oversikt over allerede nedbygde områder og blir et viktig verktøy for å kunne ta bedre vare på norsk natur.

Arbeiderpartiet mener at vi nå, i stedet for å lage en handlingsplan for naturen, skal bruke tiden på å gjennomføre tiltak og andre oppfølgingspunkter Stortinget allerede har sluttet seg til. Vi kommer derfor til å stemme imot å bruke tiden på å lage en ny plan for naturen nå.

Ove Trellevik hadde her teke over presidentplassen.

Kari Sofie Bjørnsen (H) [14:32:15]: Forslagsstillerne foreslår å be regjeringen legge fram en konkret og forpliktende handlingsplan for naturmangfold som viser hvordan Norge skal nå målene i naturavtalen som ble inngått i Montreal i desember 2022. Avtalen slår bl.a. fast at man globalt skal verne og bevare 30 pst. av hav- og landområder, restaurere 30 pst. av ødelagt natur og stanse utryddelsen av arter. En viktig forpliktelse i naturavtalen er at alle medlemsland skal legge fram nasjonale handlingsplaner som viser hvordan de globale målene skal nås.

Dette er et viktig tema. Meld. St. 35 for 2023–2024, Bærekraftig bruk og bevaring av natur, og stortingsbehandlingen av denne, utgjør Norges svar på forpliktelsen om å legge fram en nasjonal handlingsplan, men vi er ikke ferdig der. Norsk naturpolitikk må videreutvikles med nye tiltak for å levere på forpliktelsene i naturavtalen.

Ved framleggelsen av naturmeldingen ble det påpekt av flere, deriblant Høyre og Venstre, at meldingen var for lite konkret. Høyre fremmet 13 egne forslag for bedre ivaretagelse av naturen. Selv om stortingsmeldingen hadde sine svakheter, er arbeidet med oppfølging av denne i gang fra regjeringens side. Høyre er opptatt av resultater og at den meldingen Stortinget ganske nylig behandlet, blir fulgt opp. Representantforslaget vi nå behandler, har gode intensjoner, men Høyre er bekymret for at det blir mye arbeid med ytterligere planer. Arbeidet bør heller rettes mot konkrete tiltak innen naturpolitikken.

Et av de største hindrene for god naturforvaltning er mangel på oversikt. Regjeringen må prioritere innsatsen for å kartlegge norsk natur og støtte kommunene i å oppdatere egne arealplaner. For å kompensere og restaurere natur trengs det gode oversikter både nasjonalt

og regionalt, slik at arbeidet med naturrestaurering blir mest mulig effektivt.

Vi mener også at regjeringen bør vurdere om den første versjonen av det nasjonale naturregnskapet kan være klar i første halvdel av 2026.

Ole Herman Sveian (Sp) [14:34:55]: Senterpartiet mener at en god naturpolitikk må bygge på balansen mellom vern og bruk, mellom ekspertkunnskap og lokal erfaring og mellom sentrale påbud og lokal forvaltning. Uten denne balansen risikerer vi å miste både tilitt, forståelse og oppslutning om naturpolitikken.

De som lever av og med naturen hver dag, må oppleve at det er en sunn fornuft i de valgene vi tar. For Senterpartiet handler naturpolitikk om forvalteransvaret. Naturen er vår felles arv og grunnlaget for matproduksjon, skogbruk, fiskeri, reiseliv, friluftsliv og levende lokalsamfunn i hele landet. Tilgang til natur er viktig for folks livskvalitet, og bruk av natur er dypt festet i norsk kultur og identitet.

Skal vi lykkes med å ta vare på naturmangfoldet, mener Senterpartiet at vi må kombinere bevaring og bærekraftig bruk istedenfor å sette dem opp mot hverandre. Senterpartiet mener at naturmeldingen, som ble utarbeidet og lagt fram av Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen i 2024, er et solid og helhetlig rammeverk. Naturmeldingen om bærekraftig bruk og bevaring av natur er en omfattende og viktig melding som tydelig følger opp naturavtalen. Meldingen bygger videre på norsk forvaltertradisjon, der bruk og vern går hånd i hånd, og gir et godt grunnlag for en helhetlig naturforvaltning i landet.

Vi må være varsomme med å la vernetankegangen alene styre naturpolitikken. Det er allerede vernet betydelige areal i Norge. For Senterpartiet er det viktig å sikre god forvaltning av den naturen vi har, framfor å legge nye planer for vern der naturområder låses ned uten lokal forankring. Vern må ikke brukes for vernets skyld. Vi trenger mindre byråkrati og mer fornuftige løsninger som baseres på vitenskapelig kunnskap om artene, naturtypene, økosystemene og de miljøforholdene som berøres.

Nesten en tredjedel av artsmangfoldet i Norge er avhengig av et levende kulturlandskap. Beiting og aktiv drift er helt avgjørende for å ta vare på åpne landskap og biologisk mangfold. Et bærekraftig landbruk i hele Norge er en del av løsningen. For Senterpartiet handler det om å finne gode, praktiske løsninger som gjør at vi kan ta vare på naturen, samtidig som vi sikrer verdiskaping, bosetting og ansvarlig bruk i hele landet.

Den vedtatte naturmeldingen gir et godt utgangspunkt for nettopp det, og Senterpartiet vil derfor ikke støtte Venstres forslag.

Marit Veia (V) [14:37:43]: Til alle tider har naturen vært en del av det bestandige. Når verden er urolig eller livet er vanskelig, er det mange som søker til naturen. Vi finner trygghet i å trække på de samme stiene som foreldrene og besteforeldrene våre gikk på, i urørt fjellandskap, i skogen eller i fjæra, men nå er vi i ferd med å gjøre uopprettelig skade på alt dette. Naturen forsvinner bit for bit. Skoger flatehogges, myrer dreneres, og fjorder fylles med avfall. I byer og tettsteder forsvinner hundremeterskoger og den nærnaturen som betyr mest for folk i hverdagen. Det biologiske mangfoldet, dyrene, plantene og krypene, som er selve grunnlaget for livet på jorda, blir borte.

Ungene våre opplever allerede nå en fattigere natur enn det vi gjorde da vi vokste opp. Det er trist, det er urettferdig, og så er det farlig, for naturen er et finstemt maskineri der hver del har en funksjon. Vi kan tenke oss det litt som en flymotor. Ville vi virkelig tatt sjansen på å dra ut én skrue og så en skrue til, og så satse på at flyreisen gikk bra?

NRK har avslørt at det har vært over 44 000 inngrep i norsk natur de siste fem årene. Det bygges ned to fotballbaner med natur hver dag. Det kan derfor ikke være noen tvil om at det trengs en mye mer konkret og forpliktende plan for å ta vare på naturen. I 2022 undertegnet Norge Montrealavtalen, med mål om å stanse og begynne å snu tapet av natur innen 2030. En sentral forpliktelse i den avtalen er at alle medlemsland skal legge fram nasjonale handlingsplaner som viser hvordan målene skal nås.

Naturmeldingen, som ble lagt fram i 2024, var regjeringens forsøk på å innfri denne forpliktelsen, og den var et mageplask. Det var et dokument som tok oss lenger bort fra målene i naturavtalen. Naturmeldingen viste at vi i Norge ikke er i nærheten av å oppfylle naturforpliktelsene våre, og at regjeringen ikke har noen troverdig plan for å gjøre det. I behandlingen av meldingen stemte Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet mot alle tiltak – 130 ulike forslag som ville tatt oss nærmere målet. Det var svaret fra den regjeringen som sier at klima og natur skal være rammen for all politikk.

Det går feil vei for naturen. Det er så utrolig trist, for naturvern er verken astrofysikk eller science fiction, det er egentlig veldig enkelt: Det handler om å la naturen være litt mer i fred. Det handler om å la naturen vinne, også i møte med andre viktige interesser. Så enkelt, men likevel så vanskelig for et flertall i denne salen.

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:40:44]: Norge har et rikt naturmangfold. Det er et resultat av et langsiktig og målrettet arbeid. Allerede i 2001 kom Nor-

ges første handlingsplan for naturmangfold. Den andre ble lagt fram i 2015.

Som en oppfølging av naturavtalen er det forventet at hvert partsland oppdaterer sin handlingsplan for natur. Høsten 2024 la vi derfor fram naturmeldingen, som er Norges nye handlingsplan. Naturmeldingen legger til rette for bærekraftig bruk og bevaring av natur i Norge. I tillegg viser meldingen hvordan Norge vil bidra til at naturavtalens 23 mål fram mot 2030 kan nås.

I naturmeldingen tar vi konkrete grep for å stanse naturtap, bygge et nytt system for arbeidet med naturen samt nå våre nasjonale målsettinger og de globale målene. La meg nevne tre eksempler.

For det første har meldingen en mer helhetlig og systematisk måte å tilnærme seg forvaltning av natur på. Hvert fjerde år skal regjeringen nå legge fram en oversikt til Stortinget over status, tiltak og måloppnåelse, og den første kommer allerede i 2027. Det vil bidra til en regelmessighet som gir arbeidet forankring, legitimitet og system.

For det andre utvikler vi nye verktøy for arbeidet med å ta vare på og sette rammer for naturen vår. Ett av dem er naturregnskap, som kommer i løpet av 2026, og som vil gi regelmessig og oppdatert kunnskap om utbredelsen av og tilstanden til naturen vår. Vi har også flere andre viktige verktøy på plass. Et eksempel er kartet over grå arealer, som kom før jul, som gir kommuner og utbyggere en viktig oversikt som bidrar til å kunne planlegge bedre. Det samme gjør kartet over naturskog, som vi fikk på plass kort tid etter at naturmeldingen ble behandlet i denne salen i fjor. Vi har også menyer av tiltak, som handler om å finne de beste tiltakene på tvers av sektorer for å oppnå en ønsket tilstand i økosystemene.

For det tredje slår naturmeldingen endelig fast at vi trenger en mer arealgjerrig forvaltning av naturen vår. Vi har fastsatt nye mål om nedbygging av natur og om naturrestaurering som skal bidra til å få ned nedbyggingen. Kommunene er den viktigste arealforvalteren. Vi følger opp med konkrete tiltak for å styrke kommunenes kapasitet og kompetanse for naturvennlig planlegging og setter også tydeligere rammer. For eksempel har vi styrket Natursats-ordningen, som bidrar til bedre arealplanlegging i kommunene.

Jeg er helt enig i at vi ikke er i mål. Vi har fortsatt en stor jobb å gjøre med å stanse bit-for-bit-nedbyggingen av norsk natur, som har fått pågå altfor lenge. I sum mener jeg imidlertid vi er godt i gang med bygge det systemet som skal få til nettopp det, og som skal sørge for at vi setter rammene naturen fortjener.

Presidenten [14:43:45]: Det vert replikkordskifte.

Marit Veia (V) [14:44:02]: Jeg vil begynne med et veldig kort spørsmål til klima- og miljøministeren: Me-

ner statsråden at Norge kommer til å nå de forpliktelsene vi har om å verne 30 pst. av land- og havområder og restaurere minst 30 pst. av ødelagt natur innen 2030?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:44:19]: For det første må jeg igjen minne en representant fra Venstre om at målene i naturavtalen i utgangspunktet er globale mål. Norge har riktignok sagt at vi skal gjøre vår del av jobben på hjemmebane i tillegg, og at vi har et mål om å verne eller sikre andre former for bevaring av 30 pst. av norske arealer. Jeg mener vi ligger godt an til å kunne klare det, bl.a. på grunn av det store og viktige arbeidet vi gjør med tiltaksplaner for villrein, som også kan være med på å sikre store, nye områder vi bevarer og forvalter bedre enn vi har klart hittil. Også på de andre punktene er jeg opptatt av at vi skal følge opp de målene naturavtalen setter. Det er ingen liten jobb – det er høye ambisjoner i naturavtalen, men det er bra, for naturen vår trenger høye ambisjoner. Jeg gleder meg også til å kunne komme tilbake med den første oppdateringen til Stortinget i løpet av neste år, for videre diskusjon av Norges arbeid for å sette bedre rammer for naturen.

Marit Veia (V) [14:45:21]: Vi fikk noen høringsinnspill i forbindelse med denne saken, og de fleste, eller alle, støttet jo Venstres forslag. Det er fordi vi vet at det med de planene som foreligger i dag, legges opp til å bygge ned arealer som tilsvarer omtrent halvparten av det som allerede er bebygd i Norge i dag. Hvilke konkrete tiltak har statsråden på plass som faktisk vil sørge for at disse planene, der 90 pst. handler om nedbygging av natur, ikke realiseres?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:45:51]: Jeg jobber hver dag med å få på plass tiltak for å ta bedre vare på naturen vår og sette bedre rammer for den. Samtidig er det en balanse her, for vi ønsker å få til to ting på en gang. Vi ønsker å videreutvikle små og store lokalsamfunn rundt omkring i hele landet vårt. Kartet over grå arealer kom f.eks. inn som et verktøy for å kunne sørge for at vi klarer begge deler på en og samme tid, og styre samfunnsutviklingen på en annen måte enn vi har klart tidligere. Strengere rammer vil være en viktig del av det arbeidet. Vi har f.eks. hatt på høring et forbud mot nedbygging av myr. Det omfatter nesten 10 pst. av Norges landareal. Det er klart at det kan bli et viktig verktøy hvis det blir utformet riktig i verktøykassen. Den typen eksempler er det mange av, for det er ikke én magisk løsning som kommer til å sette rammene naturen trenger. Det er summen av mange små og store tiltak vi er godt i gang med, og som vi skal videreutvikle framover.

Marit Veia (V) [14:46:53]: Et siste spørsmål: Statsråden peker på kommunenes myndighet, og denne myndigheten er jeg for så vidt en stor fan av som lokalpolitiker. Likevel ser vi at det bygges ut hytter i urørt natur, vi ser at det etableres for mye bebyggelse i strandsonen der det ikke burde være tillatt til å bygge, og vi har ikke kontroll på nedbyggingen. Hvilke konkrete tiltak kan statsråden presentere som faktisk sørger for at vi ikke bygger ned verdifull natur også i kommunal regi?

Statsråd Andreas Bjelland Eriksen [14:47:23]: Det er mange tiltak som kommer til å være med og bidra til naturregnskapet: De statlige planretningslinjene, et eventuelt forbud mot nedbygging av myr, Natursats og den planvasken vi har gitt tilskudd til mange kommuner for å kunne drive med – alt det er eksempler på helt konkrete tiltak vi har fått på plass.

Det høres nesten ut som representanten mener dette er et problem som har oppstått i vår tid. Problemet med bit-for-bit-nedbyggingen av naturen har vi hatt siden før Miljøverndepartementet ble etablert i 1972. Jeg tror ikke det har manglet på vilje fra politikere til å gjøre noe med utfordringen med bit-for-bit-nedbygging av natur, men jeg tror kanskje det har manglet noe på forståelsen av at man må bygge en annen type system for å faktisk få det til.

Nå har vi for første gang fått nasjonale mål for å redusere nedbyggingen. Vi er for første gang i gang med å lage ordentlige verktøy, i form av kart som kan være med og bidra til det, med en systematikk i arbeidet, hvordan vi skal komme tilbake til Stortinget, og tiltak som skal støtte opp under det. Det er det som kommer til å sette rammene naturen trenger.

Presidenten [14:48:25]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [14:48:30]

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Kristian August Eilertsen, Julia Brännström Nordtug, Stig Atle Abrahamsen og Anne Grethe Hauan om en ny finansieringsmodell for sykehus (Innst. 102 S (2025–2026), jf. Dokument 8:5 S (2025–2026))

Presidenten [14:48:56]: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte

teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Kjersti Toppe (Sp) [14:49:34] (leiar i komiteen og ordførar for saka): Helse- og omsorgskomiteen har behandla og gitt innstilling i saka om ny finansieringsmodell for sjukehus. Komiteen har hatt eiga høyring i saka.

Eit fleirtal i komiteen står bak forslaget til ein ny finansieringsmodell der store sjukehusinvesteringar må prioriterast av Stortinget i Nasjonal helse og samhandlingsplan og fullfinansierast over statsbudsjettet, og at statlege lån til sjukehusa inntil slik finansieringsmodell er på plass, må verta gitt til kostpris.

Det er òg lagt inn eit felles forslag i dag, der ein ber regjeringa fremja forslag om ein ny finansieringsmodell der ein skil mellom investering og drift, slik at store sjukehusinvesteringar vert fullfinansierte over statsbudsjettet. Eg vil tru at dei partia gjer greie for sitt syn i denne saka.

Viles i media at Raudt og SV i staden for å støtta fleirtalsforslaget, som vil ha ein annan måte å styra sjukehusa på, no skapar fleirtal for eit meir utydeleg forslag som er fremja frå Arbeidarpartiet. Det må eg seia eg synest er litt skuffande for oss som trudde at både SV og Raudt stod saman med Senterpartiet i kampen for å gå bort frå marknadsstyringa i helsevesenet, gå bort frå den forretningsrekneskapen som ligg bak dagens modell, der investeringar i sjukehus må tas av drifta.

Forslaget som er fremja frå Arbeidarpartiet i dag, vurderer vi ikkje betyr at vi får ein ny finansieringsmodell som skil mellom investering og drift. Det skal berre greiast ut eit slikt forslag, og det vil ikkje bety at store, nye sjukehusbygg vert fullfinansierte over statsbudsjettet. Det skal kanskje gjera det, heilt eller delvis. Det vil utgreiinga visa.

Vi meiner at dagens finansieringsmodell, kor prinsipp i rekneskapslova vert anvende til sjukehus og fører til at kapitalkostnader, altså renter og avskrivningar, skal dekkjast over totalbudsjettet, må endrast. Det er jo òg halve helseforetaksmodellen. Det fører til store utfordringar i helseforetaka at ein må kutta i bemanning eller sentralisera tenester for å få råd til å betala for dei investeringane ein har gjort. Vi vil oppmoda dei partia som er einige med oss om ei ny finansiering, om å støtta vårt forslag.

Eg vil til slutt ta opp dei forslaga Senterpartiet er ein del av.

Presidenten [14:52:34]: Representanten Kjersti Toppe har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Truls Vasvik (A) [14:52:53]: For Arbeiderpartiet er det grunnleggende at vår felles helsetjeneste skal være førstevalget, både for innbyggere og for ansatte. Vi i Ar-

beiderpartiet har i lang tid ment at reformer av vår felles helsetjeneste er nødvendige dersom vi skal sikre gode, sammenhengende helsetjenester også i framtiden – helsetjenester som er der for alle, når de trenger det, med det de trenger, og som yter helsehjelp av god kvalitet. Jeg vil på det sterkeste advare mot at Stortinget gjennom representantforslag vedtar omfattende endringer i hvordan vi styrer våre offentlig finansierte helsetjenester, uten grundig utredning. Jeg vil gå så langt som å si at jeg rett og slett synes det er uforsvarlig.

Norske sykehus behandler over to og en halv million pasienter hvert år, har over 150 000 ansatte og forvalter et budsjett på 238 mrd. kr. Diskusjonen om hvordan vi organiserer sykehusene våre, må gjøres på størst mulige alvor, og vi må vite hva vi gjør, for å sikre trygghet, kvalitet og forutsigbarhet for både pasienter og ansatte. En styring av hele dette systemet etter innfallsmetoden, som f.eks. Fremskrittspartiet her prøver seg på, står seg rett og slett ikke. Det er ikke slik vi styrer vår felles velferd.

Fordi Arbeiderpartiet er opptatt av trygg og forutsigbar styring av vår felles helsetjeneste, til det beste for pasienter og ansatte, har vi nedsatt et helsereformutvalg som skal utrede alle sider ved organiseringen av helse- og omsorgstjenestene, inkludert finansiering. Helsereformutvalget er nettopp gitt i oppgave å utføre en grundig og fordomsfri gjennomgang av helse- og omsorgstjenestene og foreslå nye modeller for framtidig organisering. Det betyr at vi er åpne for å se på andre måter å organisere vår felles helsetjeneste på. Det betyr også at vi er villige til å gjøre noe med helseforetaksmodellen dersom det bidrar til en bedre organisert helsetjeneste. I dette arbeidet har Stortinget bedt om at minst én modell som utredes, skal innebære et skille mellom drift og investering i sykehusene, når utredningen er forelagt Stortinget.

For å tydeliggjøre dette ytterligere foreslår vi å be regjeringen om å legge fram forslag til en ny helhetlig finansieringsmodell for sykehus som sikrer at sykehusinvesteringene ikke skal gå på bekostning av driften av sykehusene, følgelig at minst ett av alternativene som legges fram, innebærer å skille drift og investering, og at nye sykehusbygg skal besluttes av Stortinget og helt eller delvis finansieres over statsbudsjettet.

I tillegg foreslår vi å be regjeringen utrede kostnader ved og ordninger for at statlige lån til lokale helseforetak gis til kostpris uten rentemargin, og at regjeringen kommer tilbake til Stortinget om dette på egnet måte.

Et bærende element i vår velferdsstat er en offentlig finansierte helsetjeneste som tilbyr nødvendig helsehjelp til rett tid til alle som trenger det. For Arbeiderpartiet er det helt avgjørende at vi bevarer og videreutvikler den grunnsteinen i samfunnet vårt, også i nær framtid

der vi blir flere eldre og pleietrengende og færre i arbeidsfør alder – et demografisk skifte som naturlig nok også vil treffe helsetjenestene våre hardt.

På vegne av Arbeiderpartiet fremmer jeg derfor forslagene nr. 5 og 6, og naturlig nok trekker jeg da forslag nr. 3, som ligger i innstillingen.

Presidenten [14:55:53]: Representanten Truls Vasvik har teke opp dei forslaga han refererte til.

Kristian August Eilertsen (FrP) [14:56:03]: Situasjonen i Sykehus-Norge er dramatisk, og den utvikler seg raskt i feil retning. Vi kan ikke lenger diskutere mindre justeringer; Stortinget må stake ut en annen kurs. Fremskrittspartiet ser denne virkeligheten tydelig. Foretaketnes gjeld øker, og investeringer i nye sykehus fullfinansieres ikke over statsbudsjettet. Da blir resultatet alltid det samme: Det kuttes i driften, det kuttes i fagfolk, og det kuttes i pasientbehandling. Når flere hundre årsverk forsvinner ved noen av landets største sykehus, er ikke det bare tall i et regneark. Det er mennesker som skulle ha stått ved sengen til en pasient, det er operasjoner som ikke blir gjennomført, og det er økende ventetid og svekket kvalitet. Vi vet hvor dette ender hvis vi lar utviklingen fortsette – pasienten taper hver eneste gang.

Denne spiralen drives av én ting: en gjeldsbelastning som er i ferd med å bli uutholdelig, og rentekostnader som spiser opp rommet for pasientbehandling. Når økonomien presses, presses også pasienttilbudet. Når gjelden øker, reduseres kapasiteten. Dette er virkeligheten ved norske sykehus i dag.

Vi kan ikke akseptere en modell der sykehusene forventes å finansiere samfunnskritiske investeringer med kutt i drift. Ingen andre sektorer som forvalter liv og helse, har en sånn ordening. Vi ville aldri bedt samferdselssektoren finansiere store prosjekter med å redusere vedlikehold på veiene. Regjeringen kutter heller ikke i antall byråkrater når man går på en kostnadssprekk i det nye regjeringskvartalet, men akkurat det gjør vi ved sykehusene. Der skal det kuttes i pasienttilbudet.

Fremskrittspartiet mener derfor det er helt nødvendig med en ny finansieringsmodell for sykehusene. Den nye modellen må ha to bærende prinsipper: for det første et skille mellom drift og investeringer, og for det andre at Stortinget, vi som sitter i denne salen, skal fullfinansiere nye sykehus som bygges. Vi kan ikke vente på nok et utvalg, nok en utredning og nok en prosess der regjeringen bare skyver det ansvaret foran seg.

Hver måned og hvert år med passivitet betyr nye kutt, nye nedskjæringer og nye pasienter som ikke får den hjelpen de trenger, når de trenger den. Å skille drift og investeringer betyr forutsigbarhet. Det betyr at pasientbehandlingen ikke skal være en salderingspost, og

det betyr at sykehusene faktisk kan levere det de er satt til å levere: likeverdige helsetjenester med høy kvalitet over hele landet.

Sykehusene våre står i en situasjon som krever politisk handling og en tydelig retning. Da føler jeg det er naturlig å ta opp de forslagene som handler om nettopp dette problemet. Jeg vil ta opp forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, som har fått følgende tillegg i forslagsteksten: «(…), slik at investeringer ikke går utover driften av sykehusene.»

Jeg registrerer at det har vært en utvikling i saken gjennom dagen, så jeg overlater til de respektive partiene å redegjøre for hvorfor de har snudd og endret syn.

Erlend Svoldal Bøe (H) [14:59:26]: Før jeg begynner på saken vi skal diskutere i dag, vil jeg si dette: Måten Stortinget har opptrådt på den siste tiden i det som er styringen av den viktigste tjenesten vi gir til innbyggerne våre, synes jeg er uansvarlig og kaotisk. Helsetjenesten styres nå etter innfallsmetoden fra Stortinget. Forslag vi ikke kjenner konsekvensene av, kastes fram og tilbake over bordet, og regjeringen evner ikke å ta ansvar i Stortinget.

Det kan ikke være sånn at behovet for å vise handlekraft blir viktigere enn behovet for å fatte fornuftige beslutninger som står seg over tid, og som gir en bedre helsetjeneste for pasientene. Stortinget kan bedre enn det vi har sett den siste tiden. Vi i denne salen må ta ansvar for helheten, uansett hvor kjedelig det måtte være, og ikke skape en helsetjeneste som er stykkevis og delt. Det kommer Høyre til å bidra til framover.

Så til saken: Høyre mener det må gjøres endringer i finansieringen og organiseringen av sykehusene. Vi må se på endringer av helseforetaksmodellen, og det tok vi klart til orde for i høst. Vi sa da at Høyre er åpne for å se på flere ulike alternativer, bl.a. å skille drift og investering, selv om det ikke bare er rett fram å gjøre det. Stortinget kan da få en enda større rolle når det gjelder investeringsbeslutninger i sykehusene, selv om det er Stortinget som i dag gir rammene, og sykehusene får investeringslånene over budsjettet.

Etter fire år med Arbeiderpartiet – men også med Senterpartiet – ved makten, står vi nå i en situasjon der sykehusene sliter kraftig økonomisk, der det kuttes i pasienttilbud over hele landet og flere får nei til helsehjelp, og der ansatte er slitne. Jeg er sterkt bekymret for en utvikling der sykehusene i økende grad tar beslutninger basert på økonomi og i mindre grad basert på medisinske vurderinger. Det kan godt være at vi må gjøre endringer i pasienttilbudene fordi medisinen utvikler seg, men det har blitt vanskeligere for folk å se hva som er beslutninger basert på økonomi, og hva som er basert på

medisin. Det mener jeg kan skade tilliten til helsetjenesten.

Høyre er opptatt av å gjøre endringer på en skikkelig måte, og at vi må kjenne konsekvensene godt nok. Det gjør vi ikke i tilstrekkelig grad. Derfor mener vi at helse-reformutvalgets arbeid blir et viktig kunnskapsgrunnlag for de politiske beslutningene vi skal ta i denne salen i den perioden da vi kommer til å endre helseforetaksmodellen.

Jeg mener at svaret ikke bare er mer penger til sykehusene. Vi må også se på hvordan vi kan organisere helsetjenesten på en annen måte, der vi sikrer pasientene rask helsehjelp, ivaretar pårørende og tar ned belastningen på helsepersonell. Vi må både bedre finansieringen, som vi diskuterer i dag, og sørge for en bedre organisering av sykehusene. Vi i denne salen må ta ansvar for helheten.

Kathy Lie (SV) [15:02:53]: Jeg har kjent det på kroppen, i hodet og i beina hvordan det er å jobbe lange vakter på et sykehus med altfor få kollegaer på jobb – når sykehusøkonomien gjør at bemanningen er skåret til beinet, når altfor mange blir syke fordi de er så slitne, og når man ikke klarer å skaffe nok folk til å dekke vaktene. For alle dem som i dag jobber på nedbemannede og underfinansierte sykehus, er det vedtaket vi fatter i dag, enormt viktig. Dette er starten på en ny sykehuspolitikk. Det er et nytt flertall i Stortinget, og det betyr ny politikk. For helsevesenet er dette godt nytt.

Det er fortsatt et stykke fram, men regjeringen og Høyre kan være sikre på at dette flertallet skal fortsette å holde presset oppe i årene som kommer, slik at vi når målstreken. Dette er ikke bare fine ord; det er en klar marsjordre.

Dette er en god dag for helsepolitikken og for folk, for nå starter endelig arbeidet med å ta tilbake kontrollen med helseforetakene. SV er stolt av å ha forpliktet regjeringen til å legge fram alternative forslag og være så tydelig på at store sykehusinvesteringer ikke lenger skal gå ut over drift. Den store frustrasjonen i Sykehus-Norge er nettopp koblingen mellom drift og investeringer. Når man har gjort store investeringer, gjør dagens finansieringsmodell at sykehusene må kutte i driften for å klare å finansiere dem. Det går ut over de ansatte, og det går ut over pasientene.

Stadig ser vi eksempler på folk som mister sitt lokale sykehusstilbud – ikke fordi det ikke er faglig godt nok, men rett og slett fordi helseforetaket må spare penger. Denne utarmingen av Sykehus-Norge og beredskapen i distriktene våre kan vi ikke fortsette med.

SV har lenge ment at helseforetaksmodellen og dagens finansieringsmodell for sykehusene har gått ut på dato og må endres. Det arbeidet skal starte nå. Selv om vi

i dag er uenige om hvilket forslag som er best, er et samlet storting nå enige om at finansieringsmodellen for sykehus må endres, og at Stortinget må ta mer styring over investeringsbeslutningene for nye sykehusbygg.

Vi mener forslaget fra Arbeiderpartiet, som SV og Rødt har vært med på å styrke og gjøre bedre, er det som klart sikrer en modell hvor investeringer i nye sykehus ikke skal gå ut over driften av sykehusene våre. Det løse forslaget fra FrP er også et godt forslag, men vi mener dette er bedre. SV varsler derfor at vi går ut av flertallsforslagene i den opprinnelige innstillingen. Vi støtter de løse forslagene nr. 5 og 6 fra Arbeiderpartiet, og vi går ut av det løse forslaget nr. 4, men varsler at vi sekundært vil stemme for det.

Seher Aydar (R) [15:06:15]: Stortinget fatter i dag et historisk vedtak som pålegger regjeringen å legge fram en ny, helhetlig finansieringsmodell for sykehusene som skal sikre at investeringer ikke går ut over driften. Det er en seier, først og fremst for ansatte og pasienter. For Rødt har det lenge vært viktig å prioritere det. Jeg er glad for at vi har presset regjeringen til å snu, at det nå blir flertall for en ny finansieringsmodell, og at regjeringen er med på det. Det har noe å si, for dagens modell funker ikke når den går ut over både ansatte og pasienter.

De siste ukene har jeg besøkt både nye Stavanger universitetssykehus og Drammen sykehus. Begge viser tydelig konsekvensene av dagens system: bygg som ikke er dimensjonert for behovene, ansatte uten pauserom, korridorpasienter – på helt nye sykehus – og store kutt i driften.

Problemene som finnes i dag, er ikke nye. Det handler om måten vi har drevet og organisert sykehus på lenge, og det har vært sånn under skiftende regjeringer. I dag ser vi at det har store konsekvenser, når sykehus må spare inn på driften for å ha råd til nye sykehusbygg. I Drammen har de ikke engang ordentlige pauserom. I Stavanger har de ikke klart å samle hele sykehuset, og de har færre operasjoner og mer sykefravær. I Ålesund måtte klinikkssjefen si opp, fordi kravene til å spare var så stramme. Sånn er sykehushverdagen.

Vi kan endelig sette en stopper for denne måten å finansiere på. Derfor er det avgjørende at Stortinget i dag slår fast at det skal komme en ny finansieringsmodell. Det er en seier, og det er også et nødvendig oppgjør med styringsmodellen som tvinger fram kutt.

La oss likevel være ærlige: Foretaksmodellen forsvinner ikke over natten, uansett hvilket forslag man stemmer på i dag. Derfor skal vi følge opp vedtaket og sørge for en mer demokratisk styring. Seieren i dag tar vi med oss, og så skal vi fortsette å jobbe på.

For Rødt er det viktig å understreke at sykehus ikke er butikk eller fabrikk. Det er velferd. Vi trenger en mo-

dell som sikrer gode arbeidsvilkår, solide helsetjenester over hele landet og sykehusbygg som funker.

La meg være klar: Rødts lojalitet ligger ikke hos noen andre partier. Den ligger først og fremst hos folk der ute. Når vi tar avgjørelser om hva vi tror er best, tar vi dem basert på hva som er lurt for helsetjenestene våre. Jeg registrerer også at der klarer vi å påvirke de andre partiene. Jeg registrerer at FrP nå sa at de i sitt eget forslag har klart å legge inn en setning vi har fått gjennomslag for i Arbeiderpartiets forslag, så jeg er glad for at vi klarer å påvirke absolutt alle forslagene i dag. For to år siden hadde Rødt marginal støtte for et lignende forslag. Nå krangler vi om hvem som er best. Det tenker jeg at vi skal være glade for, og vi skal jobbe videre for bedre helsetjenester for alle.

Marius Langballe Dalin (MDG) [15:09:32]: Eg har jobba i helsevesenet i nesten 40 år. Eg har sett at det er nesten umogleg for helseføretaka å investere, og viss dei gjer det, må dei ta opp store lån frå staten som dei må betale ned over mange år. Det fører til nedskjeringar og dårlegare pasientbehandling. Akkurat no står vi ein perfekt storm, der dyrtid, høge byggjekostnader, krig, konflikt og behov for å prioritere sikkerheit gjer at det blir heilt uføreseieleg med tanke på kor mykje pengar vi har til sjølve pasientbehandlinga. Dermed blir det nedskjeringar, og det blir uføreseieleg for pasientane våre.

Kvifor skal staten tene pengar på at helseføretaka byggjer nye sjukehusbygg, mens pasientane får lide for det? Endeleg kan vi ta eit oppgjør med å drive helseføretaka som butikk. Det har fungert utruleg dårleg. MDG har lenge vore for å skrote helseføretaksmodellen, og i dag set vi på Stortinget i gang med det arbeidet.

Som lege har eg sjølv hatt mange pasientar som har hatt fleire nyresteinsanfall i døgnet, og eg har måtta sjå dei i auga og fortelje dei: Beklagar, vi kan ikkje operere deg no, du må nok vente til i morgon eller kanskje til i overimorgon, for vi har så liten kapasitet på operasjonsstova, bl.a. fordi vi har ei gammal operasjonsstove med altfor få operasjonssalar. Det er på høg tid å gjere noko med dette, for dette er ikkje ein verdig måte for meg å behandle pasientane mine på.

Å endre modell betyr ikkje at det blir meir pengar til gode formål, men det betyr at det blir tryggare og meir føreseieleg å vere pasient i Noreg. Eg har tillit til at statsråden verkeleg ønskjer å gjere fornuftige endringar i finansieringsmodellen, men realiteten er at vi har hatt denne debatten i mange år. I dag meiner vi det er tid for å sende ei tydeleg bestilling til regjeringa: Vi skal ha ein ny finansieringsmodell, vi skal ikkje berre greie ut vidare. Vi har eit framlegg saman med bl.a. FrP, Senterpartiet og KrF, som no ser ut til å ha mista fleirtalet sitt. Vi ser det likevel som ein stor siger at Arbeiderpartiet har måtta

flytte seg ein kilometer i vår retning for å få fleirtal for si utgreiing, som vi kjem til å stemme for subsidiært.

No er regjeringa nøydd til å levere på ein modell som skjermar pasientane frå den vanvitige, uføreseielege situasjonen vi ser i dag, og i staden ta statleg ansvar. Når dei no skal leggje fram alternativ for korleis vi finansierer sjukehusa, kan ikkje regjeringa sjå bort frå at fleirtalet på Stortinget ønskjer å skjerme pasientane.

Som kirurg gjennom mange år og som tillitsvald har eg gong på gong erfart kor krevjande det har vore å måtte leve med gamle og dårleg vedlikehaldne operasjonsstover og bygg, og korleis det har gått ut over pasientane. Det er på høg tid at staten tek ansvar for investering og risiko, slik at det kan bli føreseieleg for tilsette og endå betre kvalitet i pasientbehandlinga.

Statsråd Jan Christian Vestre [15:12:41]: La meg begynne med å si at Norge har en av de beste helsetjenestene i verden. Det skal vi ha også i fortsettelsen. Vi har aldri behandlet flere pasienter enn det vi gjør nå. Ventetidene er på vei nedover. Vi investerer rekordmye i nye sykehusbygg, og vi har flere leger og sykepleiere på jobb enn veldig mange andre land rundt oss. Vi har tjenester over hele landet, og hvis man blir akutt og alvorlig syk i Norge, vet man at man får tilgang til en av de beste helsetjenestene i verden.

Det er ikke tilfældigheter som har tatt oss dit. Det er kloke politiske valg som har tatt oss dit. Hvis vi skal fortsette å ha helsetjenester i verdensklasse, må vi beholde det som fungerer bra, og så må vi endre det som ikke er godt nok. Arbeiderpartiet mener at det er behov for å gjennomføre en helsereform i Norge. 25 år etter at staten overtok eierskapet til sykehusene, etter at vi innførte helseforetaksmodellen, fastlegeordningen og fritt sykehusvalg, er det på tide å se på helsetjenesten vår med nye øyne – hvordan vi styrer den, hvordan vi organiserer den, og hvordan vi finansierer den.

Målet er ikke å endre på systemene for systemenes skyld, for det er ikke i systemene innbyggerne våre lever hverdagen sin, og det er ikke i systemene våre fantastiske fagfolk i helsetjenesten lever hverdagen sin. Innbyggerne våre er opptatt av at ting fungerer, at de ikke blir kasteballer mellom kommunen sin og sykehuset sitt, at det er korte ventetider, at en får god hjelp, og at vi tar i bruk nye metoder og nye behandlingsformer og kurerer stadig flere sykdommer. For våre ansatte handler det om at de har tillit, at de har frihet, at de har faglig autonomi, at det er nok folk på jobb, at de opplever eierskap til arbeidet sitt, at det er utviklingsmuligheter, at de får forske og utvikle – at vår felles helsetjeneste er en attraktiv arbeidsplass.

Det er det denne saken handler om, og derfor har Arbeiderpartiet sagt at nå er tiden inne for å gjøre end-

ringer. Vi må se på styring, organisering og finansiering, men vi må også gjøre det i riktig rekkefølge. Det er over 150 000 ansatte i sykehusene våre. Vi behandler tre millioner pasienter i året. Vi forvalter 238 mrd. kr i sykehusbudsjettet. Da kan man ikke snu opp ned på modellene uten at det er et godt nok kunnskapsgrunnlag for det. Da risikerer vi å gjøre ting verre.

Jeg er veldig glad for at det ser ut til å være et flertall i denne salen for at vi nå skal lage en ny finansieringsmodell for sykehus. Hvis det blir vedtatt, kommer regjeringen selvfølgelig til å følge det opp og komme tilbake til Stortinget med forslag om en ny finansieringsmodell for sykehus.

Presidenten [15:15:48]: Det vert replikkordskifte.

Kristian August Eilertsen (FrP) [15:16:03]: I innlegget til statsråden og i innlegget til representanten Aydar fra Rødt blir det uttalt at Stortinget i dag vedtar en ny måte å finansiere sykehusene på. Spørsmålet til statsråden er ganske enkelt: Vedtar Stortinget i dag en ny måte å finansiere sykehusene på?

Statsråd Jan Christian Vestre [15:16:24]: Når Stortinget har fattet sitt vedtak, får vi se hva det vedtaket er. Det Arbeiderpartiet med flere tar til orde for, er at Stortinget skal vedta at regjeringen bes legge fram forslag til en ny finansieringsmodell for sykehus. Det er en del føringer i det forslaget, bl.a. hvordan en skal se på å skille drift og investeringer, hvordan en skal se på at nye sykehusprosjekter bestemmes av Stortinget, og hvordan det helt eller delvis skal fullfinansieres over statsbudsjettet.

Regjeringen har allerede satt ned helsereformutvalget, det gjorde vi før valget. De har allerede fått i oppdrag å utrede hvordan en kan skille drift og investeringer, og nå vil regjeringen jobbe videre med det vedtaket Stortinget fatter i dag, og komme tilbake til Stortinget med et forslag så snart det er klart. Da er vi opptatt av at vi gjør det på en grundig og god måte, slik at det Stortinget til slutt vedtar, er noe som forhåpentligvis kan stå seg også over de neste 20 årene.

Kristian August Eilertsen (FrP) [15:17:26]: Her var det i kjent stil mye tåkeprat fra statsråden. Han bruker veldig mange ord på å svare på det som er et veldig enkelt spørsmål, men han klarer ikke å svare på det spørsmålet handler om. Derfor gjentar jeg det og prøver en gang til. Uttalelsen fra representanten fra Rødt var at Stortinget i dag vedtar en ny måte å finansiere sykehusene på, og jeg gjentar spørsmålet: Vedtar Stortinget i dag en ny måte å finansiere sykehusene på?

Presidenten [15:17:52]: «Tåkeprat» er ikkje noko godt parlamentarisk uttrykk.

Kristian August Eilertsen (FrP) [15:17:54]: Beklager det, president.

Statsråd Jan Christian Vestre [15:17:57]: La meg da gjenta det jeg sa. Stortinget skal nå behandle et forslag som innebærer at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget med et forslag til en ny finansieringsmodell, der en skal se på å skille drift og investeringer, der en skal se på at store sykehusinvesteringer besluttes av Stortinget, og der en skal se på om dette helt eller delvis skal finansieres over statsbudsjettet.

Erlend Svardal Bøe (H) [15:18:40]: Akkurat i denne saken er Høyre og Arbeiderpartiet enige om at en er nødt til å gjøre ting på en ordentlig måte. Det jeg er kritisk til, er regjeringens sykehusøkonomi de siste fire–fem årene. Jeg hører her en statsråd som snakker om at en har fått bedre sykehusøkonomi, samtidig som pasientene opplever at det kuttet i tilbudene ute. Når vi snakker om investeringer i bygg, som er en viktig del av den diskusjonen vi har i dag, ser vi i tillegg at f.eks. kapitalkostnadene har økt med over 1,2 mrd. kr fra 2025 til 2026. Det er klart at det også spiser av handlingsrommet til sykehusene for å gjøre investeringer og ha kapasitetsøkning, som også er viktig.

Spørsmålet til statsråden blir: Er statsråden fornøyd med den økonomiske situasjonen i sykehusene, basert på at en ser at pasienter ikke får den hjelpen de trenger? Vi ser at 50 pst. av sykehusene bl.a. må utsette investeringer og andre type ting.

Statsråd Jan Christian Vestre [15:19:44]: Nå er vi jo i en periode med det jeg tror må være rekordhøye investeringer i nye sykehusbygg. Det er veldig positivt, og det er veldig bra.

Det er en krevende økonomisk situasjon i enkelte helseforetak og i enkelte sykehus, og det tar vi selvfølgelig på alvor. Det viktigste vi kan gjøre da, er å sørge for at det er økonomiske rammer som gjør at sykehusene får dekket både kostnadsveksten knyttet til demografi, og kostnadsveksten knyttet til inflasjon, og at det er noe mer til økt aktivitet på toppen. Det har denne regjeringen levert. Det viser også tallene fra Teknisk beregningsutvalg.

Jeg er enig i det representanten sa i sitt innlegg i stad, at dette ikke bare kan handle om mer penger, det må også handle om hvordan vi bruker pengene. Hvilke oppgaver er det vi kan prioritere annerledes? Hva kan vi gjøre mer av? Hva kan vi gjøre mindre av? Hvordan utnytter vi de fantastiske fagfolkene vi har i helsetjenesten, på en best mulig måte og til glede for pasientene?

Denne omstillingen i helsetjenesten skjer hele tiden.

Kathy Lie (SV) [15:21:01]: Mange er utålmodige nå, for mens vi står her, diskuteres og besluttes sentralisering, nedleggelse av tilbud og oppsigelse av personell. Derfor mener vi at selv om finansieringen må være forsvarelig, haster det. Mange er nå bekymret for om de endringene vi vedtar her, vil bli skjøvet ut i tid, i flere år framover.

Alle er nå enige om å endre finansieringsmodellen, så det er et arbeid som burde kunne skyte skikkelig fart. Derfor lurar jeg på om statsråden kan forsikre Helse-Norge om at de vedtakene vi fatter i dag, vil bli prioritert og levert på, på raskest mulig måte.

Statsråd Jan Christian Vestre [15:21:43]: Takk for spørsmålet.

Svaret på det er ja. Helsereformutvalget vil legge fram sine forslag, som altså er ulike modeller for styring, finansiering og organisering av helsetjenesten, allerede 1. november. Jeg vil selvfølgelig sikre at det vedtaket som fattes i Stortinget i dag, blir fulgt opp, både i departement og i regjering, også med tanke på det arbeidet utvalget skal gjøre.

Det er en veldig tydelig retning på det Stortinget i dag vedtar, for en sier ganske klart og tydelig hva som er utfordringene med dagens system, og det kommer også med noen klare føringer om hvilke alternativer det nå skal ses på.

Det at Stortinget i dag sannsynligvis fatter et vedtak som innebærer at det skal være en ny finansieringsmodell, er nytt. Jeg kan ikke huske sist Stortinget vedtok noe slikt. Det kommer vi selvfølgelig til å følge opp, også fordi jeg er helt enig i det. Det var derfor vårt parti gikk til valg på en helsereform. Jeg er veldig glad for at det nå er mange partier som har lyst til å være med på dette, og det skal vi gjøre sammen.

Kjersti Toppe (Sp) [15:23:02]: I svarbrevet til komiteen frå statsråden om dette representantforslaget er det fleire A4-sider som er ein vedvarande argumentasjon for at ein ikkje skal skilja investering og drift, og for at det er viktig at drift og investering vert sett i samanheng. Eg vil gratulera statsråden med at ein gjennom iherdig arbeid i går kveld fekk med seg andre parti, slik at han slepp eit forslag i dag der det hadde kome eit klart stortingsvedtak om at ein skulle skilja investering og drift – og altså gjera det motsette av det statsråden iherdig forklarar og skriv i brevet sitt.

Eg vil spørja statsråden: Kva modell vil eigentleg koma ut av det vedtaket som får einstemmig fleirtal i dag?

Statsråd Jan Christian Vestre [15:24:08]: Takk for spørsmålet.

La meg bare spole litt tilbake først: I trontaledebatten i oktober i fjor fremmet Arbeiderpartiet et forslag alle partiene, unntatt Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, sluttet seg til, der det heter at regjeringen bes utrede hvordan en kan skille drift og investeringer og komme tilbake til Stortinget med ulike måter å gjøre dette på. Jeg er altså ikke imot å gjøre den jobben, men det jeg har sagt, også i utallige diskusjoner i denne salen, er at skal vi gå den veien – og det kan godt være at vi skal det, og nå har jo Stortinget en tydelig føring og linje på dette i dag – er det en rekke ubesvarte spørsmål som må besvares.

I verste fall ender vi opp med at sykehusene ikke får større økonomiske rammer, men at vi sentraliserer beslutninger som i dag fattes av de lokale sykehusstyrene. Det tror jeg ingen ønsker, heller ikke Senterpartiet og representanten Toppe, så vi må gjøre dette grundig. Det er enorme budsjetter vi snakker om. Når vi har den modellen på plass, vil vi ta det til Stortinget, og da håper jeg at mange partier vil kunne slutte seg til den løsningen.

Seher Aydar (R) [15:25:27]: I begge forslagene vi diskuterer om skal få flertall i dag, står det som inngang at vi skal be regjeringen om å komme med forslag om en ny finansieringsmodell, så de er helt like – det kan være en avklaring til FrP.

Så til spørsmålet: Vi har store problemer på sykehusene over hele landet nå, både at det ikke er nok plass ved helt nye sykehus, og ikke minst at de ansatte blir presset enormt. Senest var det nyheter fra Helse nord, der man skulle kutte i bemanningen. Dette står i motsetning til hvordan vi ønsker at helsevesenet vårt skal være: et sterkt offentlig helsevesen som har plass til både ansatte og pasienter. Det er slik vi faktisk kan gi god behandling.

I tillegg til det flertallet som finnes i dag, hva er det viktig å få gjennomført for faktisk å løse de problemene sykehusene våre møter i dag?

Statsråd Jan Christian Vestre [15:26:27]: Det er et stort og komplisert spørsmål. For det første mener jeg vi må ta vare på det som fungerer bra. Det er også den klare tilbakemeldingen jeg får fra tillitsvalgte og vernetjenesten ved sykehus over hele Norge: ikke endre på det som fungerer, for det er faktisk veldig mye som fungerer bra i helsetjenesten vår. Vi har nettopp gjennomført en enormt stor medarbeiderundersøkelse blant ansatte, hvor vi skårer høyt på arbeidsmiljø og teamarbeid, og så er det noen utfordringer vi må ta tak i, bl.a. på arbeidsbelastning. Vi har også noen erfaringer nå med nye sykehusbygg, der man ikke har tenkt godt nok gjennom gode fasiliteter for de ansatte. Det må løses, og det har jeg også tatt opp i helsetalen jeg holdt i januar.

Det Stortinget i dag vedtar, er en klar beskjed om at vi nå også vil endre finansieringsmodellen for sykehus-

ene. Jeg tror det er fullt mulig å finne en bedre finansieringsmodell enn i dag, som gir både forutsigbarhet og riktige insentiver, som setter pasientbehandlingen først, og som bidrar til at vi får god kvalitet i tjenestene over hele landet. Det gleder jeg meg til å jobbe sammen med Stortinget om å få til.

Julia Brännström Nordtug (FrP) [15:27:41]: Statsråden viser igjen til at denne måten å finansiere sykehus på, skal utredes i helsereformutvalget, men helsereformutvalget har fått bestilling om å levere flere ulike modeller. Det vi ønsker i dag, er enkelt: at drift skilles fra investeringer, og at nye sykehusbygg ikke skal finansieres av de samme pengene som går til pasientbehandling. Hvorfor vil da statsråden utrede flere ulike modeller for finansiering i hele 2026 – som da skal vurderes og sendes på høring, sendes som sak til Stortinget, behandles og vedtas her også – framfor bare å vedta det som ligger som forslag her i dag, fra bl.a. Fremskrittspartiet, og komme tilbake til Stortinget med sak om det? Forstår statsråden hvorfor store deler av dette stortinget i dag synes det er unødvendig tidsbruk og sløsing med ressurser?

Statsråd Jan Christian Vestre [15:28:33]: Jeg er helt uenig. Det foreligger ikke et forslag i salen i dag om hvordan en skal skille drift og investeringer. Det foreligger et Dokument 8-forslag, der en peker i en retning om å skille drift og investeringer. Det må jobbes grundig med.

En tolkning av et sånt vedtak kunne vært at vi sa at vi tar inn igjen de 238 mrd. kr som i dag bevilges til sykehus, så deler vi det ut igjen og sier at 200 mrd. kr er drift og 38 mrd. kr er investering, og da hadde vi skilt drift og investeringer. Hadde det blitt mer pasientbehandling av det? Nei. Hadde det blitt flere investeringer av det? Nei. Hadde det blitt mer lokal medvirkning og medbestemmelse på hvilke prosjekter som skal prioriteres? Nei, det hadde blitt en massiv sentralisering av makt inn til hovedstaden.

Det er ikke sann at det foreligger et nøkkelferdig forslag om å skille drift og investeringer. Derfor var det Arbeiderparti-regjeringen som satte ned helsereformutvalget – vi vil gjøre endringer. De har fått en kort tidsfrist, og nå har vi fått en ekstra motivasjon i Stortinget i dag for å komme tilbake til Stortinget så raskt vi kan.

Presidenten [15:29:36]: Replikkordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Kristoffer Sivertsen (FrP) [15:29:53]: Tiden er inne for å skrote en sykehusfinansieringsmodell som ikke fungerer. Vi har over tid sett de katastrofale utslagene som har vært av dagens sykehusfinansieringsmodell,

som ikke skiller mellom investering og drift, i form av kutt i pasienttilbud og spinking og sparing ned til beinet. Særlig tydelig har det blitt for Stavanger universitetssykehus, et splitter nytt sykehus som har åpnet med kun ett ferdig byggetrinn. Helseministeren vil ikke gi noen garantier for at andre byggetrinn blir realisert, selv om det er avhengig av effekten av helseforetakets innsparinger. Fremskrittspartiet mener det er uverdig i et av verdens rikeste land.

Det er få eksempler som bedre bekrefter at dagens modell svikter totalt, enn Stavanger universitetssykehus. Derfor er jeg stolt over at Fremskrittspartiet handler i stedet for å følge situasjonen nøye og gjemme seg bak helseforetakene i årevis. Tiden er inne for en modell som skiller mellom drift og investeringer, sånn at store sykehusinvesteringer fullfinansieres over statsbudsjettet og ikke gjennom at pasienter og ansatte må ta regningen i form av et svekket behandlingstilbud og arbeidsmiljø, kø og sykefravær. Staten tjener seg rikere, men sykehuset må betale dyre renter til staten. Som et eksempel har ikke Stavanger universitetssykehus råd til å driftet med bare enerom, selv om det ble bygd og planlagt for det.

Fremskrittspartiet og Rødt har vært de tydeligste stemmene for å skrote dagens modell, men når det kommer til stykket, svikter Rødt fullstendig. Noen vil si at Rødt nå logrer for Arbeiderpartiet eller gjør knefall for dem. Hva som har gjort at de nå vil tilbake igjen til start, vites ikke, men jeg er særlig skuffet over representanten Mímir Kristjánsson, som jeg har konkurrert med lokalt om denne saken, og som svikter Rogaland og Stavanger universitetssykehus fullstendig. Rødt er nå med på å legitimere at Arbeiderpartiet kan fortsette å bruke tid på å utrede alternativer. Nå får vi ingen garanti for at det faktisk blir et skille mellom drift og investering, eller at nye sykehusbygg skal fullfinansieres over statsbudsjettet.

Leser en forslaget til Arbeiderpartiet, ser en dette. Kutt og utsettelser hviler nå på kappen til Rødt. Jeg vil påpeke at Høyre, som skal finne sin nye politikk, i hvert fall har funnet sin nye rolle som støttehjul for Arbeiderpartiet. Nå er vi dessverre tilbake igjen til start. Det Rødt gjør nå, er å svikte Helse-Norge og stemme for ikke å løse situasjonen, men å slå inn åpne dører, slik Arbeiderpartiet allerede er i gang med, med sitt nye sykehusutvalg. Støre-regjeringen er mer opptatt av å sette ned utvalg enn å få noe gjort. De har allerede satt ned flere utvalg og kommisjoner enn Solberg-regjeringen gjorde i sine siste fem år.

Jeg er spesielt bekymret for at helseministeren ikke tar situasjonen på alvor. I lang tid har de ansatte advart, og statsråden har ikke lyttet. Når Fremskrittspartiet påpeker alvoret i situasjonen ved Stavanger universitetssykehus, blir det møtt med skuldertrekk og blinde an-

klager om at situasjonen svartmales. Nå ser det dessverre ut som en skal gå enda flere runder og bruke enda mer tid.

Julia Brännström Nordtug (FrP) [15:33:14]: Det er dyrtid. Det er dyrtid for familier, bedrifter og også for sykehus.

Dagens finansieringsmodell for sykehus påfører helseforetakene en urimelig økonomisk risiko. Når sykehusene selv må spare opp egenkapital og ta opp statlige lån med renter og avdrag for å bygge nytt, går dette direkte ut over pasienttilbudet. Sparing til å investere i nye sykehus og betjene lånet etterpå går av den samme budsjetttrammen som skal dekke pasientbehandling og til å betale for leger, sykepleiere, portører, andre fagpersoner, legemidler og medisinsk utstyr.

Resultatet av denne politikken overrasker oss dessverre ikke, men vi ser det tydelig i hele landet: kutt i antall stillinger, redusert kapasitet og økende press på ansatte og pasienter. Det er en politikk Fremskrittspartiet har advart mot i 25 år.

Flere helseforetak står nå overfor flere store milliard-investeringer i nye sykehusbygg. Når det skal investeres, må det spares. Den egenkapitalen skal tas fra et sted. Over hele landet hører vi nå historier om at man for å spare penger ikke setter inn vikarer og driver avdelinger med færre mennesker. Det merker pasientene.

Det var en enorm lettelse og en stor glede for hele Østfold da beslutningen kom om å bygge ut Kalnes sykehus med nytt stråle- og somatikkbygg. Det er ikke bare etterlengtet. Det er på høy tid. Kalnes har vært for trangt helt siden dørene åpnet. Korridorpatientene lå allerede i gangene mens Hans Majestet Kongen sto utenfor og klippet snoren for ti år siden. Et sykehus som skulle være moderne og framtidsrettet, ble overfylt fra første stund.

Nå er vi nysgjerrig på hvilken pris dette vil komme på. Hvem skal betale regningen når den kommer? Sykehuset har spart til egenkapital. Det har allerede hatt en kostnad for pasienter og ansatte ved Kalnes sykehus i Østfold. Når bygget står der, skal lånene betales. Erfaringer fra de andre sykehusene der slike investeringer er gjennomført, er at det ryker et eller annet sted i den andre enden. Hvilke ansatte vil rammes? Hvilke pasientgrupper vil få et svekket tilbud? Hvilket tilbud vil bortfalle? Jeg håper jeg tar feil, men dette er vi nå veldig spent på.

Dette er ikke en egnet måte å finansiere sykehusinvesteringer på. FrP ønsker derfor en ny modell der store sykehusinvesteringer fullfinansieres over statsbudsjettet, slik at utbygging ikke går ut over pasientbehandling. Vi mener staten skal ta den økonomiske risikoen. På den måten sikrer vi at nødvendige byggeprosjekter ikke må

finansieres gjennom kutt i drift, men plasserer politiske prioriteringer der ansvaret hører hjemme.

Margret Hagerup (H) [15:36:19]: Høyre mener det er helt nødvendig å se på finansieringen av sykehusene og hvordan de styres. Det kan være behov for endringer, men når vi gjør endringer – enten det er i energipolitikken, skattepolitikken eller styringen av våre viktigste velferdstjenester – må det skje på en grundig og forsvarlig måte. Det er flere grunner til at Høyre ikke støtter forslaget fra FrP. Det er ikke tilstrekkelig utredet. Det er ikke vurdert opp mot alternative løsninger. Det kan hende det er riktig modell, men det vet vi ikke. Helseformutvalget jobber nå med disse spørsmålene, og i oktober ba Stortinget om at det utredes en modell der drift og investering skilles.

Vi må også dvele ved hvordan vi har havnet her, for situasjonen i sykehusene er krevende. Hvordan kom vi hit? Hvem har ansvaret? Viktigst av alt: Hvem tar ansvaret? Det er pasientene som rammes, og de blir brikker i et politisk spill. Det går også ut over de ansatte. Statsråden bærer et tungt ansvar. Over flere år har sykehusene blitt styrt inn i et økonomisk uføre. En handlekraftig statsråd ville sett utviklingen komme og handlet tidligere. Støre-regjeringen har gitt sykehusene for lite økonomisk handlingsrom. Konsekvensene er tydelige: Pasienter avvises, tilbud kuttes, og tjenester bygges ned over hele landet.

Høyre er bekymret, og vi er uenig i denne måten å styre på. Dette er ført og fremst en kritikk av helseministeren, som åpenbart har mistet kontrollen over helsepolitikken. Hjemme i Rogaland står Stavanger universitetssykehus i en krevende situasjon, men løsningen er ikke at Stortinget driver detaljstyring anført av FrP og Senterpartiet. Det vil verken hjelpe Stavanger universitetssykehus eller andre sykehus. Jeg vil bruke representanten Dalins beskrivelse av forslaget fra FrP i Stavanger Aftenblad:

«Vi må være smartere enn dette, for dette blir for lettvinnt.»

Flere partier vil nå ta ut bunnplanken i finansieringen av sykehusene og pulverisere ansvaret uten en plan. Helseforetaksmodellen bygger på et tydelig prinsipp: Politikerne setter rammene, helseforetakene har ansvar for drift og prioriteringer. Når Stortinget begynner å detaljstyre enkeltsaker, hvem er det da som ivaretar helheten?

Tirsdag stemte alle partiene – unntatt Arbeiderpartiet og Høyre – for å stanse en anbudsprosess innenfor rehabilitering. Estimert merkostnad er 500 mill. kr. Det vil svekke tilbudet andre plasser. En kunne vært spent på om partiene har inndekning for dette i sine reviderte budsjetter. Det er ikke jeg, for det vet vi at de ikke har. På kort tid er det igjen skapt politisk usikkerhet om de

grunnleggende rammebetingelsene, enten det gjelder energi- eller helsepolitikk. Det kan ikke Høyre bidra til, for nå handler det om noe grunnleggende. Det handler om å ivareta Stortingets ansvar og tilliten til de beslutningene vi tar. Den tilliten styrkes ikke av kortsiktige flertallsvedtak uten helhetlige svar. Det er det pasientene som vil bære byrden for til slutt.

Stig Atle Abrahamsen (FrP) [15:39:31]: Pasienter står i lange behandlingsskøer, alvorlig psykisk syke ligger på korridoren, og flere og flere opplever å bli avvist etter henvisning til spesialisthelsetjenestene våre. Samtidig ser vi at sykehusene kutter i tilbud, nedbemanner og skyver helt nødvendige investeringer ut i evigheten. Hvorfor skjer dette i et av verdens rikeste land?

Mye av forklaringen ligger i at de såkalte styringspartiene, Arbeiderpartiet og Høyre, har tviholdt på en finansieringsmodell som gjør sykehusene våre til gjeldsslaver til staten, noe som gjør at de må kutte i pasienttilbud i takt med økende byggekostnader, med påfølgende økte renter og avdrag til staten som resultat. Det er dette forholdet Fremskrittspartiet nå foreslår å rydde opp i, ved å skille mellom drift og investeringer og plassere ansvaret for å betale for nye sykehusbygg der det hører hjemme, her i Stortinget.

Den sykehusøkonomiske krisen vi står i nå, med kutt og nedleggelser, er en varslet krise. Ansatte som mangler verktøy og ressurser til å gjøre jobben sin, pasienter som opplever å stå i uendelige køer for å bli behandlet, og fortvilede pårørende som ser sine kjære og nære bli avvist eller skrevet ut uten å være ferdig behandlet, alle har de gitt beskjed over mange år. Fremskrittspartiet har gang på gang fremmet forslag om å styrke behandlingstilbudet, men vi er blitt nedstemt.

Regjeringen har svart med stadig nye utredninger, nedsettelse av utvalg og andre tiltak som bare skyver problemet framover i tid, uten å løse noe. De negative konsekvensene har kommet på løpende bånd. I Helse Bergen ser vi at Voss sjukehus ikke får gjennomført nødvendige oppgraderinger eller nybygg for å ta unna helsekøene, på Haukeland er det bl.a. de kreftsyke barna som kan miste tilbud om leketerapi, og i Helse Førde er det bl.a. barseltilbud og ortopedien som skal kuttes.

Hvor enn en drar i hele Sykehus-Norge, er det den samme fortellingen. Helt nødvendige investeringer gir så høye lånekostnader til staten at man blir tvunget til å kutte i tilbud som er gode, som pasientene har behov for, og i det som bygger helsetjenesten vår. Når statsråden blir konfrontert med disse uheldige kuttene, peker han på lokale helseforetak, økte generelle bevilgninger og såkalt faglige vurderinger. Nå må det bli slutt på ansvarsfraskrivelse.

Nå er det på tide at vi setter menneskene foran systemet, gir helsepersonell gode rammer for å yte tjenester og gir folk trygghet for liv og helse. Det trengs bare politisk vilje og handlekraft, og at flertallet faktisk stemmer for forslaget som gir en klar marsjordre, ikke bare mer utredning.

Mímir Kristjánsson (R) [15:42:42]: Dette er en historisk dag. I dag vedtar vi å pålegge regjeringen å legge fram en ny finansieringsmodell for sykehusene som skal sikre at investeringer ikke går ut over sykehusdriften. Det er et viktig vedtak, for i mange år har vi hatt en syk måte å bygge sykehus på i Norge, der vi har tvunget helseforetakene til å ta opp lån til renter, hos staten, som tilfeldigvis også er helseforetakenes eier. Staten låner med andre ord altså penger av seg selv for å bygge sykehus.

Det legger en stor belastning på sykehusøkonomien – bare mitt lokale sykehus, Stavanger universitetssjukehus, betaler 700 mill. kr i renter og avdrag til staten i år. Det fører til at man bygger for smått og for dårlig. Vi hører historier om sykehus som er overfylt allerede før de blir innflyttet, vi hører om sykehus som mangler pause-rom, og for å ta nok et skrekkeeksempel fra Stavanger: Vi har sykehus som ikke engang blir bygd ferdig, fordi sykehusene – som en annen førstegangskjøper som sliter med å komme seg inn på boligmarkedet – ikke har hatt råd til å spare opp nok egenkapital til å låne nok penger til å bygge hele sykehuset.

Sånn kan vi ikke ha det, og det er ekstremt gledelig at det i dag blir flertall for å gå bort fra denne måten å gjøre det på. Vi skal ikke påstå at alle problemer i Sykehus-Norge løses over natten med dette vedtaket. Dette er store systemer, lange prosesser, men det er en klar marsjordre i det som nå vedtas, om at det skal komme en ny finansieringsmodell for sykehusene der investeringene ikke går ut over driften. Det er ikke bare en utredning, det er ikke bare en vurdering, det er ikke bare et eller annet utvalg eller en kommisjon som skal settes ned. Det er en politisk marsjordre om å legge fram en ny modell. Det er første gang det skjer siden helseforetaksmodellen i sin tid ble innført, og det er et kvantesprang framover.

For oss i Rødt er det også egentlig den første spikeren i kisten for hele helseforetaksmodellen, og det er et første steg i retning av at vi begynner å drive sykehusene våre som velferd, og ikke som butikk.

Det er to gode forslag som ligger her, og Rødt kunne ha stemt for begge to. Samtidig tror jeg at når de partipolitiske markeringene og støvet har lagt seg, bør representantene fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og andre partier se at det vi vedtar i dag, er et skritt i retning av det de også ønsker. Representanten Sivertsen, som dess-

verre ikke er i salen her lenger, var innom meg med en liten visitt. Nå har han forlatt salen. Jeg håper han har gått på polet for å kjøpe seg en flaske champagne, for han og alle andre som har vært negative til denne situasjonen, bør være med og feire det vedtaket som fattes i dag.

May Helen Hetland Ervik (FrP) [15:45:58]: Vi behandler i dag en sak som er avgjørende for hverdagen til pasientene og ansatte i helsevesenet. Når man foretar store investeringer, gjør dagens finansieringsmodell at sykehusene må kutte i driften for å klare å finansiere det. Det kan vi også se at skjer ved Stavanger universitetssykehus, der de innfører ansettelsesstopp for å få budsjettet til å gå rundt. Det rammer ikke bare dem – det rammer hele regionen. I Egersund står bl.a. flere poliklinikker i fare for å bli lagt ned fordi universitetssykehuset må spare.

Når sykehus presses til å «effektivisere» seg ut av kriser, er det et tegn på grunnleggende feil i finansieringsmodellen. Dette må vi ta på alvor. Derfor var vi flere som sist uke bl.a. dro på besøk til sykehuset i Egersund for å få et direkte innblikk i situasjonen.

Nå står byggetrinn 1 ved Stavanger universitetssykehus ferdig, og byggetrinn 2 planlegges. De driver faktisk nå fra to steder, og det er på grunn av at pengene ikke strekker til. Dette er ikke bærekraftig. Skal vi godta kutt og nedleggelser som fører til lengre reisevei i en av verdens rikeste velferdsstater? La sykehusene få fokusere på pasientene.

Som hospitant har jeg også praktisert og fått erfaring på tvers av helsenivåer og sett ansattes innsats og ildsjeler som gir alt for pasientene sine, for pårørende og for lokalsamfunn. Samtidig har jeg også fått se overbelastning, bortprioriterte oppgaver og pasienter som er overlatt til systemet. I Norge er dette uverdigg. Det handler om trygghet og verdighet, også i distriktene.

Fremskrittspartiet ber regjeringen fremme forslag til ny finansieringsmodell for sykehus, som skal skille mellom drift og investeringer. Vi er tydelige på at store sykehusinvesteringer skal betales av staten. Folk trenger ikke flere vurderinger, de trenger handling.

Kjersti Toppe (Sp) [15:48:32]: Det at ein ikkje skil mellom investeringar og drift i sjukehusa, er eit resultat av det ein gjorde da ein innførte helseføretaksmodellen i 2002, nemleg at ein òg bestemte at sjukehusa skulle vera underlagde rekneskapslova. Ein innførte altså ein forretningsrekneskap for sjukehus etter kopi av det private næringslivet. Den gongen var det ikkje greidd ut, det var hasteinnført i Stortinget, og det har vore der sidan. Poenget til oss i Senterpartiet er at denne forretningsrekneskapen ikkje eignar seg i det offentlege helsevesenet. Eg trudde at dei i SV òg var einige med oss i det. Eg trudde dei var einige i at vi må skilja drift og in-

vesteringar i sjukehus. Eg trudde òg at Raudt var einige. Det står i alle fall i programmet deira at dei vil skilja drift og investeringar i sjukehus.

Det som skjer her i dag, er at vi har eit fleirtal i denne salen for å skilja drift og investeringar i sjukehus, og så stemmer altså Raudt og SV mot det. Viss det ikkje var eit alternativ, kan eg forstå det, men ein droppar det vi var einige om, og ein stemmer mot at vi skal skilja drift og investeringar i sjukehus. Da gir ein regjeringa anledning til å gjera det statsråden sa i innlegget sitt: No skal vi sjå på om vi skal skilja drift og investeringar i sjukehus, og vi skal sjå på om sjukehus skal fullfinansierast over statsbudsjettet eller ikkje.

Det som gjer denne saka så spesiell, er at det er eit reelt fleirtal i Stortinget for å skilja drift og investeringar i sjukehus, slik at vi går bort frå den forretningsrekneskapen sjukehusa i dag er pålagde å verta styrte etter – ein kopi av det private næringslivet – som gjer at vi får desse veldig utrulege situasjonane der ein f.eks. må leggja ned ortopedien i Lærdal for å klara å betala rekninga for det nye sjukehusbygget i Førde, eller ein må kanskje leggja ned sjukehusaktiviteten i Egersund fordi det er så dyrt å betala tilbake lån og avdrag for det nye sjukehuset i Stavanger.

Vi les i media at det som skal vera så veldig bra med Arbeidarpartiets forslag, er at det står der at ein skal sikra at investeringar ikkje går ut over drifta, men når ein sit i helsekomiteen og jobbar med helsepolitikk, veit ein at når vi seier at drift og investering skal skiljast, er det nettopp for at investeringar ikkje skal gå ut over drift. Noko anna må ein ikkje lata som. For å gjera det heilt tydeleg har vi lagt inn ei linje i forslaget vårt, slik at Raudt i alle fall ikkje kan bruka det som argument for å stemma mot sitt eige program når det gjeld å skilja drift og investeringar i norske sjukehus.

Anne Grethe Hauan (FrP) [15:51:45]: No er me komne dit at sjukehusa våre ikkje strekk til lenger. Folk må venta lenger, avdelingar blir lagde ned, og det er rett og slett færre som får behandling når dei treng det.

Det handlar om folk og om tryggleiken deira, om dei eldste blant oss, som ikkje tel dagar lenger, men timar, og som likevel må venta i månadsvis på ein enkel kontroll. Det handlar òg om småbarnsforeldre som må ta fri frå jobb, ordna barnevakt og køyra mil etter mil for ein legetime som eigentleg burde vore rett rundt hjørnet, og om dei som lever med sjukdom kvar dag, som får beskjed om å venta litt til og litt til mens helsa blir dårlegare. Sånn skal det ikkje vera i Noreg. Sjukehusa må likevel bruka store delar av budsjettet sitt på renter og avdrag – ikkje på pasientar, ikkje på folk, men på gjeld. Det er bakvendt.

Dei tilsette spring beina av seg – dobbeltvakter og for få folk på jobb, folk som sluttar fordi det blir for

tungt. Samtidig sender staten rekning. Det er som å be ambulansen stoppa i bomringen mens pasienten ligg bak.

For oss i FrP er det rett og slett feil prioritering – og dette skjer hos oss. I Vestre Viken ser me det heilt konkret. Vestre Viken helseforetak er blant dei som går med store underskot. Hundrevis av millionar manglar i budsjettet. For oss som bur i Vestfold, betyr det press på Sykehuset i Vestfold. Det betyr færre folk på jobb, lengre ventelister og behandling som blir utsett.

Pengar som skulle gått til pasientane våre, går rett til banken. Staten eig sjukehusa. Staten bestemmer bygga, men det er pasientane som betaler prisen. For oss i FrP er det rett og slett feil.

Grunnen til at me tek denne saka opp no, er enkel: Rekninga har blitt for stor. I dag må sjukehusa låna pengar til nye bygg, og renter og avdrag blir betalte frå den same potten som pasientbehandlinga. Då blir det mindre igjen til folk.

Å utsetja og å greia ut meir løyser ingenting. Banken ventar ikkje på utgreiingar. Rekninga kjem kvar dag. Dette er ikkje noko som kan sendast vidare til nye rapportar. Det er ei politisk prioritering, og prioriteringar er det me på Stortinget som skal ta ansvar for.

Viss dette forslaget blir stemt ned, veit me kva som skjer. Då får me fleire kutt, færre tilsette og lengre køar – eit helsevesen som sakte blir dårlegare, år for år. Viss forslaget vårt blir vedteke, slepp sjukehusa å ta pengar til renter og avdrag frå drifta. Då går pengane til behandling, fleire folk på jobb og kortare ventetider – til pasientane. Så enkelt er det.

Skal pengane gå til bank eller til behandling? FrP vel pasientane. Difor må dette endrast, og det må endrast no.

Trine Fagervik (Sp) [15:55:05]: Tilgangen på likeverdige helsetjenester i hele landet er livsviktig for folk. Helse nord befinner seg i en dyp økonomisk krise. Helse landssykehuset meldte i dag at de stenger fødestua i Brønnøysund. Styret i Helse nord har i dag vedtatt en innsparing på 580 mill. kr. I argumentasjonen for innsparing pekes det på at regionen har et stort investeringsbehov innenfor både bygg og utstyr. Sånn som den økonomiske utviklingen har vært de siste årene, er investeringsmulighetene svært små. Da skal det altså spares på bl.a. bemanning og elektiv behandling. Ansattrepresentantene i styret er bekymret for at sykehusene i hovedsak planlegger å gjennomføre kuttene ved å redusere bemanning og øke produktiviteten og arbeidsbelastningen. De frykter at det kan føre til økt sykefravær, flere som slutter og redusert gjennomføringsevne, kan vi lese på NRKs nettsider etter styremøtet i dag.

Dette er bare ett av mange eksempler rundt omkring i landet over flere år. Det er åpenbart at det er behov for en endret finansieringsmodell for sykehus. Sykehusene som er bygd under helseforetaksmodellen, har vist seg å være for små allerede fra åpning og har blitt nedskalert i prosjekteringsfasen av økonomiske hensyn. I min region venter vi fortsatt, etter flere tiår, på avklaringer om finansiering av nybygg.

Senterpartiet mener at drift og investering må skilles, sånn at sykehusene ikke blir presset til å redusere drift for å spare penger til helt nødvendige investeringer. Våre forslag pålegger regjeringen å legge fram forslag til en ny finansieringsmodell for sykehus som skiller drift og investeringer, og sikrer at store sykehusinvesteringer fullfinansieres over statsbudsjettet. Altså skal ikke investeringer gå ut over driften. Det er hele bakgrunnen for forslaget, og det er det gjort helt tydelig rede for i merknadene i denne saken, som også SV og Rødt har sluttet seg til i komiteen. Å hevde at forslaget SV opprinnelig var med på, ikke presiserer at driften skal vernes, blir derfor helt feil.

Forslaget som i dag får flertall, mener vi i Senterpartiet ikke er godt nok. Det slår ikke fast at vi skal innføre en ny finansieringsmodell der investering og drift skilles, ei heller at det skal være fullfinansiert over statsbudsjettet. Kun ett av alternativene regjeringen skal legge fram, skal innebære å skille drift og investering, og det alternativet skal helt eller delvis finansiere sykehusbygg over statsbudsjettet. Vi frykter at det alternativet som legges fram for Stortinget, vil foreslå et alternativ med delvis budsjettfinansiering, ikke fullfinansiering. Dermed består i all hovedsak dagens finansieringsmodell, og SV og Rødt har mistet muligheten til å endre den, sånn deres partiprogram slår fast.

Erlend Svoldal Bøe (H) [15:58:23]: Først har jeg en kommentar til representanten Abrahamsen i FrP, som snakker om at en skulle «rydde opp i» helseforetaksmodellen. Da klarer jeg faktisk ikke å dy meg: Det var jo FrP som støttet Arbeiderpartiets sykehusreform tilbake i 2001, så spørsmålet blir da om en rydder opp etter seg selv. FrP fikk innført bl.a. helseforetaksmodellen. Det som også er litt interessant, er at i ettertid har bl.a. FrP sagt at innføringen av dette skjedde uten grundige nok utredninger. Da må FrP passe på denne gangen, da, at de ikke gjør den samme feilen de gjorde tilbake i 2001, da de var med på å innføre helseforetaksmodellen i Norge.

Jeg tok egentlig ordet for å snakke litt om drift og investering. Høyre ønsker å gjøre endringer i finansieringen og organiseringen av tjenestene i helsetjenesten vår, men i oktober fattet Stortinget et vedtak der flertallet her i Stortinget, med unntak av to partier, sa at vi nett-

opp skulle utrede skillet mellom drift og investering, og at det skulle gjøres som en del av helsereformutvalgets arbeid. Da lurte jeg veldig på hva som har skjedd fra oktober og fram til i dag, når en den gangen sa at det var helt greit at en skulle lage en utredning i forbindelse med helsereformutvalgets arbeid, og nå plutselig kommer og sier at en ikke skal gjøre det samme. Det viser den vinglingen en del partier holder på med her, som gjør at det blir vanskelig å stole på det politiske arbeidet og vedtakene som fattes i Stortinget.

Vi i Høyre er veldig åpne for å se på det å skille drift og investering, som ett av flere alternativer, men jeg skulle ønske at flere av representantene som har tatt til orde for det, hadde hatt grundigere argumenter for hvorfor, istedenfor bare å holde det på et overordnet retorikknivå. Det er ikke bare rett fram å skille drift og investering. Det kan føre til at en svekker effektive bygg. Det kan føre til at ansatte og pasienter ikke får delta i utformingen av byggene, fordi ansvaret ligger et helt annet sted. Det kan føre til at kapitalkostnadene fortsatt må bæres, og da må målet være å øke driftsbudsjettet, og det er det ingen som snakker om her.

Senterpartiet, som er opptatt av å skille drift og investering, snakker ikke noe om at en må øke sykehusbudsjettene. Ser en på det som var budsjettenigheten til Senterpartiet i høst, var det eneste Senterpartiet fikk til, en økning på 500 mill. kr, der Høyre i vårt alternative budsjett klarte å øke det med 1,2 mrd. kr. En forutsetning for å skille drift og investering er at en legger mer penger på bordet, sånn at en faktisk kan bemanne det på en god måte.

Det er det en sier ganske klart og tydelig i dette forslaget til vedtak, at investeringer ikke skal gå på bekostning av drift. Det er Høyre enig i, men det er flere måter å gjøre det på, og det er jo det vi burde diskutere – ikke bare ha en overordnet generell debatt om at vi skal gjøre det. Kom heller med argumenter for hvorfor og hvorfor ikke, så får vi en mer saklig og kunnskapsbasert debatt.

Seher Aydar (R) [16:01:42]: La oss rydde litt i hva det er vi vedtar, og hva det er vi ikke vedtar i dag. Vi vedtar at regjeringen skal legge fram en ny finansieringsmodell. Det står for så vidt i starten av begge forslagene, men det forslaget som får flertall, presiserer også at det skal sikre at investeringer ikke går ut over driften. Jeg registrerer at FrP og Senterpartiet også har lagt inn det i sitt forslag, og det er jeg glad for at de har gjort. Det betyr at vi hadde et veldig godt forslag som de også var enig i, men det er jo naturlig at når det er et godt forslag, går vi inn for det – når vi har fått gjennomslag for det, går vi inn for det. Jeg må også understreke at selv Eilertsen sa på radio i dag at dette ikke er noe som kan gjøres over natten. Det betyr at alle også er enig i at det ikke

kan gjøres over natten. La oss derfor rydde i hva det er vi er enig eller uenig i.

Det fører meg videre til å minne salen om forrige gang vi stemte over å skille investeringer og drift. Da hadde ikke Rødt støtte fra Senterpartiet. Da hadde Rødt heller ikke støtte fra FrP, for FrP ville heller ha en Nye veier-modell, som ville gi mer byråkrati, og som ville være dyrere – på ingen måte en god løsning. I dag sikrer Rødt flertall for at vi skal få en ny finansieringsmodell som sikrer at investeringer ikke går ut over driften. Det synes jeg alle partier som mener at det er viktig å skille drift og investeringer, skal være glad for. Hvorfor vil vi skille drift og investeringer? Jo, for at det ikke skal gå ut over driften. Det er hele målet.

Dette er viktig for oss, for historien om hvordan vi bygger sykehus, er som om vi opererer i blinde. Gang på gang bygger vi sykehus som etter hvert skaper større kostnader, og som blir mindre effektive fordi det skaper logistikkutfordringer i driften. Et eksempel på det er Drammen sykehus: Mindre enn en måned etter de var i gang, sendte avdelingssykepleier på det nye akuttmottaket i Drammen en bekymringsmelding fordi de hadde så mange korridorpasienter på det helt nye sykehuset. Sykepleierne sier selv rett ut at det er fordi sykehuset ikke er dimensjonert for det – det er dimensjonert feil i forhold til hva som kreves ved et akuttmottak. Det er de problemene vi ser gang på gang, og det er derfor det har vært viktig for Rødt faktisk å sørge for resultater.

Det er også helt feil, som representanten Toppe påstår, at vi har gått vekk fra noen forslag. Vi stemmer egentlig ikke over om vi skal avvikle helseforetaksmodellen i dag. Det er ikke det vi stemmer over. Vi stemmer over om vi skal ha en ny finansieringsmodell, og det er det vi har sikret flertall for. Det er ingen tvil om at mens ulike partier har sittet med finansministere og faktisk forvaltet dagens sykehusmodell, har Rødt kjempet mot foretaksmodellen sammen med folk. Det er veldig bra at flere partier er med oss i den kampen.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Jan Christian Vestre [16:04:55]: La meg først si at det jo er veldig bra at det er så stort engasjement rundt hvordan vi skal finansiere sykehusbyggene våre. Det er veldig bra, og at ulike partier har litt ulike tilnærminger og litt ulike synspunkter på hvordan det skal skje, er også bra. Jeg synes – med all respekt – at vi ikke bør så tvil om hverandres motiver. Alle i denne salen er opptatt av at sykehusene våre skal ha forutsigbarhet, at det skal være godt å jobbe der, at det skal være god pasientbehandling, og at det skal være skikkelig og ordentlig.

Det vi egentlig diskuterer, er om vi nå skal forhånds-konkludere nøyaktig på modell, eller om vi skal si at regjeringen skal komme tilbake med en ny helhetlig finansieringsmodell som ikke skal gå ut over driften i sykehusene. Det kan være ulike varianter av å skille drift og investeringer. Det kan være ulike måter å se på hvordan dette finansieres over statsbudsjettet. Det er mange gode forslag jeg er helt sikker på at vi kan diskutere sammen, og sammen lage en modell som står seg for framtiden.

Det er bra med handlekraft, og det er bra med utålmodighet, men vi må ikke gjøre noe som medfører risiko for at det blir verre. Det er det ingen leger, sykepleiere og helsefagarbeidere i norske sykehus som har bedt oss om å gjøre – heller ingen andre personellgrupper, ingen pasienter, ingen pårørende. De vil at vi skal ta ansvar for at det fungerer, og da må vi faktisk gjøre ting i riktig rekkefølge.

Det blir sagt fra f.eks. representanten Abrahamsen at – jeg tror det var ca. som dette – helt nødvendige investeringer skyves inn i evigheten. Til representanten Abrahamsen: Sykehusene har gjennomført investeringer for langt over 100 mrd. kr de siste årene. Jeg tror aldri vi har investert mer enn vi gjør nå.

Representanten Hauan fra Fremskrittspartiet sier at pasientene må vente lenger, og at færre får behandling. Jeg vet ikke hvor representanten Hauan har det fra, for de siste offisielle tallene – hvis vi fortsatt stoler på fakta fra Folkehelseinstituttet – viser at ventetidene går nedover. Jeg tror det er kortere ventetider nå enn da Fremskrittspartiet gikk ut av regjering. Aldri har vi behandlet flere pasienter enn vi gjør nå. Vi kan jo ta med det i historiefortellingen også, og ikke skape et inntrykk som er galt, når det er beviselig feil.

Jeg er enig med dem som sier at dette i bunn og grunn handler om sykehusøkonomi. Vi kan gjerne krangle om hvem som har bevilget mest og minst til sykehus. Vi har heldigvis et teknisk beregningsutvalg som gir offisielle tall på dette. Da Fremskrittspartiet hadde finansministeren, sto sykehusøkonomien mer eller mindre på stedet hvil. Det rød-grønne flertallet vi har nå, har tatt ansvar for en real vekst i sykehusbudsjettene.

Representanten fra Fremskrittspartiet må gjerne snakke om renter, men det var Fremskrittspartiets finansminister i 2018 som krevde at sykehusene skulle betale markedsrente. Denne regjeringen har satt rentene ned for å legge bedre til rette for god drift. Litt sammenheng mellom liv og lære bør det være.

Kristian August Eilertsen (FrP) [16:08:06]: For å ta det siste først: Den gangen Fremskrittspartiet hadde finansministeren, var også rentene vesentlig lavere enn det de er i dag. Selv om det var markedsrente, var rente-

ne fortsatt om lag halvparten av hva man må betale i dag, under dagens regjering.

Denne debatten synes jeg er veldig komisk. Jeg vet egentlig ikke helt hvor jeg skal starte med å ta fatt på ting. Det som har vært poenget fra Fremskrittspartiet, er å slå fast to viktige prinsipper: at man skal skille mellom investering og drift, og at Stortinget skal fullfinansiere bygging av nye sykehus over statsbudsjettet. Det har vært rammeverket for den nye modellen, og selvfølgelig må en utrede alle detaljene rundt hvordan den skal implementeres. Det er også en tydelig retning for hvor vi ønsker å gå i helsepolitikken.

Det er ikke innfallsmetoden. Det er det samme Fremskrittspartiet har ment i denne saken siden helseforetaksmodellen ble innført. Hvis man går inn og leser hva representanten John Alvheim sa på vegne av Fremskrittspartiet i debatten den gangen man innførte helseforetaksmodellen, vil man se at det er akkurat disse momentene han framførte. Hvem som helst kan gå inn og lese det.

Jeg må også legge igjen en liten visitt hos partiet Høyre. I denne saken, og egentlig i sak etter sak på helsefeltet, framstår partiet Høyre mer og mer som et ekko av Arbeiderpartiet og et støttehjul for dagens regjering. På et eller annet tidspunkt må Høyre velge om de skal være et alternativ til Arbeiderpartiet eller om de skal være en del av Arbeiderpartiet. Avstanden er nå så kort mellom Arbeiderpartiet og Høyre at det er like før partiet Høyre burde inngå i regjeringen Støre. Representantene fra Høyre kunne like gjerne blitt statssekretærer for statsråden i Helse- og omsorgsdepartementet – så lik er argumentasjonen de framfører.

Det dette også egentlig handler om, og som jeg tror jeg vil bruke de siste sekundene på å avkle for det norske folk og dem som følger med på denne debatten, er det politiske spillet. Dette er Arbeiderpartiet i kjent stil. Sånn opererer de i alle kommunestyre, sånn opererer de i alle fylkesting, og sånn har de også operert på Stortinget i alle år. Det har vært noen partier som har gått foran og fremmet gode forslag, og så har Arbeiderpartiet sagt at det er uforsvarlig og ufornuftig, og at vi ikke kan gjøre dette. Så kommer de diltende etter noen få år etterpå – med til forveksling lik ordlyd – og sier at nå er det ansvarlig, nå er det fornuftig, og nå skal vi utrede det. I realiteten er det bare å stjele andres klær mens de bader. Sånn er det Arbeiderpartiet holder på.

Det er noen partier som later som at de nå får et betydelig gjennomslag, men det gjennomslaget de faktisk hadde, hadde de sammen med Fremskrittspartiet og Senterpartiet. Det dette egentlig handler om, og som er realiteten det norske folk burde være klar over, er at enkelte partier ikke klarer å leve med at Fremskrittspartiet får et betydelig gjennomslag i Stortinget. Det er det dette

handler om: at FrP ikke skal få gjennomslag, og at man skal berge regjeringen Støre og dagens helseminister.

Til slutt vil jeg også bare gjøre noe jeg ikke rakk i mitt forrige innlegg, og det er å presisere at vi har lagt inn en justering av forslag nr. 2 fra komiteen, som vi tok opp, der ordet «omgående» er strøket, og ordet «vedtatt» er erstattet med «implementert».

Kai Steffen Østensen (A) [16:11:16]: Dette er en underlig debatt å få lov til å følge etter å ha vært stortingsrepresentant i fem måneder. La meg bare opplyse Stortinget om de to forslagene som ligger på bordet.

Jeg refererer først det Fremskrittspartiet nå har tatt til orde for: «Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en ny finansieringsmodell for sykehus» – og så fortsetter det.

La meg lese fra det forslaget Arbeiderpartiet har lagt fram: «Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til en ny helhetlig finansieringsmodell for sykehus (...)»

Jeg må ærlig innrømme at jeg ikke forstår den virkelighetsbeskrivelsen som nå legges fram fra samtlige FrP-representanter i denne salen. Det er jo ikke sånn at det blir mer sant bare det blir flere Fremskrittsparti-politikere som gjentar budskapet.

Det som nettopp er poenget med at Arbeiderpartiet står på hver eneste dag for å sikre flertall i denne salen, er den helheten som helseministeren har talt for, som representanten Vasvik har talt for, og som representanter fra både Høyre, SV og Rødt har tatt til orde for. Jeg må si at jeg ikke forstår hva som er så alvorlig forskjellig når man ordrett leser den teksten som ligger i de forslagene vi skal ta stilling til. I mitt hode – det kan hende det er kun fordi jeg har vært her i fem måneder – ser jeg altså ikke hvilken utfordring det gir. Det Arbeiderpartiets forslag bidrar til, med Høyres, SVs og Rødts støtte, er at man nå sikrer den helheten vi er opptatt av.

Jeg hadde bare behov for å minne om hva det er vi diskuterer – to forslag som har helt samme inngang, og som faktisk sier at dette stortinget er enige om at vi trenger en ny modell.

Marthe Hammer (SV) [16:13:41]: Vi har ei sykehusfinansiering som har gått ut på dato. Vi trenger nye sykehus, vi trenger nye moderne bygg og lokale, men når resultatet er at splitter nye einerom må byggjast om til dobbeltrom, sykehus blir bygde utan pauserom, eller ortopedi og barsel må leggjast ned i distrikta, som i Lærdal, er det ikkje berre eit spørsmål om rom og desentralisering. Det handlar om pasientbehandling i det heile.

Vi står overfor ei enorm gjeldsbelastning i norske sykehus. Ho er på over 60 mrd. kr, og ho vil aukast til over 100 mrd. kr. Dette blir i dag betalt av pasientane. Når sykehus etter sykehus må spare i hundremillionarklassen, merkast det på klinikken. Dette skuldast

ikkje at drifta er dårleg eller ineffektiv, det skuldast gjeld og renter. Difor er eg svært glad for at vi i dag sikrar eit fleirtal med regjeringa for ein ny sykehuspolitikk. Vi kan ikkje fortsetje med at store – svært store – sykehusinvesteringar skal gå på kostnad av drifta av sykehusa. Vi treng å skilje drift og investering, og vi treng at sykehusbygg i større grad blir finansierte og vedtekne i Stortinget, i denne salen.

Dette er ein svært viktig dag for ein svært viktig sektor. Helsesektoren er sjølv juvelen i den norske velferdsstaten. Viss folk mistar tilliten til at ein får den beste pasientbehandlinga i norske sykehus, risikerer vi at heile det norske velferdssystemet raknar. Difor er dagens vedtak så viktig. Vi må slutte med at det er tilsette og pasientar på kvart enkelt sykehus som må ta heile kostnaden og ansvaret for nødvendige investeringar på sitt sykehus. Helsepersonell spring nok allereie. Vi må endre det med at grunnen er at sykehuset investerer, og at det har så mykje gjeld og må betale så mykje renter til den norske stat.

Dette er ein historisk dag. Det er starten på ein ny sykehuspolitikk.

Stig Atle Abrahamsen (FrP) [16:16:10]: Det er en forskjell på om man skal bare bestille enda mer utredning, som vi har fått gang på gang, eller om man skal gi en tydelig beskjed, sånn at man faktisk tar et retningsvalg og sørger for at man får en løsning. Det er der forskjellen ligger i disse to forslagene – om man bare skal gå enda flere runder, ha enda flere utvalg, ha enda mer utredning, eller om man skal gi regjeringen en marsjordre om å komme tilbake med et forslag som faktisk løser problemet.

Vi ble utfordret fra helseministeren på om ikke alt gikk så mye bedre nå, for ventetidene går jo så mye ned. Det er en av de store utfordringene de som har lest Bergens Tidende i dag, virkelig fikk ny innsikt i. Jo, ventetiden for å komme til første møte med sykehuset og få snakket med noen, går ned, men som vi har blitt advart mot gjennom veldig mange eksempler, går ventetiden på det faktisk å komme til en behandler, det å få en operasjon, i taket. Vi kan lese at når man først har vært gjennom den første køen i Helse Bergen, kommer man inn i en ny kø for faktisk å få en operasjon – på 239 dager i snitt! Hva slags ventetidslofte er dette?

Det er dette man får som resultat dersom man gjør som det nå ser ut til at SV og Rødt har tenkt å gjøre, nemlig bare bli med på enda flere fine, vage formuleringer og gode intensjoner, men ikke konkrete handlingspunkt. Da oppnår man ikke det ønskede resultatet. Man kan se videre. Det er 2 000 pasienter i Helse Bergen som har ventet i over ett år. Den som har ventet lengst, har ventet i fire år. Det er nesten like lenge som Arbeiderpartiet har sittet i regjering.

Fra Fremskrittspartiets side er vi glad for at det virker som at et flertall i denne salen i realiteten har blitt enig med Fremskrittspartiet om at man trenger å gjennomføre dette skiftet slik at det ikke lenger skal være sånn at sykehusene blir gjeldsslaver til staten, og at vi kan få ryddet opp i det. Det er vi glad for, men vi er bekymret for gjennomføringskraften til dette stortinget om man ikke kan gi tydelige bestillinger og evne å ta en beslutning. Beslutningsvegning koster oss alle sammen dyrt, både i unødvendig arbeid og i de menneskene som blir stående og vente enda lenger, bare fordi man ikke klarer å lande en beslutning og gi tydelig signal til regjeringen.

Torbjørn Vereide (A) [16:19:20]: Få ting er meir alvorleg og viktigare enn eit godt og trygt helsetilbod. Ein skal få hjelp når ein treng det. Det blir i mange tilfelle utfordra av økonomiske problem. Vi veit at kreftmedisin har blitt ekstremt mykje dyrare. Dei bergar fleire liv, og det er utruleg bra, men dei har blitt dyrare. For at vi skal vere sikre på at pasientjournalar ikkje blir hacka av framande makter, og for at vi skal sikre oss mot store konsekvensar som følgje av det, har det blitt dyre investeringsbehov når det gjeld IKT. Vi veit òg at mange sjukehus treng å oppdatere bygga sine, byggje nytt eller rehabilitere dei gamle bygga.

I mine heimtrakter har dette vore eit grufullt halvår for heile regionen min. På grunn av innsparingskrava har vi fått konsekvensar i form av nedleggingar i Lærdal og i Nordfjord. I Høyanger og på Hyllestad lurar dei på om dei vil ha eit ambulansetilbod i framtida. Framleis er 75 pst. av kutta framfor oss. Mesteparten av dei kutta blir antakeleg tekne ved sentralsjukehuset i Førde.

Eg vil berre minne Senterpartiet, som om 14 dagar skal ha eit forslag til behandling om at 100 pst. av kutta skal skje ved sentralsjukehuset i Førde, om at det er fødetilbodet til Nordfjord, Sunnfjord og Sogn. Viss ein hamnar i ei bilulykke i Sogn og Fjordane, er det mest sannsynleg Førde eller Haukeland ein blir sendt av garde til. Det å kome med eit politisk over bordet-forslag som potensielt kan kutte tryggleiken til dei kirurgiske avdelingane, eller som kan kutte talet på jordmødrer, er ikkje «berre berre».

Eg er glad for at Arbeidarpartiet, saman med eit stortingsfleirtal, legg fram eit forslag om å finne ein ny og heilskapleg finansieringsmodell. Eit poeng som er viktig å understreke her – det gjeld òg forslaget Senterpartiet hadde – er at det å skilje drift og investeringar, og å ta ut eit kakestykke frå den store kaka, ikkje betyr at det blir meir kake. Det betyr ikkje at det blir meir pengar. Det kan bli ein slags «NTP-kø», det kan bli meir marmor og mindre jordmor, det kan bli overskridingar, og det kan bli venting.

Det eg håpar på, er at Stortinget vil sørgje for at det blir meir pengar når statsbudsjettet skal bli vedteke. Dette er ikkje ein kvikkfix, og det er det viktig å vere ærleg på, men la det vere sagt: Eg er villig til å kjempe for kvar einaste krone når statsbudsjettet kjem, men det håpar eg at dei andre partia òg tek ansvar for – og ikkje berre i festtalar.

Julia Brännström Nordtug (FrP) [16:22:37]: La meg først si at jeg er veldig glad for at det har vært stor bevegelse i denne salen, altså i Stortinget, i retning av å sikre at drift og investeringer skal skilles. Det er en seier for Fremskrittspartiet, som har ment det i årevis. At vi har kjempet for en slik modell, og at Stortinget nå er på vei til å lytte, er vi veldig glad for.

Det sies av flere av de andre partiene, fra denne talerstolen, at Stortinget i dag skal vedta en ny modell for å skille drift og investering, men det er forslaget fra FrP, SV, Senterpartiet, Rødt, MDG og Kristelig Folkeparti som ville ha sikret det. Det ville ha vært den seieren representantene fra Rødt har feiret fra talerstolen i dag, og det ville også ha svart på utålmodigheten representanten Kathy Lie fra SV uttrykker. Hun sa fra talerstolen at de er redde for at dette vil ta tid, og den bekymringen deler vi. Likevel velger både Rødt og SV å støtte forslag som vil gjøre dette til én av modellene og ett av alternativene som skal utredes. Det vil utvilsomt ta lengre tid.

Løsningen på SVs bekymring og Rødts seier er enkel: Det er Fremskrittspartiets forslag, det forslaget de to partiene opprinnelig sto inne i. Det er også et forslag som innebærer utredning og at man må komme tilbake til Stortinget, men det ville ha gjort det til den ene modellen, og det ville pekt ut en tydelig retning for hvor vi skal. Vi skal skille drift og investering, men nå blir det til ett av alternativene. Vi skal uansett kjempe videre – og tiden vil komme.

Kjersti Toppe (Sp) [16:24:36]: Fleire har i debatten tatt opp at det i samband med trontaledebatten i haust vart fatta eit vedtak om å be regjeringa sørgja for at minst éin av modellane som vert greidd ut i samband med ny helsereform, innebar å skilja mellom drift og investering i sjukehusa, og at dette skulle verta lagt fram for Stortinget, med forslag til endringar.

Poenget er at Senterpartiet fremja eit eige forslag i samband med trontaledebatten. Vi var i den same diskusjonen med Arbeidarpartiet den gongen. Vi vart ikkje einige fordi Arbeidarpartiet ville greia ut, mens vi vil vera tydelege på at vi skal skilja drift og investering. Det er det som er grunnlaget for at ein i dag har ein dysfunksjonell måte å finansiera sjukehusa på.

Vi fremja forslag om at «Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå endringer av finansieringen av helseforetakene slik at det skilles mellom drift og investering».

Når ein sjekkar kven som støtta vårt forslag da, finn vi noko som ser litt spesielt ut i dag. Dei som støtta det forslaget, var SV, Raudt og KrF. Om nokon skal bli skulda for å vingla og meina ulike ting i denne saka, er det iallfall ikkje Senterpartiet. Ein kan heller spørja kvifor Raudt og SV meiner noko anna no, når dei i dag stemmer imot eit forslag som seier at ein skal skilja mellom investering og drift av sjukehusa.

Vi kan godt ha ein debatt om at vi er veldig einige i denne saka, men vi må òg sjå på kva vi stemmer imot, og ikkje berre sjå på kva vi stemmer for. Her stemmer parti imot det dei tidlegare har stemt for, og mot det som står i partiprogrammet deira – at ein skal skilja mellom drift og investering på sjukehus fordi ein skal bort frå den forretningsrekneskapen som ligg til grunn, og som har vore ein del av heile helseføretaksreforma.

Til representanten Kai Steffen Østensen frå Arbeidarpartiet, som ikkje skjønar kva som er forskjellen på desse forslaga, og som seier at dei har same inngang, at ein vil ha ein ny finansieringsmodell: Ja, men det er jo ikkje ein siger å få eit vedtak om ein ny finansieringsmodell. Det er sett ned eit ekspertutval, som skal koma med forslag om nettopp det, så det tar eg for gitt. Sjølv om desse forslaga har den same inngangen, har dei ikkje den same utgangen. Den store forskjellen er at vi er tydelege på at vi ikkje kjem utanom å skilja drift og investering, mens det andre forslaget, som Arbeidarpartiet er med på, handlar om at ein skal sjå på og greia dette ut. Der har vi kome lenger, og vi skulle ønskt at vi kunne fått fleirtal for det.

Truls Vasvik (A) [16:27:55]: Jeg skal begynne med å gjenta noe av det helseministeren sa. Faktum er at det med Arbeiderpartiet og de rød-grønne i regjering har vært en betydelig høyere realvekst økonomisk enn det var under forrige regjering, som FrP var med i.

I 2018 innførte regjeringen en ny rentemodell for investeringer til de regionale helseforetakene, med mer markedsmessige vilkår – les: høyere rente. Hvis noen ikke husker hvem som hadde finansministeren i 2018: Det var FrP.

I fjor tok derimot Arbeiderparti-regjeringen tilbake modellen fra 2018 og satte rentene ned. Nå skal vi få en ny finansieringsordning som er helhetlig, og sikre at sykehusinvesteringene ikke skal gå på bekostning av drift- en av sykehusene. Det er viktig, og det er bra.

Vi der: FrP og Hauan påstår at det er færre som får hjelp på sykehusene våre på grunn av finansieringsordningen. Det er feil. I 2013 var det 1,3 millioner pasienter som fikk hjelp på norske sykehus. I fjor var det ca. 2,5 millioner pasienter som fikk det samme.

Dette minner meg litt om debatten vi hadde på tirs- dag, var det vel, PCI-debatten, der det ble pratet og teg-

net et bilde om at resultatene i helsevesenet er dårligere i Norge enn i andre land. Det er feil. Vi må være etterrettelige i argumentene vi bruker. Vi kan godt være uenige, men vi må være etterrettelige. Vi har et av verdens beste helsevesen. Det er delvis politikernes skyld, aller mest fagfolkene sin skyld. Fagfolkene fortjener at vi prater sant. Da må vi begynne med det.

Når man snakker om utredninger og handlekraft: Eilertsen sier nå at det selvfølgelig må utredes. Det kan jo framstå noe rart så lenge Abrahamsen sier at det ikke skal utredes, og så sier Nordtug at det skal utredes, og så er man egentlig imot utredning. Et enkelt søk viser at FrP de to første årene i forrige periode foreslo ikke mindre enn 20 utredninger. Sånn sett passer det kanskje at det var litt mer utredninger likevel. Det er noe med liv og lære der, altså.

Abrahamsen sier at handlekraft sparer penger. Vel, handlekraften i rehabiliteringssaken kostet helseforetakene flere hundre millioner kroner, så dette handler jo litt om hvordan man tegner opp bildet, tenker jeg.

Er det ikke bare å gjøre det, blir det sagt. Jeg gjentar tallene fra i stad. Vi prater om 238 mrd. kr. Vi prater om 150 000 ansatte. Vi prater om to og en halv million pasienter. Alle her peker i samme retning, men vi må faktisk vite hva vi gjør. Vi må vite at vi må gjøre det skikkelig. Vi må vite konsekvensene. Vi må rett og slett vite at dette blir bedre.

I forslaget som er lagt fram, er det viktige gjennomslag for Rødt og SV, og vi kommer selvfølgelig til å følge opp det. Jeg vil takke SV, Rødt og Høyre for at de tenker helhet, og for at de tenker på pasientens beste.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [16:31:06]: Store investeringer i sykehusene er nødvendig for å møte framtidens behov, men dagens finansieringsmodell gjør at kostnadene ved nye bygg må håndteres innenfor de samme rammene som skal sikre god pasientbehandling. Når renter og avdrag øker, blir driften presset, og det betyr færre ansatte, høyere tempo og mindre tid til pasientene.

Et første og helt nødvendig grep er å fjerne rentebelastningen på de statlige lånene til helseforetakene. I dagens situasjon er det lite hensiktsmessig at sykehusene betaler renter tilbake til staten, når disse pengene kunne gått til pasientbehandling. Når sykehus må betale ned milliardlån over driftsbudsjettet, betyr det at leger og sykepleiere må springe fortere for å få økonomien til å gå rundt.

KrF står derfor fast på at drift og investeringer må bli skilt, og at store, nødvendige sykehusinvesteringer, som det nye universitetssykehuset i Stavanger, må fullfinansieres over statsbudsjettet – på samme måte som vi gjør med det nye regjeringskvartalet, universitetene og domstolene.

Det gjør sterkt inntrykk når vi ser at helt nye rom ved det nye sykehuset i Stavanger må rives og bygges om kort tid etter åpning. Sånne feil er kostbare og binder opp ressurser. Når alt dette må dekkes opp av de samme rammene som skal sikre behandlingstilbudet, er konsekvensene uunngåelige. Dagens finansieringsmodell betyr for mange sykehus også at det blir bygget for smått. Hvorfor bygger vi for små sykehus? Det manglet ikke på advarsler fra fagfolk i forkant av de nye sykehusene, verken i Stavanger, Drammen, Østfold eller Kirkenes. Svaret er at politikerne har laget et system for bygging av sykehus som tvinger helseforetakene til å bygge for smått, og det er dårlig samfunnsøkonomi.

Dette kunne vært en dag der vi i Stortinget tok noen viktige grep for pasienter og ansatte i helsevesenet. Dessverre fortsetter systemtro partier som Arbeiderpartiet og Høyre å verne om en finansieringsmodell som ikke styrker norske sykehus. Jeg synes det er veldig skuffende at partier som SV og Rødt jubler for et vedtak som ikke endrer på noe, og ikke er med på et vedtak som hadde sikret en ny finansieringsmodell i dag.

For KrF er iallfall saken klar, og vi står for det vi har sagt hele veien. Jeg registrerte at representanten Kristjánsson lurte på om representanten fra FrP hadde gått tidlig for å gå på polet. Jeg undres om det ikke heller er representantene fra Rødt som har vært på polet før de gjorde denne avtalen med Arbeiderpartiet.

Til slutt en liten stemmeforklaring: Vi stemmer subsidiært for forslag nr. 6.

Mímir Kristjánsson (R) [16:34:04]: Jeg kan aller først avkrefte at jeg har vært på polet i dag. Dessverre – hadde det vært så vel! Når det er sagt, synes jeg det blir sagt veldig mye rart i denne debatten. Ta representanten Abrahamsen fra FrP, som synes å tro at forskjellen mellom de to forslagene er om det blir utredning eller ikke utredning. Hans egen partikollega, representanten Eilertsen, står her og sier at det selvfølgelig blir utredning. Ja, utredning blir det uansett – vi vedtar jo ikke noe her i salen som ikke utredes.

Man kan selvfølgelig late som at det ene bare er utredning, mens det andre er noe mer, men det er også feil. Hvis representanten Abrahamsen leser forslaget som nå får flertall, gir ikke det regjeringen mulighet til å vurdere en ny finansieringsmodell. Det gir regjeringen marsjordre om å legge fram en ny finansieringsmodell, og til alt overmål en finansieringsmodell som sørger for at investeringer ikke skal gå ut over sykehusdriften. Representanten Toppe er sakens ordfører, men er i mine øyne om mulig enda mer forvirret enn representanten Abrahamsen når det gjelder hva dette handler om. Altså: Vi stemmer ikke i dag over et ja eller nei til helseforetaksmodellen, vi stemmer ikke i dag over et ja eller nei til

om sykehusene skal drives etter regnskapsmessige prinsipper. Hvis vi hadde stemt over det, ville representanten Toppe og jeg stemt det samme. Vi stemmer over to separate forslag som begge sier at det skal komme en ny finansieringsmodell for sykehusene, og at man skal skille investeringer og drift.

Jeg skal ta et eksempel på hvorfor det er viktig å formulere seg på den måten Rødt har gjort, og som de andre nå har kopiert. En måte å skille investering og drift på er å pålegge sykehusene å leie byggene av staten. Da skiller man investering og drift, men man svekker sannsynligvis sykehusøkonomien, for å betale leie er dyrere enn å betale renter. Det holder ikke bare å skille investering og drift, man må skille investering og drift på en måte som gjør at investeringene ikke går ut over driften, og det er derfor vi har valgt å formulere oss på den måten vi har gjort.

Representanten Eilertsen var opptatt av å avsløre en del ting overfor det norske folk. Jeg skal avsløre noe overfor det norske folk, og det er at FrP ikke kan stemme for et forslag Arbeiderpartiet er med på. Det er bare sannheten. De endrer til og med sitt eget forslag for å kopiere forslag Arbeiderpartiet er med på. Det er det man har gjort. Man må ha sitt eget forslag og bli nedstemt på det forslaget, sånn at man etterpå kan klage over at noen stemte annerledes. Jeg tror ærlig talt at de aller fleste som ser på dette, ikke skjønner båret av hva det er snakk om. Det er to så å si identiske forslag det stemmes over. Framfor å drive flisespikkeri og krangle om det, synes jeg at vi alle sammen her inne bør være glade for at vi nå gir regjeringen en marsjordre for å få en ny finansieringsmodell av sykehusene. Det er et historisk vedtak.

Erling Sande (Sp) [16:37:12]: Viss dette er to identiske forslag, må ein stille seg spørsmål om kvifor forslaget Raudt no gjev tilslutning til, i det heile har kome opp. Kvifor kan ein då ikkje støtte det opphavlege forslaget, som er klarare, tydelegare og i langt større grad samsvarar med det som har vore Raudts retorikk tidlegare i dette spørsmålet? Det samsvarte med forslag Raudt stemte for i frontaledebatten, og med det Raudts representantar i f.eks. Sogn og Fjordane har gått rundt og sagt, nemlig at det må ryddast opp i modellen – og det må ryddast opp raskt.

For nokon er debatten rundt finansieringa av sjukehusbygg meir akutt enn for andre, og i mitt valdistrikt, Sogn og Fjordane, ser ein kor dysfunksjonell denne modellen er. Investering i eit nytt og nødvendig sjukehusbygg ved Førde sentralsjukehus fører til nedbygging av tilbod ved Lærdal sjukehus og Nordfjord sjukehus og til forslag om endringar òg i akuttberedskapen, noko som får direkte konsekvensar for folk. Dette er eit problem i Sogn og Fjordane, i Helse Førde, men det kjem til å for-

plante seg også vidare. Når store, nødvendige investeringar, f.eks. ved Haukeland sjukehus, blir forseinka eller skubba ut i tid fordi ein nettopp har gjennomført store investeringar i andre delar av Helse vest, f.eks. i Stavan-ger, viser det òg kor dysfunksjonelt dette er, for det er lange avstandar mellom desse institusjonane.

Sjølv om veldig mange av talarane i denne sal har vore heilt tydelege på svakheita i modellen, at det hastar å få endra han, vel fleirtalet i dag å vatne ut vedtaket som ligg på bordet, og skubbe det ut i tid. For folk i eksempel-vis Helse Førde sitt område er det ei ganske fattig trøyst at så mange uttalar seg positivt om ei endring av modellen, all den tid folk ser at det kjem til å trekkje ytterlegare ut i tid og føre til ytterlegare prosess. Eg er frykteleg skuffa over Raudt og SV i denne sal. Dei har tidlegare vore veldig tydelege, ikkje minst overfor veljarane og i valkampen, på at det hastar å få gjort noko med dette, men i dag kan dei ikkje stå ved det dei har sagt, og støtte eit forslag som sikrar både fortgang og effektivitet i omlegging av eit dysfunksjonelt system.

Kathy Lie (SV) [16:40:17]: Representanten Toppe fra Senterpartiet beskylder oss for å snu, for ikke å være for å skille drift og investering. Det er i beste fall tendensiøs retorikk. I mitt tidligere innlegg gjorde jeg et forsøk på å dempe konfliktnivået fordi jeg faktisk er veldig glad for at alle partier i denne sal er enige om at dagens finansieringsmodell må endres. Vi er overbevist om at skillet mellom drift og investering er smart. Å skille mellom drift og investering er et av alternativene som skal legges fram med en god utredning av konsekvensene, så vi kan vurdere hvilke fordeler og mulige utfordringer modellen gir. Da kan vi vurdere om deler av eller elementer i modellen må justeres for at det skal bli bra og stå seg i framtiden. Det viktigste elementet er at driften av helsetilbudet vårt ikke skal kuttes i eller reduseres på grunn av nødvendige investeringer. Jeg er også klar over, som flere har nevnt, at det ikke er nok å endre modell. Når økonomien skranter, som flere har vært inne på, vil helsetjenesten vår kreve bedre finansiering i framtiden, men det må vi altså komme tilbake til når vi forhandler budsjett.

Kjersti Toppe (Sp) [16:41:49]: Fleire har vore inne på om det trengst ei utgreiing eller ikkje i samband med forslaget vårt. Da vil eg berre minna om ordlyden i forslaget:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en finansieringsmodell for sykehus som skiller mellom drift og investering.»

Vi ber ikkje regjeringa om å innføra dette med ein gong, men koma tilbake til Stortinget med ei sak. Da veit alle som er her, at vi òg får sikra at regjeringa kan gjera

nødvendige utgreiingar av det, og det er ein heilt vanleg måte å gjera det på.

Det Arbeidarpartiet og fleirtalet seier, er at Stortinget skal få ei utgreiing av ulike modellar. For eksempel seier helsereformutvalet no at dei òg greier ut ei finansieringsordning der ein skal vurdere ei forsikringsbasert finansiering av helsevesenet, der alle skal verta pålagde ei helseforsikring. Da meiner vi det er viktig at Stortinget seier kva dei meiner er mogleg. Vi er veldig tydelege på at det å skilja investering og drift er nøkkelen til ei betre helseteneste og betre sjukehusdrift.

Eg er vorten omtala som tendensiøs av SV, men eg refererer berre til kva SV stemmer mot i debatten i dag, nemleg eit klart forslag om å skilja mellom investering og drift. Eg har òg vorte kalla forvirra av representanten Kristjánsson. Det kan det godt vera eg er, men eg trur ikkje eg er det i denne saka. I dag stemmer vi over eit tydeleg forslag om å skilja investering og drift. Ein kan lesa dei to forslaga. Det er det som er den store forskjellen og den store usemja i denne saka. Vi kan sjå på det som er felles i forslaga, men det er eit poeng at fleirtalet stemmer mot eit forslag om å skilja investering og drift ved sjukehusa våre, og det er òg eit poeng at mange parti no går vekk frå innstillinga dei stod bak for ei veke sidan. Når vi snakkar om kor ansvarleg Stortinget skal vera, synest eg det er litt spesielt.

Det er ikkje så mange som har snakka om kva helsefolka ønskjer. Legeforeininga var i høyringa knalltydeleg på å gi stor støtte til dette forslaget og argumenterte veldig bra for det. Om vi skal høyra på dei som faktisk jobbar med pasientane i kvardagen, skal vi faktisk støtta forslaget om ein ny finansieringsmodell som skil mellom drift og investering.

Presidenten [16:44:51]: Representanten Stig Atle Abrahamsen har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Stig Atle Abrahamsen (FrP) [16:45:02]: Selvsagt skal forslaget utredes ordentlig. Det er bestillingen som ligger til regjeringen, om man stemmer på Fremskrittspartiets forslag.

Vi kan ikke være med på det Arbeiderpartiet har kjempet så hardt for å kunne få et flertall for nå, som er at man skal utrede massevis av forskjellige alternativer og inngå i en eller annen ny prosess med mange høringer, uten at vi vet utfallet av det. Hvis SV og Rødt har lyst til å være med på en hurtig og effektiv biltur, vil jeg anbefale at man ikke begir seg ut og sitter på med Arbeiderpartiet, for når man ikke peker ut hva som er målet og hvor man skal gå, kan det fort bli en veldig lang og kostbar tur, med unødig og bortkastet bruk av ressurser på veien. Det er her forskjellen ligger: Skal vi peke ut tydelig

retning, gi marsjordre og faktisk løse problemet, eller skal vi på en ørkenvandring?

Presidenten [16:46:04]: Representanten Mímir Kristjánsson har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Mímir Kristjánsson (R) [16:46:16]: Som sagt: Det føles som det hersker en del forvirring i salen, også om hva som skjer når man fatter et stortingsvedtak. Begge disse anmodningsforslagene blir sendt til regjeringen. Det er jo ikke sånn at det ene går forbi regjeringen. Så setter regjeringen i gang med sine prosesser, utreder og holder på. Det er absolutt ingenting i det ene forslaget som tilsier at det skal gå raskere eller tregere enn det andre forslaget – på ingen som helst måte. Det er ikke sånn representanten Abrahamsen gir inntrykk av, at det nå vedtas noe uten en klar retning. Det vedtas en klar retning i dette – at investeringer i sykehusene ikke skal gå ut over sykehusdriften. Det er det problemet vi alle har vært enige om å løse, og nå tar vi det første viktige steget for å løse det. Det burde egentlig alle partiene her kunne samle seg bak, framfor å tviholde på partipolitiske markeringer.

Presidenten [16:47:14]: Representanten Kristian August Eilertsen har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Kristian August Eilertsen (FrP) [16:47:21]: Til det siste: Det er veldig rart at partiet Rødt har stått sammen med Fremskrittspartiet helt inntil det siste, da man trekker seg og heller går med Arbeiderpartiet. Da blir det tydelig for alle sammen hva dette handler om.

Det er mye interessant som har vært sagt i denne debatten. Det har vi ikke tid til å gå gjennom nå, men det som er tydelig fra Fremskrittspartiets side, er at vi ikke ønsker å utrede absolutt alt mellom himmel og jord. Vi har to konkrete ting vi ønsker at den nye modellen skal være basert på: et skille mellom investering og drift og at store sykehusinvesteringer skal fullfinansieres av staten over statsbudsjettet. Det er det modellen skal bygges på. Istedenfor å utrede alt mellom himmel og jord burde man bruke all tid på å utrede akkurat det. Det er forskjellen mellom våre forslag og det flertallet går inn for.

Til slutt en kort stemmeforklaring: Fremskrittspartiet kommer til å stemme for I og II i tilrådingen og forslagene nr. 1 og 2, fra mindretallet. Vi vil stemme for forslag nr. 4, som vi har framsatt selv, og subsidiært for forslag nr. 6, framsatt av Arbeiderpartiet. Vi kommer til å stemme mot forslag nr. 5.

Presidenten [16:48:24]: Representanten Erlend Svardal Bøe har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Erlend Svardal Bøe (H) [16:48:40]: Jeg må riste litt på hodet, for her velger en å bruke tiden sin på å kran-
gle fram og tilbake om hva et forslag egentlig sier, og om hvem som har fremmet det, istedenfor å diskutere hva det egentlig handler om. Det mener jeg sier noe om substansen i argumentene som en ikke har i denne debatten. Det er helt tydelig hva en gjør vedtak om i dag. En sier klart og tydelig at en skal se på det å skille drift og investering, som ett av flere alternativ, fordi vi må vite konsekvensene av det. Som representanten Mímir Kristjánsson var inne på, er det mange ulike måter å gjøre akkurat det på. Det kan godt være at når den utredningen kommer, har vi et annet syn på hvordan vi gjør det på best mulig måte, men jeg tror alle i salen er enige om at en skal se på hvordan en skal skille drift og investering. Argumentet til FrP om at en skal utrede, men bare utrede litt og ikke mer, henger ikke sammen i det hele tatt. For Høyre er det helt tydelig: Vi er nødt til å gjøre endringer i finansiering og organisering av helseforetaksmodellen, men vi må vite konsekvensene det har for pasientene.

Kjersti Toppe (Sp) [16:50:00]: Eg skal faktisk seia at eg var einig i ein god del av det siste talar sa, sjølv om vi er ueinige om kva slags forslag som skal støttast. Det representanten sa, var at det som no kan få fleirtal, handlar om å sjå på det å skilja investering og drift, og at det skal vera eitt av fleire alternativ. Det synest eg var ei god oppsummering, for da er ein ved kjernen i saka. Vi vil ikkje berre sjå på å skilja investering og drift. Vi vil vera tydelege på at det er den modellen vi vil gå for. Vi vil ikkje sjå på dette som ein del av fleire alternativ. Det er dette som er alternativet vårt. I tillegg kunne ein ha nemnt at det går på om vi skal fullfinansiera store sjukehusinvesteringar over statsbudsjettet, eller om vi skal gjera det delvis. Det er kjernen i forskjellen på dei to forslaga, og det er det debatten har handla om. Vi er tydelege på at vi står på det vi stod for i innstillinga, og det vi òg har meint tidlegare i denne stortingssesjonen.

Så vil eg seia litt om stemmegivinga vår. Vi stemmer for dei forslaga vi står bak i innstillinga, med dei endringane som er gjorde i ordlyden. Vi står bak forslag nr. 4, som var det lause forslaget. Vi vil ikkje stemma for forslag nr. 5, frå Arbeidarpartiet. Vi vil subsidiært kunna støtta forslag nr. 6.

Presidenten [16:51:54]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 6.

Det blir då ringt til votering.

Votering

Presidenten [17:02:59]: Stortinget går då til votering over sakene på dagens kart.

Sak nr. 1 var ei utgreiing.

Votering i sak nr. 2, debattert 12. februar 2026

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Simen Velle, Line Marlene Haugen, Lill Harriet Sandaune, Helge André Njåstad, Joakim Myklebost Tangen og Julia Brännström Nordtug om justering av fraværsreglene i videregående skole (Innst. 103 S (2025–2026), jf. Dokument 8:32 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det sett fram fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Simen Velle på vegner av Framstegspartiet, Senterpartiet, Raudt og Kristeleg Folkeparti
- forslag nr. 2, frå Sunniva Holmås Eidsvoll på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre
- forslag nr. 3, frå Sunniva Holmås Eidsvoll på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt
- forslag nr. 4, frå Erling Sande på vegner av Senterpartiet

Det blir votert over forslag nr. 4, frå Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen likestille førerprøve og obligatorisk føreropplæring for klasse B, klasse S, klasse T, klasse AM og klasse A1 i fraværsreglene i opplæringsforskrifta.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Senterpartiet blei med 90 mot 10 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 17.03.42)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 3, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fjerne fraværsgrensa i videregående skole.»

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt blei med 89 mot 10 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 17.04.00)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå fraværsgrensen for elever med kronisk eller alvorlig sykdom, og gjøre nødvendige endringer for å sikre at hensynet til disse elevene er ivarettatt med sikte på å tilrettelegge for gjennomføring av opplæringen.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre blei med 83 mot 17 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 17.04.20)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Framstegspartiet, Senterpartiet, Raudt og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at førerprøve og obligatorisk føreropplæring regnes som gyldig fraværsgrunn i videregående skole.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet, Senterpartiet, Raudt og Kristeleg Folkeparti blei med 54 mot 46 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 17.04.42)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Stortinget ber regjeringen sikre at besøk hos skolehelsetjenesten ikke omfattes av fraværsgrensen.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 3, debattert 12. februar 2026

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Simen Velle, Line Marlene Haugen, Lill Harriet Sandaune, Joakim Myklebost Tangen, Sylvi Listhaug, Lars Rem, Finn Krokeide, Tor André Johnsen og Morten Kolbjørnsen om å godkjenne Jotunheimen privatistiskule som en offentlig finansiert kristen privatskole og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby og Grunde Alme-land om å endre privatskolelova for å sikre friere etableringsrett (Innst. 104 S (2025–2026), jf. Dokument 8:36 S (2025–2026) og Dokument 8:37 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det sett fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Simen Velle på vegner av Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Raudt
- forslag nr. 2, frå Simen Velle på vegner av Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre

Forslag nr. 2 blei endra under debatten og lyder no:

«Stortinget ber regjeringen revidere instruksjonen til Utdanningsdirektoratet slik at den presiserer at

privatskoleloven § 2-1 første ledd ikke skal tolkes slik at en søker må dokumentere at det er konkret behov for en skole som drives på grunnlag av det aktuelle livssynet.»

Det blir votert over forslag nr. 1, fra Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at nåværende elever ved Jotunheimen privatistiskule som fullfører og består sitt skoleløp i 2026, får rett på førstegangsvitnemål på lik linje med andre elever som fullfører videregående opplæring.»

Kristeleg Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Raudt blei vedteke med 51 mot 49 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 17.06.05)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, fra Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen revidere instruksjonen til Utdanningsdirektoratet slik at den presiserer at privatskoleloven § 2-1 første ledd ikke skal tolkes slik at en søker må dokumentere at det er konkret behov for en skole som drives på grunnlag av det aktuelle livssynet.»

Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre – med den nemnde endringa – blei vedteke med 53 mot 47 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 17.06.30)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

I

Dokument 8:36 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Simen Velle, Line Marlene Haugen, Lill Harriet Sandaune, Joakim Myklebost Tangen, Sylvi Listhaug, Lars Rem, Finn Krokeide, Tor André Johnsen og Morten Kolbjørnsen om å godkjenne Jotunheimen privatistiskule som en offentlig finansiert kristen privatskole – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Vidare var tilrådd:

II

Stortinget ber regjeringen fremme for Stortinget forslag til endring i privatskolelova § 2-1 første ledd femte punktum, ved å senke terskelen fra «vesentleg vekt», slik at ikke uttalelsene fra vertskommunen eller vertsfylket i realiteten blir avgjørende når andre sentrale hensyn samlet sett klart taler for at en skole bør etableres.

III

Stortinget ber regjeringen trekke tilbake Kunnskapsdepartementets instruks av desember 2024 til Utdanningsdirektoratet om privatskolelova § 2-1 annet ledd bokstav a.

Presidenten: Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varslet at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei med 51 mot 48 røyster ikkje vedteken.

(Voteringsutskrift kl. 17.07.28)

Votering i sak nr. 4, debattert 12. februar 2026

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot barne- og ungdomskriminalitet (Innst. 70 S (2025–2026), jf. Dokument 3:15 (2024–2025))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 3:15 (2024–2025) – Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot barne- og ungdomskriminalitet – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 5, debattert 12. februar 2026

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby og Abid Raja om en konkret handlingsplan for naturen (Innst. 98 S (2025–2026), jf. Dokument 8:4 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten har Frøya Skjold Sjursæther sett fram eit forslag på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en konkret og forpliktende handlingsplan for naturmangfold som viser hvordan Norge skal nå målene i naturavtalen.»

Det blir votert alternativt mellom dette forslaget og tilrådinga frå komiteen.

Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:4 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby og Abid Raja om en konkret handlingsplan for naturen – vedtas ikke.

Voteringstavlene viste at 73 representantar hadde røysta for tilrådinga frå komiteen og 25 representantar hadde røysta for forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre.

(Voteringsutskrift kl. 17.09.05)

Presidenten: Fleire har meldt om at dei har røysta feil, og me tek voteringa på nytt.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre blei tilrådinga vedteken med 80 mot 20 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 17.09.45)

Votering i sak nr. 6, debattert 12. februar 2026

Innstilling frå helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Kristian August Eilertsen, Julia Brännström Nordtug, Stig Atle Abrahamsen og Anne Grethe Hauan om en ny finansieringsmodell for sykehus (Innst. 102 S (2025–2026), jf. Dokument 8:5 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det sett fram fem forslag. Det er

- forslaga nr. 1 og 2, frå Kjersti Toppe på vegner av Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Raudt
- forslag nr. 4, frå Kjersti Toppe på vegner av Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti

- forslaga nr. 5 og 6, frå Truls Vasvik på vegner av Arbeidarpartiet

Del II av tilrådinga blei endra under debatten og lyder no:

«II

Stortinget ber regjeringen sikre at statlige lån til lokale helseforetak gis til kostpris uten rentemargin, med effektiv rente lik statens dokumenterte lånekostnad for tilsvarende løpetid, slik at det ikke skjer netto kapitaloverføring fra helseforetakene til staten. Ordningen skal gjelde inntil en ny finansieringsmodell er implementert.»

Det blir votert over forslag nr. 4, frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti. Forslaget blei endra under debatten og lyder no:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en ny finansieringsmodell for sykehus som skiller mellom drift og investering, og sikre at store sykehusinvesteringer fullfinansieres over statsbudsjettet, slik at investeringer ikke går utover driften av sykehusene.»

Sosialistisk Venstreparti og Raudt har varsla at dei ikkje lenger støttar forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti – med dei nemnde endringane – blei med 58 mot 42 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 17.11.29)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa greie ut ei kompensasjonsordning for sjukehus som allereie har gjennomført store investeringar, og kome tilbake til Stortinget på eigna måte.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Raudt blei med 53 mot 47 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 17.11.51)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for øremerkede ekstrabevilgninger til de lokale helseforetakene for å sikre helseberedskapen og stoppe

nedleggelser av vesentlige pasienttilbud ved lokal-sykehusene.»

V o t e r i n g:

Forslaget frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Raudt blei med 54 mot 46 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 17.12.14)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 5, frå Arbeidarpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til en ny helhetlig finansieringsmodell for sykehus som sikrer at sykehusinvesteringer ikke skal gå på bekostning av driften av sykehusene. Stortinget ber om at minst et av alternativene som legges frem innebærer å skille drift og investeringer, at nye sykehusbygg skal besluttet av Stortinget og helt eller delvis finansieres over statsbudsjettet.»

Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre har varsla støtte til forslaget.

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget frå Arbeidarpartiet blei vedteke med 62 mot 38 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 17.12.44)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 6, frå Arbeidarpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede kostnader ved og ordninger for at statlige lån til lokale helseforetak gis til kostpris uten rentemargin og at regjeringen kommer tilbake til Stortinget om dette på egnet måte.»

Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Venstre har varsla støtte til forslaget.

Framstegspartiet, Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget frå Arbeidarpartiet blei vedteke med 85 mot 13 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 17.13.26)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k:

I

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en ny finansieringsmodell for sykehus, der store sykehusin-

vesteringer prioriteres av Stortinget i nasjonal helse- og samhandlingsplan og fullfinansieres over statsbudsjettet.

Presidenten: Arbeidarpartiet, Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g:

Tilrådinga frå komiteen blei med 61 mot 39 røyster ikkje vedteken.

(Voteringsutskrift kl. 17.13.51)

Vidare var tilrådd:

II

Stortinget ber regjeringen sikre at statlige lån til lokale helseforetak gis til kostpris uten rentemargin, med effektiv rente lik statens dokumenterte lånekostnad for tilsvarende løpetid, slik at det ikke skjer netto kapitaloverføring fra helseforetakene til staten. Ordningen skal gjelde inntil en ny finansieringsmodell er implementert.

Presidenten: Arbeidarpartiet, Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g:

Tilrådinga frå komiteen – med den nemnde endringa – blei med 63 mot 37 røyster ikkje vedteken.

(Voteringsutskrift kl. 17.14.16)

Sak nr. 7 [17:14:27]

Referat

- (219) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Frøya Skjold Sjursæther, Marius Langballe Dalin, Lars Haltbrekken, Kirsti Bergstø, Sofie Marhaug, Bjørnar Moxnes og Marie Sneve Martinussen om å bevare Hurummarka (Dokument 8:116 S (2025–2026))
Samr.: Blir sendt energi- og miljøkomiteen.
- (220) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Svandal Bøe, Henrik Asheim og Margret Hagerup om en bedre gjennomføring og forvaltning av pasientreiser (Dokument 8:114 S (2025–2026))
- (221) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Geir Inge Lien om ein betre pasientreiseordning (Dokument 8:117 S (2025–2026))

4. (222) Representantforslag frå stortingsrepresentant Kjersti Toppe om tiltak for å styrke ideell sektor i helse- og omsorgstenesta (Dokument 8:118 S (2025–2026))
Samr.: Nr. 2–4 blir sende helse- og omsorgskomiteen.
 5. (223) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ove Trellevik, Haagen Poppe, Mudassar Kapur og Tage Pettersen om en klarere strandsonepolitikk (Dokument 8:112 S (2025–2026))
 6. (224) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingrid Fiskaa, Marthe Hammer, Sunniva Holmås Eidsvoll, Mirell Høyer-Berntsen, Kirsti Bergstø og Anne Lise Gjerstad Fredlund om digital suverenitet i en urolig tid (Dokument 8:119 S (2025–2026))
Samr.: Nr. 5 og 6 blir sende kommunal- og forvaltningskomiteen.
 7. (225) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Dagfinn Henrik Olsen, Frank Edvard Sve, May Helen Hetland Ervik, Mats Henriksen, Lill Harriet Sandaune og Rikard Spets om redusert bompengebelastning på E6 Melhus-Ulsberg (Dokument 8:115 S (2025–2026))
Samr.: Blir sendt transport- og kommunikasjonskomiteen.
- Presidenten [17:14:52]:** Dermed er dagens kart behandla ferdig. Ber nokon om ordet før møtet blir heva?
– Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 17.15.

